

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Ministeri Gymanisen raportti no 2.
Riika.

4/7 1929.

N:o 35.

Riika, tammikuun 19 p:nä 1929.

3 / 365 he. D. U. 29		
22/1-29	10	10
Tilillä	Uusina	Alia
5	C 16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 2, joka käsittää seuraavat tiedotukset:

- (7.) 1. Latvian suhtautuminen Litvinovin ehdotukseen uudessa vaiheessa, ja
- (6. 8.-) 2. Muutoksista Latvian ulkomaisessa edustuksessa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri H. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIASSA.

Tiedonantoja N:o 2.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
3365 ae. D. 13 29		
22/7-29	NO	1/2
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Sisältää:

1. Latvian suhtautuminen Litvinovin ehdotukseen
uudessa vaiheessa siv.1-5.
2. Muutoksista Latvian ulkomaisessa edustuk-
sessa siv.6-8.

37855

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 3/365 ne. D. 19 29		
22/1-29	10	LIIE
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	C16.	

1. Latvian suhtautuminen Litvinovin
ehdotukseen uudessa vaiheessa.

Puolan asiainhoitajan tänään täällä ulkoministeriössä tekemän ilmoituksen johdosta, että Puola lähipäivinä on valmis antamaan lopullisen ja myönteisen vastauksen Litvinovin noottiin Kellogin sopimuksen välittömästä voimaansaattamisesta, on vaikuttanut Latviassa, ellei hermostuttavasti, niin ainakin yllättävästi. Täällä oli pidetty, kuten myöskin lehdistä päätäten Kaunasissa, Puolan ensimmäistä vastausta Moskovalle siinä määrin välttelevänä, että Kellogin sopimuksen odotettavissa olleen ja nyttemmin tapahtuneen ratifioinnin kautta Litvinovin aloite ja Liettuan sitä tukeva memorandum olisivat jääneet an-kronismeiksi, joiden hiljainen hautaaminen jatkuvalla noottien vaihdolla ei olisi ollut mahdotonta. Tämänpäiväinen "Sevodnja" lausuukin kirjoittaessaan yhäysvaltain senaatin ratifioimispäätöksestä, että sen kautta "on tehty loppu siitä pelistä, mitä Moskova on sopimuksella harjoittanut" ja jatkaa: "On silmännähtävää, että tämän hyväksymän päätöksen jälkeen ei jää mitään järkeä solmita yksityissopimuksia Neuvosto-Venäjän tai muiden valtain kanssa. Täytyy uskoa, että itse Litvinovkaan ei enää pidä kiinni kategorisesta vaatimuksestaan: vastatkaa heti "jaa" tai "ei". Tämä vaatimus oli aikaisemminkin sopimaton ja nyt se muuttuu suorastaan naurettavaksi. Nyt ei ole tarpeellista enää odottaa vastaus niiden valtain taholta, joiden puoleen Moskova on ehdotuksellaan kääntynyt. Me voivat vain ilmoittaa, että yleinen ratifiointi tapahtuu aivan lähiaikoina ja siitä syystä Moskovan pöytäkirja on tarpeeton".

Puolan nyt odotettavissa oleva myönteinen vastaus on epäilemättä Latviaan nähden vienyt asian uuteen vaiheeseen. Ulko-ministeri Balodis, joka ystävällisesti myönsi minulle tänään vastaanoton hallituksen istunnon lomassa, oli henkilökohtaisesti - hallituksessa ei asia luonnollisestikaan vielä ole voinut olla esillä - sitä mieltä, että Puolan nyt ilmoittamalla kannanotolla on oleellinen merkitys ja että Latvian on syytä sen johdosta tarkistaa kantaansa Liettuan memorandumiin ja siihen annettavaan vastaukseen nähden. Tunteutta yksityiskohtaisesti Varsovan Moskovalle annettavan vastauksen sisältöä oli hänen yksityisestikin vaikea mitään lopullista sanoa, mutta hänestä "tuntui siltä, että Latvia tuskin voi vastata nyttemmin muuten kuin enemmän tai vähemmän myönteisesti." Vastaus, johon hänen mielestään oli jokin tapauksessa sisällytettävä varaus Venäjän muiden eurooppalaisten naapurien mukaantulosta, olisi tietenkin riippuvainen myös Viron kannanotosta tässä muuttuneessa tilanteessa. Latvian hallitus määrännee lopullisesti kantansa ensi tiistaina (22/I) pidettävässä istunnossa ja vastaus annettane Liettualle seuraavaa torstaina (24/I). Vastauksen viivästyttämällä katsoi hän olevan syytä muodollisesti alleviivata riippumattomuutta Puolan politiikkaan nähden. Tämän pitäisi tyydyttää venäläisiäkin, jotka hänen sanainsa mukaan aina väittävät päivävasteista ja ovat näkevinään Latvian ulkopoliitikassa merkkejä Puolan kasvavasta hegemoniasta Baltian maissa.

Liettuan memorandumia - miltä puuttuu sekä päiväys että numero - syntyyn nähden hän puolestaan piti melko selvänä, että Moskova ja Berlin olivat siitä etukäteen informoidut. Vielä samana päivänä kun memorandum jätettiin Latvian edustajalle Kautaisissa oli Venäjän lähettiläällä joku tunti aikaisemmin ollut pitkäkö neuvottelu Voldemarasin kanssa. Varmana pitämästään lähteestä hän myös mainitsi, että presidentti Smetona ei alkuaan olisi ollut lainkaan "intresoitu" memorandumista ja Liettuan sen

kautta ottamasta välittäjätehtävästä ja että hän vain voin olisi siihen lopuksi antanut suostumuksensa ja vasta sen jälkeen kun siihen lisättiin varaus Puolan mukaantulosta.

Mitä Latvian porvarilliseen sanomalehdistöön tulee, rajoittui se aluksi Liettuan memorandumien näiden uutisluontoisiin selostuksiin, joista kuitenkin saattoi huomata eri lehtien enemmän tai vähemmän kielteisen suhtautumisen siihen. Myöhemmin on lehti toisensa jälkeen merkinnyt kantansa toimittuksellisissa kirjoituksissa.

Niinpä lausuu "Briva Seme" (maalaisl.) (11/I):

"Neuvosto-Venäjän ehdotus Puolalle on nostanut enemmän hälyä kuin sillä on käytännöllistä merkitystä. Litvinov ei vielä katsunut mahdolliseksi kehottaa Latviaa, Viroa ja Suomea yhtymään Kellogin sopimukseen, koska nämä maat eivät muka ole sitä ratifioineet. Liettuan ulkopolitiikan johtaja, hylkäämällä kansainväliset tavat, menee sen sijaan pitemmälle kehoittaen myöskin toisia Itämeren maita yhtymään neuvostohallituksen tekemään ehdotukseen. Litvinovin aloite on synnyttänyt laajoja keskusteluja poliittisissa piireissä. Me puolestamme asetamme kysymyksen: lisääkö Kellogin sopimus, ennen kuin sen ovat ratifioineet suurvallat, turvallisuutta Itä-Euroopassa? Niin kauan kuin Itä-Euroopassa ei ole hajoitettu epäluulojen ilmakehä, saattaa pienikin erimielisyys johtaa sotaan. Siitä syystä meidän on korostettava ulkopolitiikassamme jo kauan sitten asetettua johtosääntöä: täydellinen turvallisuus Itä-Euroopassa voidaan saavuttaa ainoastaan silloin kun jokainen erimielisyys joutuu pakollisen välitystuomioistuimen ratkaistavaksi. Kokemuksemme, ikävä kyllä osoittavat, että Neuvosto-Venäjä pitää vain efekteistä. — Eikö tunnettu Litvinovin ehdotus täydellisestä aseiden riisumisesta ollut tarkoitettu vain ulkopolittiseksi efektiksi? Me vaadimme ei efektipolitiikkaa vaan selvää halua luoda turvallisuus Itä-Eurooppaan, mikä on saavu-

tettavissa ainoastaan hyväksymällä pakollisen välitystuomion periaatteet".

"Jaunakas Sinas" (puolueeton) kirjoittaa (10/I) selostettuaan Litvinovin noottia ja Liettuan "vapaaehtoisista" välitystä seuraavaa: "Latvian kannalta olisi hyvin toivottavaa, että saataisiin aikaan sellainen asiakirja, joka menisi pitemmälle kuin rauhansopimuksen säännöt. Sellaisen sopimuksen Latvia olisi aina valmis allekirjoittamaan. Se antaisikin aihetta suurempiin toiveisiin Puolan ja Liettuan välisiin suhteisiin nähdessä. Vastatenty Venäjän ehdotus taas ei voi tässä suhteessa saada aikaan suurempia muutoksia, joten parhaaksi on katsottava rauhallinen ja kylmäverinen odottaminen, kunnes Amerikka ja muut suurvallat ovat ratifioineet Kellogin sopimuksen. Sen kautta voi tapahtua myös rauhoittuminen Itä-Europassa. Toivottavasti Latvian vastaus Liettualle sisällyksestä riippumatta tulee olemaan sovittu Viron kanssa. Tämä sopiminen tulee tietenkin vaatimaan aikaa ja hätiköiminen tässä kysymyksessä ei ole Latvian puolelta odotettavissa".

"Pēdēja Brīdī" lausuu (10/I): "Mitä tulee Liettuan esiintymiseen, niin on ihmeteltävä, että Valdemarasin hallitus nyt muistaa sitä rauhan politiikkaa, jota Latvia on harjoittanut ja jonka tähden se aivan äsken hyökkäsi Latvian ulkoministeri Balodiksen kimppuun. Kun näin on tapahtunut, voisi ajatella, että odottamatta olisi tapahtunut joku parannus Puolan ja Liettuan välisissä suhteissa. Mutta niin ei kuitenkaan ole. Siitä syystä meistä tuntuu, että Liettuan menettelyä määräävät kuolevaiselle ihmisjärjelle käsittämättömät metafyyssilliset säikat - jos emme tahdo lukeutua niihin, jotka vakuuttavat Valdemarasilta puuttuvan pienimmänkin johdonmukaisuuden. Itse asiasta voisi lausua, että liittymisen Kellogin sopimukseen toistaiseksi saisi jäädä avonaiseksi, koska sen takana olevat suurvallat eivät vielä ole sitä ratifioineet. Ei ole muuten ensi kerta kun Amerikka tuo e-

siin jonkun suuren aatteen, mutta jättää sen ad usum delphini. Niin on ollut Kansainliiton kanssa. Samaa voisi sanoa Neuvosto-Venäjän ehdotuksesta. Itämeren maitten liiton kannattajain kannalta katsoen on tietysti miellyttävää kuulla, että Liettuaakin alkaa omistaa mielenkiintoa Baltian problemeille. Toivottavaa vain olisi, ettei se rajoittuisi kehoituksiin liittyä neuvostovenäläiseen "Kellog"-sopimukseen."

Sympaattisimmin suhtautuu Litvinovin noottiin ja Liettuaan memorandumien pervarillisisista lehdistä "Rigasche Rundschau". Senkin asiassa julkaisema kirjoitus, jonka on merkinnyt niminsä lehden päätoimittaja, tri Schiemann, on kuitenkin sekä sävyiltään että sanonnaltaan varsin varovainen ja siinäkin pidetään pöytäkirjan allekirjoittamiseen ehtona kaikkien Venäjän läntisten naapurien mukaantulo.

Mitä taas tulee sosiali-demokrattisten ja kommunististen lehtien kantaan, olen sitä jo edellisessä tiedotuksessani selostanut. Päivää ennen lakkauttamistaan kommunistinen "Darbs un maise" vielä nuhteli hallitusta siitä että se "ei tiedä tehtävänsä niin selvässä asiassa" ja ihmetteli, että on vielä sosialisteja, jotka eivät näe, "kuinka Latvia ulkopolitikassaan luistaa suoraan Puolan syliin."

Riassa, tammikuun 17 p:nä 1929.

P. J. Rymmälä

2. Muutoksista Latvian ulkomaisessa edustuksessa.

Jo pitemmän aikaa on täällä ollut harkinnan esi-
neenä erinäiset muutokset Latvian ulkomaisen edustuksen tärkeim-
millä paikoilla, Moskovasta alkaen. Muutamia muutoksia on nyt ta-
pahtumaisillaan ja näitä seuraa tietenkin joukko toisia jatkuvas-
sa sarjassa.

Harkinnan alaseksi olleista siirroista on nyt en-
simäinen jo tapahtunut. Nykyinen ulkoministeri Balodis, jonka
esiintymisen Kansainliiton viime yleiskokouksessa Valdemaras, ku-
ten tunnettua, julisti epäystävälliseksi teoksi Liettuaa kohtaan,
ja jota vastaan Liettuan lehdistö on käyttänyt kiukkuista kieltä,
on jättänyt lopullisesti paikkansa Kaunasissa, johon hän tuskin
muutoinkaan enää olisi halunnut palata. Hänen tilalleen nimitet-
tiin ent. rahaministeri Leepin, jonka nimityksellään katsotaan
tavallaan saaneen hyvityksen niistä aiheuttomista ja kunnioittomis-
ta syytöksistä, joita häntä vastaan oli tehty muka lahjuksien ot-
tamisesta Ruotsin tulitikkustrustilta. Uusi lähettäjä, joka viik-
ko sitten jätti valtakirjansa Kaunasissa, on saanut siellä varsin
ystävällisen vastaanoton. Sanomalehdet mainitsevat merkittävänä
seikkana, että pääministeri Valdemaras katsoi voivansa saapua kut-
sulle Latvian lähetystöön, mitä aikaisemmin ei ole tapahtunut ai-
noatakaan kertaa. Voidaanko tätä harvinaista tapausta pitää en-
teenä paranevista suhteista Latvian ja Liettuan välillä on kui-
tenkin vaikea sanoa.

Kaunaksen jälkeen seuraa lähinnä lähettäjänsä vaih-
dos Moskovassa. Osol, joka puolikymmentä vuotta on johtanut Latvi-
an lähetystöä siellä, on pitkällisen harkinnan jälkeen vihdoinkin

päätetty kutsua sieltä pois ja jättäneen paikkansa jo helmikuun puolivälissä. Hänellä on kotimaassa ollut jatkuvasti "huono sanomalehdistö" ja häntä on paitsi yksityisasiasta syytetty liian läheisistä suhteista Moskovan vallanpitäjiin sekä ryhdyttömyydestä Latvian etujen valvomisessa siellä. Aikaisemmin lienee ollut kysymys hänen siirtämisestään Varsovaan, mutta Puolan lehdistössä on hänen suhteensa ehtinyt esiintyä epämieluisia huomautuksia ja agrementin pyytäminen hänelle saattaisi käydä vaikeaksi.

Osolin poiskutsumista on osittain viivästyttänyt vaikeus saada hänelle sopiva seuraaja, sillä Moskova on nimenomaan Latvian lähettiläälle vaikea paikka. Ehdokkaina on mainittu etupäässä Zarin Tukholmasta ja Nukša Varsovasta, mutta kummallakaan ei kuulu olevan halua tähän siirtoon. Luultavaa kuitenkin on, että Zarin vastustuksestaan huolimatta Moskovaan nimitetään. Tätä ratkaisua piti keskustelussa pari päivää sitten todennäköisimpänä myös ent. ulkoministeri Čielens, joka on nykyään ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja. Sopivin mies hänen mielestään olisi Moskovaan ollut Vestmanis Lontoosta, ellei hänellä olisi se ~~KIEKÄKÄKÄ~~ vika, että hän on sosialidemokratisti, mikä "nyt ei vielä käy Moskovassa". Siinä tapauksessa että Zarin jättää Tukholman, mainitaan hänen seuraajanaan ensi sijassa Latvian nyk. lähettiläs Helsingissä.

Harkinnan alaisena lienee ollut myöskin kysymys Latvian Tallinnassa olevan lähettilään Seskiksen siirrosta toisaalle. Virossa katsottanee hänen ystävyytensä maata kohtaan olevan hyvin haalesta laadusta ja väitetään hänen mieluummin viihtyvän neuvostolähettilään Petrovskyn kuin virolaisten seurassa. Viron tšekäläinen lähettiläs, joka luottamuksellisessa keskustelussa minulle tästä kertoi, ilmoitti samalla, että hän on huomauttanut sekä presidentti Semgalsille että ulkoministeri Balodik-

selle, että Viron ja Latvian välisten ystävyysuhteitten normaali-
nen kehitys olisi turvatumpi, jos lähettilään vaihdos tapahtuisi
Tallinnassa. Siihen nähden. että molemmat olivat luvanneet ottaa
asian vakavasti harkitakseen, voinee kyseellinen muutos joutua
piankin ratkaisuun.

Riassa, tammikuun 18 p:nä 1929.

P. J. Kivimäki

CF

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C16.*

ASIA: _____

Ministeriö Gymanisen rapporti no 3.

Riika

30/7 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 60.

Riika, tammikuun 30 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 6/266 ae. (D. 3) 29.		
4/2-29	?	LIK.
RYHMÄ	LUK. N:o	ACIA
5	C/16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 3, joka käsittää seuraavan tiedotuksen:

1. Latvian vastaus Liettuan memorandumiin.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

B. J. Hynninen

Herra

Ulkoasiainministeri H. J. P r o c o p ó,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIASSA.

Tiedonantoja N:o 3.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 6 866 (ae) D. 1) 89		
4/2-29	No	LOTE
RYHMÄ	OSASTO	ACIA
5	C16	

Latvian vastaus Liettuan memorandumiin.

Tänään klo 12 päivällä antoi Latvian hallitus pitkäaikaisen harkinnan alaisena olleen vastauksensa Liettuan memorandumiin Liettuan lähettiläälle täällä. Samanaikaisesti piti Tallinnassa jätettämän Viron hallituksen vastaus Liettuan sikäläiselle lähettiläälle.

Memorandumin ja siihen nyt annetun vastauksen väli-aika muodostaa 24 päivää ja sisältyy siihen useampia vaiheita asian käsittelyyn nänden täällä.

Kuten tiedotuksessani kuluvaan kuun 8 p:ltä olen yksityiskohtaisesti esittänyt, oli Latvian kanta memorandumiin nänden aluksi enemmän tai vähemmän kielteinen. Jos vastaus siinen olisi täällä välittömästi ja itsenäisesti annettu, olisi se kaikesta päättäen käynyt siihen suuntaan, että Latvia, sen jälkeen kun se oli ilmoittanut suostumuksensa Kellogin sopimukseen, ei nähnyt olevan pakottavaa syytä erikoissopimuksen solmimiseen samalla pohjalla. Ainoastaan siinä tapauksessa että kyseellinen sopimus ei tulisi yleisesti ratifioiduksi, olisi Latvia ollut valmis ryhtymään neuvotteluihin naapurinsa kanssa samansuuntaisesta sopimuksesta.

Tämä kielteinen kanta, jota tuki voimakkaasti maan porvarillinen lehdistö, muuttui oleellisesti samassa hetkessä kun Puolan asianhoitaja täällä kuluvaan kuun 17 p:nä teki ilmoituksen hallituksensa Litvinovin noottiin annettavasta vastauksesta ja sen sisällöstä ulkoasiainministeriölle täällä.

Kuten tiedotuksessani N:o 2 olen esittänyt, katsoi ulko-
ministeri Balodis, että asema tämän ilmoituksen johdosta
oli oleellisesti muuttunut ja että Latvian oli syytä tar-
kistaa kantaansa Liettuan memorandumiin ja siihen annetta-
vaan vastaukseen nähden. Tämän käsityksen saatoin huomata
parina seuraavana päivänä käyneen yleiseksi Latvian politi-
sissa piireissä aina oikeistoa myöten. Taipuvaisuus myön-
teisen vastauksen antamiseen Liettualle näytti yhä vahvistu-
van sen jälkeen kun täällä levisi tieto siitä, että Varso-
van kannanoton takana olisi Pariisi.

Tämä hyvinkin myönteinen kanta Puolan ilmoituk-
sen jälkeen kävi kuitenkin, luullakseni etupäässä Viron vai-
kutuksesta, viilleämmäksi ja vastaus Liettualle, joka ulko-
ministeri Balodiksen sanojen mukaan piti annettavan kuluva-
kuun 24 p:nä, siirtyi päivä päivältä. Vielä eilen esiintyi
"Jaunakas Sinas'issa", jolla yleensä on ulkoministeriöstä
täsmälliset tiedot, uutinen, missä pidettiin todennäköise-
nä, että vastaus annetaan Liettualle vasta Latvian ja Viron
ulkoministerien tapaamisen jälkeen, mikä tapahtuu helmikuun
alussa.

Latvian lopullisen kannanoton vaikeus tulee
näkyviin myöskin siinä, että ulkoministeriössä on eri ajan-
kohtina laadittu erilaisia vastausluonnoksia, joista lopul-
lisesti hyväksytty ja tänään annettu on järjestyksessä jo
neljäs. Se kuuluu in extenso seuraavasti:

"Le Gouvernement de la République de Lettonie
a pris bonne note de la communication du 4 janvier a.c. dans
laquelle il se plait à voir un effort pour consolider la
paix et il exprime sa profonde satisfaction d'y constater
le désir du Gouvernement de Lithuanie de toujours rechercher
une collaboration étroite avec les Etats Baltiques, espé-

rant que cette collaboration atteindra une forme concrète et se manifestera dans des domaines variés.

En ce qui concerne le contenu des documents transmis en même temps que la susdite communication du Gouvernement de Lithuanie et que le Gouvernement de Lettonie a soumis à un examen détaillé, ce Gouvernement ne peut voir qu'avec faveur la signature d'un protocole entre la Pologne et l'U.R.S.S. pour autant que ce protocole correspond au pacte signé à Paris le 27 août 1928, pacte auquel le Gouvernement de Lettonie a depuis le mois d'août de l'année passée décidé d'adhérer et qu'il soumettra à la ratification selon l'ordre constitutionnel et en conformité avec les stipulations de l'article 3 dudit Pacte.

La participation de la Lettonie au protocole polono-soviétique dépendra de la forme qui lui sera donnée définitivement pendant les pourparlers actuellement en cours. En plus, le Gouvernement de Lettonie verrait avec satisfaction les autres Etats intéressés donner leur consentement à participer audit protocole."

Verrattaessa nyt annettua vastausta sitä edelliseen vastausluonnokseen, jonka kirjelmällä kuluvaan kuun 24 p:ltä olen Ministeriölle lähettänyt ja jota sillä hetkellä pidettiin lopullisena, on syytä panna merkille varsinaisesti kaksi seikkaa. Kyseellisessä luonnoksessa lausutaan, että "Latvian liittyminen Puolan-Sovjetin pöytäkirjaan tulee riippumaan lopullisesta tekstistä ja tapahtumaan sen päästyä yksimielisyyteen liittolaisensa Viron kanssa." Nyt annetussa vastauksessa ilmoitetaan sen taas riippuvan pöytäkirjalle "paraikaa käytävien neuvottelujen kautta annettavasta lopullisesta muodosta." Vetoaminen liittolaisuuteeseen Viron kanssa on siis katsottu epäilemättä silmälläpitäen Sovjetia - parnaaksi jättää pois. Niinikään on luonnoksessa esiintyvä

toivomus Suomen mukaantulosta korvattu vastauksessa toivomuksella "muille asiasta kiinnostetuille valtioille." Tämä tekstin muutos johtunee ainakin osittain siitä, että Viro puolestaan ei ole katsonut olevan syytä vastauksessaan antaa kehoitusta Suomelle, jonka suhtautuminen esilläolleeseen ehdotukseen on alunperin ollut omaperäinen ja selvä.

Riassa, tammikuun 29 p:nä 1929.

P. J. Hynninen

2900

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Byrnisen raportti no 4

Riika

12/2 1928.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 85.

Riika, helmikuun 12 pnä. 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
8 366 fac. D. 13 29		
15/2-29	5	USA
AFRICA	EUROPE	ASIA
5	C16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 4, joka käsittää seuraavat
tiedotukset:

1. Jättämässä valtakirjaani Kaunaksessa (siv.1-3)
2. Latvia ja Litvinovin pöytäkirjan al-
lekirjottaminen (siv.4-7)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

ra

koasiainministeri Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 4.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 8 1366 h.e. D. 1929		
15/2.29	№	LIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

1. Jättämässä valtakirjaani Kaunaksessa.

Jättääkseni valtakirjani Liettuan tasavallan presidentille saavuin Kaunakseen illalla tammikuun 31 päivänä. Asemalle vastaanottamaan saapunut ulkoministeriön v. t. protokollapäällikkö ilmoitti pää- ja ulkoministeri Voldemaras'in ottavan minut vastaan tervehdyskäynnille seuraavana aamuna klo 10 myöhemmin määrättävässä paikassa. Tämän ilmoituksensa vahvisti hän myöhemmin illalla ilmoittaen samalla vastaanoton tapahtuvan ulkoministeriössä.

Vastaanotto seuraavana aamuna oli erittäin ystävällinen. Hra Voldemaras, joka sodan aikana mainitsi kayneensä Suomessa, lausui aina suhtautuneensa maahamme mitä suurimmalla myötätunnolla ja jatkuvasti saaneensa iloita siitä nopeasta kehityksestä, mikä Suomessa eri aloilla itsenäisyyden jälkeen on ollut havaittavissa.

Valitettuani etten ajemmin erinäisten esteitten takia ollut voinut saapua jättämään valtakirjaani lausui hän sen kylläkin ymmärtävänsä "tällaisena kuumeisena aikana". Samalla hän "voidakseen omalta osaltaan edistää yhteistyötä" pyysi minun esittämään Suomen hallitukselle pyynnön agreementistä Liettuan Tallinnassa olevalle lähettiläälle Aukštuolis'ille, joka aikaisemman toimintansa kautta Tukholmassa taitaa toista maan kielistä. Tämä pyyntö näytti tulevan aivan spontanisesti, ehkä hetken mielijohteesta, kuten diktaattorille sopiikin. Tässä käsityksessä vahvistuin tavatessani nieman myöhemmin hallinnollisen osaston päällikköä, ent. Liettuan asiainhoitajaa Suomessa, Savickis'ia.

Vastaanotto presidentin linnassa tapahtui kuluvaan kuun 5 pnä. Tilaisuudessa olivat läsnä ulkoministeriön pääsihteeri, tri Zaunius, hallinnollisen osaston päällikkö, protokollapäällikkö ja sotaministeriön edustajana eversti Grigonavičius, joista kolme viime mainittua olivat saapuneet minua Suomen konsulinvirastosta noutamaan, presidentin pääsihteeri, tri Bielskus, ja lisäksi pari nuorempaa upseeria sekä lähetystösihteeri Ahokas. Luettuani puheeni (liite N:o 1) ja presidentti Smetonan siihen vastattua (liite N:o 2) seurasi kaikkien läsnäollessa lyhyt keskustelu, jossa presidentti tiedusteli kielilöjen kehitystä Suomessa sekä lausui lopuksi julki tunnustuksensa siitä työstä, jota Liettuan ystävät, varsinkin prof. Niemi, ovat Suomessa suorittaneet.

Aikaisemmin - aina viime vuoden loppuun saakka - on juhlameno-ohjeeseen kuulunut myös ulkoministerin läsnäolo vastaanotossa. Tämä ei kuitenkaan kuulemani mukaan ole miellyttänyt hra Voldemarasia vaan on hän alleviivatakseen itsenäisyyttään muuttanut ohjetta korvaten poissaolonsa vastaanotosta muutamia tuntia myöhemmin tapahtuvalla käynnillään lähettillään luona. Ensi kerran sovellettiin tätä muutettua juhlameno-ohjetta vastaanotettaessa Latvian uutta lähettillästä Kaunasissa, Liepiniä, jolloin hänelle sanainsa mukaan esitettiin anteeksipyyntö siitä, että muutos tapahtui juuri hänen virkaansa astuessa.

Käynnillään luonani, mikä kesti puolisen tuntia, lausui hra Voldemaras melko selvästi tyytymättömyytensä ilmi siitä, että sekä Latvia että Viro ovat "alistuneet Puolan johtoon" Litvinovin pöytäkirjaan nähden. Lisäksi valitti hän, että Liettuan edustajille niinhin Riissa kuin Tallinnassakin annetaan virallisesti siksi vältteleviä vastauksia, että niistä on vaikea mitään varmuudella päätellä. Lähipäivät tulivat kuitenkin hänen sanainsa mukaan tuomaan selvyyttä tilanteeseen ja niiden jälkeen on myös Liettua havaitseva,

miten sen on vastaisuudessa suhdaututtava kuhunkin naapureistaan.
Mitä taas tulee Litvinovin pöytäkirjaan, oli sen tekstiä Puolan vaikutuksesta muutettu ja Liettuan aikaisempi hyväksyvä ilmoitus ei ilman muuta ole enää sille sitova.

Riassa, helmikuun 9 p:nä 1929.

P. J. K. Kinninen

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur de remettre à Votre Excellence les lettres par lesquelles le Président de la République de Finlande m'accrédite auprès de Vous en qualité d'Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire.

C'est avec une vive satisfaction que je me suis vu confier la mission de représenter la Finlande en Lithuanie et je me sens heureux et très honoré de pouvoir continuer à collaborer, à l'exemple de mes prédécesseurs, au maintien des rapports d'amitié et de sympathie sincère et profonde, qui existent entre nos deux pays et qui se sont manifestés sous diverses formes.

La Lithuanie et la Finlande, justement préoccupées de recueillir les fruits de leur indépendance, ont, dans plusieurs domaines, des intérêts communs qui rendent désirable et nécessaire un contact en pleine confiance et une libre collaboration dans la mesure des données naturelles, pour la prospérité de ces deux pays. A cet égard, je ferai tous mes efforts pour le resserrement des liens d'amitié qui unissent déjà la Lithuanie et la Finlande et pour le développement de leurs échanges sociaux, intellectuels et économiques.

J'ose exprimer l'espoir, Monsieur le Président, que dans l'accomplissement de ma tâche, je pourrai toujours compter sur la haute bienveillance et le puissant appui de Votre Excellence ainsi que sur le concours précieux de Gouvernement lithuanien.

5 février 1929.

Monsieur le Ministre,

Je suis heureux de recevoir de Vous les lettres de créance par lesquelles Son Excellence le Président de la République de Finlande vous accrédite auprès de moi en qualité d'Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire.

Je puis vous assurer, Monsieur le Ministre, que le Gouvernement lithuanien apprécie hautement le désir d'un contact confiant et d'une libre collaboration, dans la mesure des données naturelles, que vous avez exprimé dans votre discours et qu'il escompte de cette collaboration de précieux avantages mutuels pour l'avenir.

De son côté, il est décidé, autant qu'il dépendra de lui, à contribuer par une franche et confiante collaboration avec le Gouvernement finlandais à la prospérité de nos deux pays ainsi qu'à la sauvegarde de la paix dans notre partie de l'Europe.

Je vous prie de croire, Monsieur le Ministre, que vous trouverez toujours, dans l'accomplissement de votre tâche, mon appui bien sincère ainsi que l'aide de mon Gouvernement.

2. Latvia ja Litvinovin pöytäkirjan allekirjoittaminen.

Kuten lehdet jo ovat tiedottaneet, allekirjoitti Latvia toissaliltana (9/2) Moskovassa lähettiläänsä kautta yhdessä Viron, Puolan, Rumanian ja Neuvosto-Venäjän kanssa kuusi viikkoa yleisen poliittisen mielenkiinnon esineenä olleen Litvinovin pöytäkirjan.

Tekisi mieli sanoa, että täällä eri piireissä nyt ratkaisun tapahduttua huoahdetaan helpotuksesta. Tilanne oli käynyt siksi pingoitetuksi. Oli näet kieltämätöntä, että Latvian ulkoasiain johto Puolan kannanoton tapahduttua ja tämän maan naapuriensa suhteen harjoittaman painostuksen kautta - painostuksen välineenä mainitaan täällä käytetyn allekirjoitusta odottavaa kauppasopimusta ja samalla asteella olevaa rautatiesopimusta - oli enemmän tai vähemmän menettänyt itsenäisen otteensa kyseellisen asian harkintaan ja ratkaisuun nänden. Toisaalta taas oli "engageeratulla" ulkoasiain johdolla vastustusta hallituksessa ja varsinkin ulkoasiainvaliokunnassa, jossa se tietämäni mukaan on saanut osakseen ankaraa arvostelua sekä oikeiston että vasemmiston taholta. Kiivaitten keskustelujen jälkeen päättikin ulkoasiainvaliokunta suurella ääntenemmistöllä tiistaina (5/2), että Latvian "kaiken sen jälkeen, mitä on tapahtunut", ei ole allekirjoitettava Litvinovin pöytäkirjaa ilman Suomen ja Latvian osanottoa, vaan yhdyttävä siihen myöhemmin sen jälkeen kun Puola ja Venäjä ovat sen allekirjoittaneet. Näin muodin ei ole ihmeteltävää, että tiedot, jotka ulkoministeriön taholta annettiin, vaihtelivat päivä päivältä ja hetki hetkeltä aina sopimuksen allekirjoittamistilaisuuteen saakka.

Sekä hallituksessa että ulkoasiainvaliokunnassa pidettiin tärkeänä, että Kellogin sopimus tulisi ratifioiduksi myöskin

Latviassa ennen Litvinovin pöytäkirjan allekirjoittamista. Sen piti tapahtuman eduskunnan istunnossa perjantaina (8/2), mutta valtiopäiväjärjestyksen suoman oikeuden perusteella vaati ja sai myöskin "työläis- ja talonpoikasryhmän" jäsen s.o. kommunisti Laizen kysymyksen käsittelyn siirtymään seuraavaan täysistuntoon, mikä oli määrätty seuraavaksi tiistaksi (12/2).

Välittömästi tämän, kuten sanotaan, "Moskovan shakkivedon" jälkeen ja kun ulkoasiainvaliokunta oli taipunut peruuttamaan tiistaisen päätöksensä ulkoministeriö kääntyi toisten signatärivaltojen puoleen pyytäen allekirjoitustilaisuuden siirtämistä seuraavaksi keskiviikoksi (13/2). Suostumus saatiinkin kaikilta muilta, mutta - kuten arvattavaa oli - ei Moskovalta. Latvian hallituksella ei nähtävästi enää ollut vara valita, se talletti lauantai-iltana allekirjoittamisvaltakirjan tšekäläiseen Sovjetin lähetystöön ja paria tuntia myöhemmin tapahtui allekirjoittaminen Moskovassa.

Hallituksen ratkaisun puolustamiseksi antoi ulkoministeri Balodis sanomalehdille vielä samana iltana julkilausunnan, joka suomennettuna kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

"Pöytäkirjan allekirjoittamisella toteavat Latvia ja Venäjä vielä kerran, että ne eivät pidä sotaa kansallisen politikan välineenä ja että ne harrastavat rauhallista tietä ratkaista välillään syntyvät erimielisyydet.

Venäjän osanotto tämän sopimuksen allekirjoittamiseen on taivuttanut myös Latvian ilman Suomea ja Liettuaa hyväksymään pöytäkirjan. Tämä ei kuitenkaan millään muotoa merkitse sitä, että me olisimme luopuneet ajatuksesta kaikkien asiasta kiinnostettujen valtioiden osanotosta. Me toivomme, että myös Liettua ja Suomi tulevat näkemään mahdolliseksi liittyä pöytäkirjaan.

On syytä vielä kysyä, mitkä vaikutukset ovat olleet määräävinä pöytäkirjan allekirjoittamiselle. Ensi sijassa on tällöin painostettava, että Latvia on tehnyt ratkaisunsa täysin itsenäisesti. Latvialla ei ole pöytäkir-

jan allekirjoittajavaltioita vastaan mitään vihaa tai epäluuloa. Me emme ole allekirjoittaneet pöytäkirjaa minkään toisen valtion vaikutuksesta tai neuvosta. Ei ole unohdettava, että Neuvosto-Venäjän virallisen kutsun saimme vasta helmikuun 4 päivänä ja että olemme voineet perehtyä pöytäkirjan sisältöön vasta helmikuun 8 päivänä. Niin ollen jäi ratkaisun tekemiseen ja muodollisuuksien järjestelyyn vain 4 päivää."

Tämä ulkoministerin virallinen ilmoitus ei jäänyt vastausta vaille. Sunnuntaisessa (10/2) "Socialdemokratisissa" - siis samanaikaisesti - julkaisee ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, ent. ulkoministeri Cielens ankarasävyisen artikkelin, missä hän puolestaan antaa ojennusta ulkoasiain johdolle. Hänen mielestään on Litvinovin ehdotus, jonka perusteena on Venäjän sisäiset poliittiset ja taloudelliset vaikeudet sekä halu osoittaa ulkonaista rauhanrakkautta ulkomaisen lainan toivona, alunperin joutunut "salajuonien" ja "kielteisten ilmiöitten" piiriin. "Puola tahtoi pöytäkirjan allekirjoittamismenetelmästä tehdä "suurta politikkaa" osoittaakseen ulospäin, kuinka se "huolehtii" myöskin Latviasta ja Viirosta, joitten etuja se suojelee Venäjää vastaan. Puola tahtoi joka tapauksessa, että Latvia ja Viro allekirjoittaisivat pöytäkirjan samanaikaisesti sen ja Rumanian kanssa sekä koetti antaa tälle allekirjoittamiselle ehdottomasti poliittisen tendenssin". Kirjoittaja valittaa, että "Latvian ulkoministeriöllä ei ollut selvää ja varmaa kantaa tässä pelissä. Koko kuukauden piti miettiä, mitä vastattaisiin Liettualle. Väliajalla Puola käytti hyväkseen joitakin epäselviä keskusteluja Latvian ulkoministerin kanssa. Ja mitä pitemmälle ajatusten vaihto venyi, sitä enemmän nousi turhaa hölyä Litvinovin ehdotuksen ympärille." Loppusanoikseen lausuu kirjoittaja seuraavaa: "Vakavia moitteita ovat ansainneet ne, jotka ovat harjoittaneet tätä peliä "vaikutuksesta" sekä ne, jotka omalla diplomattisella kankeudellaan ovat valmistaneet tilaisuuden tähän peliin, eivätkä ole kyenneet ottamaan itsenäistä asemaa asiassa. Tällä viimeksimainitulla tarkoitamme Latvian ulkopoliittikan johtoa."

Litvinovin pöytäkirja on nyt muuttunut Neuvosto-Venäjän ja sen neljän naapurimaan väliseksi rauhan asiakirjaksi ja olisi turha väittää, että sillä ei ole mitään merkitystä. Mutta kun toisaalta tietää, miten Neuvosto-Venäjä tarpeen tullen suhtautuu sopimuksiinsa ja toisaalta ottaa huomioon kaiken sen soutamisen ja huopaimisen sekä ne moninaiset sisäiset ja ulkonaiset hankaukset, jotka nimenomaan Latvian suhteen viime viikkoina on voinut panna merkille, tekisi mieli toistaa vanha ranskalainen sananparsa "tout de bruit pour une omelette".

Mitä Suomeen tulee, olen viime aikana keskustelujen kautta eri maiden edustajain kanssa tullut entistä vakuutetummaksi siitä, että Suomen suhtautuminen Litvinovin pöytäkirjaan on ollut omiaan ylläpitämään ja nostamaankin prestigéämme eri tahoilla. Latviassa tosin olisi toivottu välitöntä mukaantuloa, ehkäpä Virossakin, ja Puola lienee tyytymätön - "Glos Pravdy" väittää Suomen edustajien Tallinnassa ja Riassa harjoittaneen painostusta sopimuksen allekirjoittamista vastaan - mutta suorastaan paha verta ei Suomen poisjäätö liene missään herättänyt.

Riassa, helmikuun 11 pnä. 1929.

P. J. Heiskanen

1

2

ST

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 96

ASIA:

Ministeri Uzunisew raportti no 5.
Riika.

14/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 94.

Riika, helmikuun 14 pnä. 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 9 1366 fac. D. 13 29		
16/2-29	12	LM
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 5, joka käsittää seuraavan
tiedotuksen:

Latvian ja Liettuan lehdet Litvinovin pöy-
täkirjan allekirjoittamisesta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Kujala

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 5.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
No 9 / 866 D. 19 29		
14/2-29	19	LII.
RYHMÄ	OSASTO	KOJA
5	C16.	

Latvian ja Liettuan lehdet Litvinovin pöytäkirjan allekirjoittamisesta.

Sekä Latvian että Liettuan sanomalehdet ovat nyttemmin sisältäneet toimituksellisia kirjoituksia Litvinovin pöytäkirjan allekirjoittamisesta. Mitä Latvian lehtiin tulee, ansaitsevat ennen kaikkea huomiota oikeuston pää-äänen kannattajan "L a t v i s'en" ja sosialidemokratien päälehden "S o c i a l d e m o k r a t s'in" kirjoitukset.

Edellisessä kirjoittaa 12/II lehden päätoimittaja A. Bergs otsakkeella "Litvinovin pöytäkirja" seuraavaa:

"Mitkä syyt ovat pakottaneet Venäjän diplomaattian esiintymään Litvinovin ehdotuksella ei ole tarpeeksi selvää. Että se pääasiassa olisi ollut Venäjän suuri rauhan rakkaus, mikä ei sallinut odottaa Kelloggin sopimuksen voimaantumista - sitä ei kukaan usko, vaikka yleisesti tiedetään, että Venäjä poliittisista ja taloudellisista syistä ei kykene aloittamaan sotaa. Syynä kerrotaan olevan Amerikan rahamiehiltä ehkä toivottu laina, jonka saamiseksi Venäjä olisi valmis korostamaan omia rauhanpyrkimyksiään. Mutta jokseenkin selvästi oli myös tarkoituksena sekoittaa Itämerenmaitten keskinäiset välit. Mutta miten epäiltävä lieneekin Neuvosto-Venäjän tahto noudattaa sopimuksia ja miten pieni käytännöllinen merkitys lieneekin Litvinovin pöytäkirjalla, kuitenkin se koski rauhaa. Ja siksi Latvia rauhaarakastavana maana ei voinut jättää sitä huomioonottamatta - se oli periaatteessa selvä. Totta kyllä tuntui kummalliselta, että ke-

hoitus tuli aluksi Liettuan kautta eikä suoraan Venäjältä. Ja Latvian kannalta ei myöskään ollut suotavaa, että toiset Itämerenmaat eivät olleet mukana. Mutta Suomi ilmoitti olevansa välinpitämätön asiassa ja Liettua katsoi parhaaksi yhtyä jo valmiiseen pöytäkirjaan. Latvian diplomatian tehtävä oli poistaa nämät sivuseikat. Ensimmäisessä kysymyksessä onnistuttiinkin, sillä myöhemmin kutsu tuli jo suoraan Neuvosto-Venäjältä. Vaikeampi oli toisen kysymyksen laita, sillä Viro oli päättänyt allekirjoittaa Litvinovin pöytäkirjan ilman Latviaakin. Latvian kääntyminen Suomen ja Liettuan puoleen tiedustelulla, eivätkö ne olisi halukkaita allekirjoittamaan samanaikaisesti Litvinovin pöytäkirjaa, jäi tuloksetta. Mitä tuollaisissa oloissa oli tehtävä? Sosialidemokratit Menders ja Buschewiz etunenässä opettivat, että Puolan kanssa ilman Liettuaa Latvia ei saa allekirjoittaa ainoatakaan asiakirjaa, sillä muutoin se merkitsisi jonkun valtioryhmän perustamista Puolan johdolla ja Venäjää vastaan. Valitettavasti antoi siihen luulotteleun sysäyksen Puolan edustaja Moskovassa esiintymällä Latvian nimessä ilman mitään valtuuksia. Mutta tällä Puolan diplomatin virheellä ei voinut olla mitään ratkaisevaa merkitystä Latviaan nähden, enemmän kuin muullakaan Puolan vaikutuksella. Tietysti on valitettava, että Litvinovin pöytäkirjan allekirjoittamisessa ei ollut mukana Suomi eikä Liettua, mutta näitten maitten syyt ovat sellaiset, etteivät ne millään muuta asemaa. Suomi ilmoitti tahtovansa odottaa Kelloggin sopimuksen voimaanastumista ja huomautti, ettei se ole Venäjältä mitään kutsua saanut; Liettua taas vastasi, ettei se tahdo allekirjoittaa ainoatakaan asiakirjaa Puolan kanssa. Mainitut syyt eivät voi olla Latvialle ratkaisevia ja siksi meidän on tyydyttävä siihen, että olemme alleviivaneet Itämerenmaitten yhteisiä etuja kehottamalla

yhteiseen esiintymiseen. Varsinkaan Liettua ei voi arvostella askelettamme epäystävälliseksi, koska se merkitsee samaa, mihin Liettua kehotti Latviaa. Näin ollen emme ole synnyttäneet mitään erimielisyyksiä Itämerenmaitten keskuudessa, vaan olemme niitä välttäneet. Muutoin meidän diplomatiamme tie olisi kulkenut erilleen Viron diplomatian tieltä. Viron diplomatia kyllä ei voi vapautua moitteesta, että se tässä kysymyksessä on ollut hätiköivä ja hyvin vähän ottanut huomioon kaikkien Itämerenmaitten ja oman liittolaisensa etuja, jonka Latvia sai korjatuksi.

Litvinovin pöytäkirjan merkitys ei ole arvioitava korkealle. Epäilittävä on, tokko Neuvosto-Venäjä sillä saavutti päämääräänsä. On olemassa merkkejä siitä, jotka todistavat, että loppuaikoina neuvostohallitus oli menettänyt koko mielenkiintonsa omaan alotteeseensa. Jos yksi sen päämääristä on ollut häiriöiden synnyttäminen Itämerenmaitten keskuudessa, niin siinä suhteessa se varmasti on kärsinyt tappion; turhaksi on osoittautunut myöskin sosialidemokratiamme pelko Puolan suhteen, joka ei ollenkaan johda Latvian politikan suuntaa."

"Socialdemokrats'issa" lausuu samana päivänä huomattava sosialidemokratisen puolueen jäsen Buschewiz pitteissä kirjoituksessaan m.m. seuraavaa:

"Latvian ja Viron sekä Venäjän suhteissa ei ole mitään, joka olisi voinut vaatia sellaista kiireellisyyttä. Toisin on Puolan ja Venäjän sekä Puolan ja Liettuan laita, joiden välillä useammankin kerran jo on ollut sodan uhka ovella. Viimemainittujen välit eivät ole vielääkään järjestetyt, joten saatiin mielihyvällä tervehtiä Litvinovin ehdotusta. Ymmärrettävä asia oli sekin, että Puola ehdotti

neuvotteluihin oman liittolaisensa Rumanian, jolla on avoimena epäselviä kysymyksiä Venäjän kanssa. Mutta kun Puola teki ehdotuksensa kutsua mukaan tasaarvoisina vastapuolina myöskin Latvia, Viro ja Suomi, niin silloin jo paljastui sen tarkoitus tehdä oma valloituspolitiikkansa yhtäarvoiseksi mainitun kolmen maan rauhanpolitiikan kanssa. Tämä siitä syystä, että a) huomio siten tulisi johdetuksi pois Euroopan rauhan todellisista uhkaajista ja b) mainittujen kolmen maan nimillä tulevissa neuvotteluissa olisi vastustajilta peitetty oma hyökkäävä asema. Olisi ollut luonnollista, että kaikki kolme maata olisivat antaneet Puolan ja myöskin Venäjän ymmärtää niitten suhteitten Venäjään olevan aivan toiset kun Puolan suhteiden Venäjään ja Liettuaan. Silloin olisi tajuttu Litvinovin ehdotuksen todellinen tarkoitus - lauhduttaa sähköistettyä ilmakenhää Venäjän - Puolan - Liettuan suhteissa. Tämä tarkoitus olisi tullut korostetuksi, jos Latvia olisi yhtynyt pöytäkirjaan sen allekirjoittamisen jälkeen. Nyt kun Latvia ja Viro ovat allekirjoittaneet pöytäkirjan ennen Liettuaa, on Litvinovin pöytäkirjalle siten annettu vaan ylimalkaisen julistuksen merkitys asianomaisten maitten suhteista. Tätä tulkintaa vahvistaa vielä se selkeä, että pöytäkirja on allekirjoitettu ennen kuin Kelloggin sopimus on ratifioitu Latvian eduskunnassa. Sellaisen Litvinovin pöytäkirjan tulkinnan voi omaksua myöskin Puola, joten Kelloggin sopimuksen astuttua voimaan pöytäkirja menettää täydellisesti kaiken tarkoituksensa. Tässä suhteessa Latvian kiireellisyydellä on vaan kielteinen merkitys.

Että Latvia olisi yhtynyt vasta jälkeinpäin, oli myöskin Liettuan Latvialle tekemän ehdotuksen tarkoitus. Mutta sen sijaan Latvian ulkoasiain johto antoi sitovan lu-

pauksen Puolalle allekirjoittaa Litvinovin pöytäkirjan samanaikaisesti sen kanssa. Latvian ulkoasiain johdon piti olla selvillä, että Latvian asettautuminen Puolan kannalle vaikeuttaa Liettuan yhtymistä pöytäkirjaan jälkeinpäin, varsinkin kun siten Latvian ulkopolitiikan johto luopui myöskin omista julistamista periaatteistaan 1) allekirjoittaa pöytäkirja kaikkien asiasta kiinnostettujen maitten kanssa yhdessä, 2) ilman mitään ryhmityksiä ja 3) Kelloggin sopimuksen ratifioidun jälkeen eduskunnassa.

Tätä mielenosoituksellista kieltäytymistä Liettuan ehdotuksesta, ikävä kyllä, ei voi tulkita muulla tavalla kuin Latvian asettautumiseksi Puolan ja Liettuan suhteissa Puolan kannalle. Toivokaamme, että tämä Latvian askel ei pidätä Liettuaa liittymisestä pöytäkirjaan, joka muussa tapauksessa mieluummin olisi saanut jäädä allekirjoittamatta. Miten sellaista Latvian politiikkaa arvostellaan Kaunaksessa selviää parhaiten Latvian ulkopolitiikan johtajan karkoittamisesta Liettuaista epäkohteliaalla tavalla. Pahin on se, että tuo Liettuan "epädiplomaattinen" menettely Latvian ulkopolitiikan johtoa vastaan löytää perustan Latvian politiikassa, joka Puolan aloitteesta työntää Liettuan eristettyyn asemaan siinäkin, missä se ei ole ollenkaan Latvian omien etujen mukaista.

Liettuan löytämättä kosketusta Latvian ja Viron kanssa se taistelussaan Puolan valloituspyrkimyksiä vastaan on pakotettu jatkamaan omaa tähänastista Euroopan sotaan johtavaa politiikkaansa taikka heittäytymään Puolan syliin. Kumpikaan näistä Liettuan politiikan teistä ei ole Latvian etujen mukaista. M

Miten tyytyväinen Latvian huomaavaisuuteen Litvinovin pöytäkirjaa kohtaan Moskova lieneekään, niin sitten-

kään ei Moskova näistä Latvian kiirentämisen seurauksista tule olemaan sille kiitollinen.

Latvian politikassa on nyt tapahtunut Latvian porvariston suhteitten määrääminen Liettuaan. Vasemmistohallituksen aikana oli hetki, jolloin Puolan armeijan marssi Kaunakseen tuntui estämättömältä. Silloin porvaristomme asettautui Puolaa vastaan, vaikka en uskonutkaan sen vilpittömyyteen. Olin nimittäin vakuutettu, että Latvian puuttuminen Puolan ja Liettuan ristiriitaan loppuisi siihen, että porvaristomme sopii Puolan kanssa Liettuan kustannuksella. Tämä epäluottamus Latvian porvaristoon nyt saa vahvistuksensa."

"Rigasche Rundschau"ssa huomauttaa 11/II nimimerkki "ps", että Litvinovin pöytäkirjan suhteen on aivan toisarvoinen asia, allekirjoitettiin se yhdessä ja samanaikaisesti tai ei, ja jatkaa: "Mutta koska niin on ja koska liittymispäivä ei mitään merkitse, vaikuttaa hallituksemme päätös Viron, Puolan ja Rumanian kanssa - ilman Liettuaa ja Suomea - allekirjoittaa pöytäkirja, oudoksuttavalta. Jos Latvialla vielä helmikuun 5 p:nä oli syvät syyt siirtää allekirjoittaminen, niin eivät nämät syyt vielä 8 p:nä olleet menettäneet merkitystään havaittaessa, että Kellogin sopimuksen ratifiointi eduskunnassa 9 p:ksi oli käynyt mahdottomaksi. Tätä päätöstä ei kuitenkaan saa tulkita niin, että yhteiseen allekirjoittamiseen sisältyisi määrätty poliittinen sitoutuminen allekirjoittajavaltioiden suhteen. Epäilemättä on ulko-ministerimme oikeassa, kun hän nimenomaan huomauttaa, että kyseessä ei ole Latvian politikan käänne tai tämän tai tuon valtion painostus. Kuitenkin on ensimmäinen kehoitus allekirjoittamiseen lähtenyt Liettuan taholta ja olisi ollut luonnollista, että juuri Latvia, joka useista syistä on pakoitettu antamaan arvoa hyvälle suhteille Kaunaksen kanssa, olisi

myös yhdessä Liettuan kanssa antanut allekirjoituksensa. Me luulemme varmuudella voivamme otaksua, että luopuminen tältä kannalta ei merkitse ulkopolittisen asenteemme muutosta, vaan on johdettava kokonaan sisäpolittisista syistä. Nähtävästi tahdottiin vastapainoksi kommunistien esiintymiselle Kellogin sopimuksen ratifiointia vastaan mahdollisimman voimallisesti alleviivata Latvian ulkopolittikan riippumattomuutta yksityisten ryhmäjohtajien edesottamisista. Mutta siitä huolimatta luulemme, että jonkun hra Laizen'in tahdittomuus ei anna riittävää pohjaa ryhtyä askeleeseen, joka politiikkaamme psykologisesti arvioitaessa täytyy katsoa tahtillisiksi virheiksi."

Liettuan lehdistössä näyttävät niin hyvin hallituksen kuin oppositionkin äänenkannattajat olevan perin tyytymättömät asiain menoon ja niihin tuloksiin näiden, joihin Litvinovin pöytäkirja on vienyt, selittäen niitä kuitenkin omalla tavallaan.

"Lietuvos Aidas", hallituksen päääänkannattaja, julkaisee 12/II otsakkeella "ankara isku balttilaisen liiton aatteelle" kirjoituksen, missä se toteaa, että "Puolan politiikka on tällä kertaa Virossa ja Latviassa voittanut" ja että "Puolalle on onnistunut erinäisten juonittelujen ja pelottelujen avulla taivuttaa pöytäkirjan yhteiseen allekirjoittamiseen."

Liettua on vuodesta 1920 alkaen lehden mielestä pitänyt aina silmällä, milloin se vaan on ollut mahdollista, Liettuan, Viron ja Latvian yhteistoimintaa ja harrastanut Itämerenmaiden liiton syntymistä. Tämän periaatteensa mukaisesti kehoitti se, saatuaan Litvinovin endotuksen, niin hyvin Viron kuin Latviainkin siihen yhtymään. Kehoitukseensa oli se kuitenkin kauan saanut odottaa vastausta, sillä virolai-

set ja latvialaiset olivat kääntyneet Varsovan puoleen saadakseen tietää, mitä heidän oli vastattava. Latvian vastauksessa tosin puhuttiin yhteistoiminnan konkreetisista muodoista, mutta nyt osoittautuu, että Viro ja Latvia täyttäänsään Puolan toiveet, repivät kaiken pohjan yhteistyöltä.

"Virolaisten ja latvialaisten vasallimainen menettely ja selvä alistuminen Varsovan hegemoniaan tulee näkyviin siitä kieltämättömästä tosiasiasta, että heidän politiikkonsa valtuuttivat Puolan edustajan Moskovassa puhumaan pöytäkirjasta heidän valtiottensa nimessä", mikä ilmiö on lehden mielestä ainutlaatuinen XX:llä vuosisadalla. Ei voi tulla kysymykseenkään - jatkaa lehti - että mikään valtio, joka antaa arvoa suverenisyydelleen, voi valtuuttaa jonkun toisen maan lähettilään puhumaan puolestaan maassa, missä se itse on dipl. edustettu. On tietenkin virolaisten ja latvialaisten oma asia, jos ne valitsevat Puolan vasallisuuden, mutta näiden ei ole syytä luulla, että Liettua antaa johtaa itseään samalle tielle. Virolaisia, jotka pelkäävät Venäjää ja joita kommunistien kumousyritys on säikähdyttänyt, voi kylläkin ymmärtää, mutta samalla on sanottava, että Varsova on liian kaukana ja että Virolaisten menettelyllään on vain pahentanut asemaansa.

Litvinovin sopimuksen samanaikainen allekirjoittaminen Puolan kanssa ei ollut millään muotoa tarpeellista, mutta siitä huolimatta "pohjoiset naapurimme tekivät kuitenkin puolalaiset toivoivat. Syntyi niin muodoin vaikutelma, että näiden kahden valtion ulkopoliittikkaa johtaa Varsova, ja toteutettaessa Kellogin sopimusta voidaan nähdä Itä-Europassa neuvostovallan vastainen liitto, johon kuuluvat Rumania, Puola, Latvia ja Viro."

Kristillisten demokratien äänenkannattaja "Rytas" kirjoittaa 13/II: "Puolan haave näytellä Baltianvaltioiden hollonoojan osaa on vihdoinkin täyttynyt. Tämä on uusi voitto Puolan diplomatialle ja me olemme joutuneet aivan eristetyiksi, mikä nykyhetkellä on erittäin vaarallista Liettualle. Vaikkaakaan Liettuun puolivirallinen lehti ei avoimesti puhu tästä, niin se nähtävästi kuitenkin hyvin ymmärtää ulkopoliittikkamme epäonnistuneen momentin merkityksen. Puolivirallinen lehti menettelee meidän mielestämme väärin käyttäessään tahdittomia sanoja Latviasta ja Virosta puhuessaan. Mekään emme tietysti hyväksy naapuriemme politiikkaa Liettuun nähden, mutta täytyy sanoa, ettei asiaa voida parantaa loukkaamalla jotakuta. Tämän tapauksen on muistutettava asianomaisia siitä, ettei politiikkaa harjoitettaessa saa ryhtyä vastuuttomiin tekoihin. Sillä eiväthän esimerkiksi tunnettu keskustelu sanomalehden kirjeenvaihtajan kanssa sekä muut henkilökohtaiset esiintymiset ole voineet edistää hyvien suhteiden aikaansaamista Latvian kanssa. On tunnustettava, että ajatus balttilaisesta liitosta, jonka tähden vuosikausia on työskennelty, on nyt toteutunut, mutta ikävä kyllä vain Puolan hyödyksi." Lopettaen sananlaskulla: "Väkisin et rakkaaksi tule" "Rytas" huomauttaa, että "jos haluamme ansaita suopeata suhtautumista niin ei ole ilman pakkoa meneteltävä siten, että työnnämme naapurimme pois luotamme".

"Lietuvos Zinios" tekee kirjoituksessaan 13/II kysymyksen, eivätkö Latvian ja Viron hallitukset muka näe, mitä Puola on saavuttanut sellaisilla demonstatioilla, kuin oli Litvinovin pöytäkirjan yhteinen allekirjoittaminen. "Ymmärrämme hyvin - jatkaa lehti - että Viron ja Latvian puolelta voidaan meitä vastaan esittää koko joukko syytöksiä, ensi sijassa suhtautumisemme johdosta Saksaan. Ei ole salaisuus, että latvialaiset kovin pelkäävät Saksan taloudellisen vaikutuksen lujittumista Liettuassa. Tähän nähden ei mikään olekaan siinä määrin vii-

lentänyt suhteitamme Latviaan kuin kauppasopimuksen allekirjoittaminen Saksan kanssa. Latvian puolelta on meille huomautettu, että tämä sopimus oli raskas isku Baltianvaltioiden liiton ajatukselle. Mutta sitäpaitsi on viime aikoina päässyt tapahtumaan koko joukko asioita, jotka ovat turmelleet suhteemme Latviaan. Tuloksettomien kauppasopimusneuvottelujen jälkeen olemme lyöneet laimin järjestää hyvät suhteet Latvian kanssa. Tässä suhteessa ei Liettuan ulkopolitiikka ole osottanut minkäänlaista aktiivisuutta ja sen johdosta meidän, sen sijaan että syytämme naapureitamme, olisi itsemme lausuttava : "Mea culpa".

Riiasa, helmikuun 14 pnä. 1929.

R. Heikkinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/16

ASIA:

Ministeri Uzunisen raportti no 6.

Riika

16/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 105.

Riika, helmikuun 18 pnä. 1929.

101866 k. 11 29		
22/2-29	2	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 6, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Sisäpolittisesta tilanteesta Liettuassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasianministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

B. J. Procope

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,
Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 6.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 10/866 h. D. 19 29		
22/2-29	102	Liit.
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	C16	

Sisäpolittisesta tilanteesta Liettuassa.

Lähtiessäni tammikuun viimeisenä päivänä matkalle Kau-
nakseen oli Riian lehdissä juuri ollut luettavana hälyttäviä
uutisia sisäisen tilanteen äkillisestä kärjestymisestä Liettuas-
sa. Yleisesikunnan päällikön, eversti Plehavičius'en ero sai
niissä sensatiomaisen leiman ja asetettiin yhteyteen upseeris-
ton keskuudessa muka paljastuneen salaliiton kanssa. Puolalai-
sissa lehdissä oli menty vieläkin pitemmälle. Joissakin niistä
tiedettiin kertoa Plehavičiuksen ultimatumista Voldemarakselle,
katutaistelusta Kaunasisissa, vieläpä Voldemaraksen vangiksi jou-
tumisesta.

Näiden "tatarilaisjuttujen" - käyttäkseni Voldemarak-
sen keskustelussa niille antamaa nimitystä - käsittelyyn ei enää
tällä hetkellä tarvitse uhrata sanoja ja ne saavat selvityksensä
puolalaisten lehtien yleisestä vihamielisyydestä Liettuaa koh-
taan ja liettualaisten emigranttien kiihottuneesta mielentilasta.
Mutta toisaalta "ei savua ilman tulta". Sisäinen tilanne Liettu-
assa on viime aikoina entisestään kieltämättä kärjistynyt ja
eräät seikat viittaavat siihen, että nykyisen hallitusjärjestel-
män säilyttäminen tulee kohtaamaan kasvavia vaikeuksia. Tällaisi-
na tahtoisin ennen muita mainita: tammikuussa pidettyjen puolue-
kokousten yleisen menon ja niiden jyrkät päätöslauselmat, presi-
dentti Smetonan ja Voldemaraksen välillä kasvavan erimielisyyden
sekä viimemainitun jatkuvan eristymisen puoluetovereistaan.

Kuten tunnettua, on Liettuan oppositiopuolueiden toiminta v:n 1926 valtiokaappauksen jälkeen ollut ulkonaisesti täysin lamas-
sa. Niiden keskustoimikunnatkaan eivät ole saaneet kokoontua puhu-
mattakaan yleisistä puoluekokouksista. Syystä tai toisesta - enkä-
pä vain maaperää tunnustellakseen - Voldemaras joulukuussa Luganos-
ta palattuaan antoi odottamatta luvan puoluekokousten koollekutsu-
miseen. Puolueet päättivät käyttää tilaisuutta hyväkseen ja niinpä
kokoontuivat Kaunaksessa kansallis-sosialistit (liäudininkai) ja
sosialidemokratit (Darbo Federacija) tammikuun 13 p:nä ja kris-
tilliset demokratit sitä seuraavana.

Jos Voldemaras antaessaan luvan kokousten pitämiseen oli
laskenut, että hän opposition taholla saisi edes osittaistakaan
hyväksymistä poliittiselle toiminnalleen, oli hän epäilemättä las-
kenut väärin. Lisäksi on merkillepantavaa, että puolueiden arvos-
telu kondistui miltei yhtä ankarana hallituksen ulko- kuin sisä-
poliittikkaa vastaan. Niinpä toteavat kansallis-sosialistitkin -
joiden asenne nykyistä hallitusjärjestelmää vastaan ei ole yhtä
jyrkkä kuin toisten oppositiopuolueiden - ulkopoliittikkaa koskevis-
sa päätöslauselemissaan:

- 1) että Kansainliiton päätös joulukuun 10 p:ltä 1927
riistää Liettualta parhaan aseensa Puolaa vastaan Vil-
nan vapauttamiseksi,
- 2) että Saksan kanssa solmittu kauppasopimus merkitsee
Liettualle waraa muuttua Saksan siirtomaaksi,
- 3) että Vatikanin kanssa allekirjoitettu konkordattiso-
pimus edistää klerikalismin juurruttamista maan koulu-
laitokseen ja sen henkiseen elämään,
- 4) että hallitus ei ole tehnyt mitään edistääkseen bal-
tilaisen valtioliiton syntymistä, ja
- 5) että samalla kuin hallitus on pyrkinyt lähentymään
kaukaisia valtioita, kuten Italiaa, se on laiminlyö-
nyt suhteiden rakentamisen naapurivaltioiden kanssa.

Sisäpolittisessa suhteessa sisältyy kaikkien puoluekousten päätöslauselmiin vaatimus siirtymisestä takaisin demokratiaan ja parlamenttarismin sekä vastalause valtioelämän virkavaltaista keskittämistä ja sotatilan pysyttämistä vastaan, mikä riistää kansalaisilta perustuslailla taatut oikeudet ja kansalaisvapauden.

Puoluekokousten jälkeen kiirenti Voldemarasin päääänenkannattaja "Lietuvos Aidas" julistamaan, että päätöslauselmista huolimatta "hallitus pitää kiinni peräsimestä ja tulee nykyistä politiikkaansa vastaisuudessakin jatkamaan". Sen mielestä olisi puolueiden ollut "esiintymisellään osoitettava, että aika olisi tullut perustuslain edellyttämälle eduskunnan kokoonkutsumiselle". Esitettyään tämän merkillepantavan mahdollisuuden lehti lisää, että nyttemmin "terveesti ajattelevalle ihmiselle pitäisi olla selvää, että puolueiden kielteinen asenne tulee ennen kaikkia vahingoittamaan niitä itseään" ja lohdutautuu sillä, että puolueiden asema on heikompi ja merkitys vähäisempi kuin selman valtakaudella.

Kieltämätöntä onkin, että oppositiopuolueet Liettuassa ovat suhteellisesti heikkoja. Heikoin niistä on nykyään sosialidemokratinen puolue, jonka paikallisjärjestöistä vuoden kuluessa muodollisestikin lähes toinen puoli on lakannut olemasta ja jonka puoluekokoukseen saapui vain viitisenkymmentä edustajaa. Suhteellisesti heikkoja ovat myös kansallissosialistit, joiden suhtautuminen hallitukseen käytännöllisissä kysymyksissä on usein ollut epä määräinen. Opposition varsinaista voimaa edustavat kristilliset demokraatit maan katolisen papiston tukemana. Siltä taholta on vaara nykyiselle järjestelmälle epäilemättä suurin ja sille taholle on Voldemaras nyt puoluekokouksen jälkeen katsonut olevan syytä osoittaa nuomaavaisuutta. Niinpä annettiin joku päivä sitten Vatikanin edustajalle Bartolonille, joka väitteiden mukaan on liiankin lä-

hellä kristillisiä demokrateja, Liettuan suurin ritarimerkki ja tänään oli lehdissä luettavana uutinen erään tämän puolueen jäsenen nimittämisestä Liettuan "valtakunnan neuvoston" jäseneksi, mikä tuskin ajemmin olisi tullut kysymykseen.

On vaikeata käydä määrittelemään, mitä merkitystä nyt tapahtuneella ^{puolueiden} liikkehtimisellä ja päätöslauselmilla saattaa olla Liettuan olojen kehitykseen. Käsitykseni mukaan ei kuitenkaan se memento, minkä puolueet ovat antaneet, mene aivan jälkiä jättämättä ohi, joskaan toisaalta mistään regimin muutoksesta tältä pohjalta lähtien ei vielä voi olla kysymystä maassa, missä suurin osa kansaa on poliittisesti välinpitämätöntä ja jossa hallituksella kieltämättä on takanaan sama voima, joka sen aikoinaan valtaan nosti, nimittäin upseeriston valtava enemmistö.

Tällä hetkellä katsoisin suurimman vaaran nykyiselle järjestelmälle kätkeytyvän siihen keskinäiseen erimielisyyteen, mikä vallitsee presidentti Smetonan ja Voldemarasin välillä. Siitä kuulee puhuttavan miehestä miehiin - joskaan ei edes opposition lehdissä - ja sen ulkonaisia merkkejä ei enemmän toisella kuin toisellakaan taholla näytä enää pyrittävänkään salamaan. Pikemmin päinvastoin. Kummallakin taholla näyttävät "läheiset" osoittavan mieltään m.m. jäämällä pois, jos suinkin mahdollista, kutsuista ja juhlatilaisuuksista, joita toisella taholla järjestetään, ja panemalla liikkeelle kaikenkaltaisia juoruja, joilla maan pienissä oloissa näyttää olevan hyvä maaperä. Esimerkkiä tällaisesta voisi, jos tahtois, luetella runsaasti.

Syyt kyseellisiin erimielisyyksiin ovat kuulemani mukaan sekä asiallista että henkilökohtaista laatua. Pohjana niille lie-
nee presidentti Smetonan pyrkimys päästä entistä läheisempään kosketukseen opposition, varsinkin kansallis-sosialistien kanssa, millä taholla hän nauttii huomattavaa henkilökohtaista arvontoa ja

missä suhteessa hänellä epäilemättä on suuremmat mahdollisuudet onnistumiseen kuin kellään muulla nykyisistä vallanpitäjistä. Tämä ei luonnollisestikaan ole miellyttänyt Voldemarasia, jonka jyrkkyys sekä sisä- että ulkopolitikassa on yhtä aitoa ja joka ei katso aseman motivoivan suurempia myönnytyksiä oppositiolle. Ottaen huomioon tämän periaatteellisen kannan eroavaisuuden presidentin ja pääministerin mielipiteitten välillä, mitä ei kukaan, joka Liettuassa asioita tuntee, voine kieltää, voi ymmärtää, ettei asiain hoito käy ilman vaikeuksia, jopa hankauksiakin, joista Kaunasissa pian tiedetään, ja jotka miehestä mieheen kerrottuina kasvavat helposti yli oikeitten mittasuhteittensa. Erityisestikin olen kuullut kerrottavan erimielisyyksistä Liettuan-Saksan kauppasopimuksen suhteen, mikä Liettuan hyväksi myöhemmin hieman muutettunakin on antanut hyvän aseman oppositiolle ja minkä edullisuudesta hallituspuolueenkin piirissä ollaan eri mieltä, sekä Litvinovin pöytäkirjan ja sen aiheuttaman Liettuan välittäjätehtävän suhteen.

Periaatteellisten erimielisyyksien lisäksi vaikeuttavat tilannetta, kuten jo mainitsin, henkilökohtaiset seikat. Presidentin ja pääministerin tapaamiset rajoittunevat nykyään välttämättömimpään ja molempien perheiden välillä sanotaan suhteiden olevan pingoittuneet, mikä pienissä oloissa luonnollisesti herättää huomiota. - Tällaisilla seikoilla ei tietenkään säännöllisissä oloissa olisi syytä kiinnittää erikoisempaa huomiota, mutta maassa, jossa diktatori vallitsee, on asian laita toinen. Siellä saattaa henkilökohtaisten suhteiden kielteinen kehitys johtavien henkilöiden välillä merkitä vaaraa itse järjestelmällekkin.

Mitä taas tulee lehdistä paljon puhuttuun esikuntapäällikkö Plehavičius'en eroon, on syytä huomauttaa, että siitä on tehty paljon enemmän numeroa kuin asia ansaitsee. Eversti Plehavičius,

joka huomattavalla tavalla otti osaa vuoden 1926 valtiokaappaukseen, ei itse asiassa liene mikään tärkeä poliittinen enemmän kuin sotilaallinenkaan tekijä. Pätevältä pitämältäni taholta saamieni tietojen mukaan hän kylläkin on urhea rintamaupseeri sekä hyvin sopiva käytettäväksi valtiokaappauksiin, mutta vähemmän sopiva rauhalliseen luovaan työhön. Esikuntapäälliköksi oli hänen tietonsa liian rajoitetut, minkä Voldemaras ajan oloon on varmaankin saanut havaita. Kun eversti vallankumousansioittensa perusteella oli käynyt jossain määrin omapäiseksi ja kun toisaalta hänen terveytensä on ollut tosiasiallisesti heikonpuoleinen, katsoi pää- ja sotaministeri olevan sopivan hetken vapautua hänestä. Presidentti ei kuitenkaan ollut aluksi taipuvainen suostumaan hänelle esitettyyn erohakemukseen ja vaati tapahtuneen asianesittelyssä kolmen päivän harkinta-ajan, mistä levinnyt tieto oli otaksuttavasti pohjana lentien myöhemmille sensatiouutisille.

Upseeriston keskuudessa ei esikuntapäällikön vaihdos tietääkseni ole synnyttänyt mitään mainittavaa tyytymättömyyttä. Suosiota on eversti Plehavičius nauttinut kylläkin ratsuväessä, jossa hänen veljensä komentaa erästä rykmenttiä, mutta jalkaväessä enemmän kuin tykistössäkään ei hänellä ole ollut mitään erikoisempaa kannatusta. "Leikkaus" on niin muodoin suoritettu melko kivuttomasti.

Mutta vaikkakaan Plehavičius'en tapaukselle ei mielestäni ole syytä sinänsä antaa suurempaa merkitystä, on se kuitenkin oireellisenä ilmiönä otettava vakavammin. Voldemaras näyttää kaikesta päättäen sietävän vastustusta entistä vähemmän ja hän osoittaa selvää halua vapautua kaikista niistä, jotka osoittavat sanottavaa itsenäisyyttä tai nauttivat jonkun verran yleisempää suosiota. Armeijasta on näistä syistä jo aikaisemmin saaneet lähteä eversti Merkis ja kenraalit Zukauskas ja Daukantas, joiden menetys merkitsee Liettuvan sotalaitokselle hyvin huomattavaa tappiota.

Asiain kulun suodessa tämän suunnan käy Voldemaraksen asema samalla entistä eristetyimmäksi. Ystävät vanhoilta ajoilta ja puolueverit loittonevat ja hänen ympärilleen jää lopuksi henkilöitä,

jotka häntä tosin pelkäävät, mutta tuskin rakastavat ja jotka karttavat olla toista mieltä kuin diktaattori. Mutta samalla myöskin naurastuu se aatteellinen pohja, jolle tämäkin diktatuuri aikoinaan rakentui.

Sitä mitä edellisessä olen esittänyt ei mitenkään ole ymmärrettävä niin, että diktaturi Liettuassa olisi jo "lankeemuksensa" partaalla. Kaikesta päättäen se tulee vielä säilymään ja sen ikää pidentää ennen kaikkea Liettuan ja Puolan välinen permanenttinen konflikti, mutta sen rakenteessa on jo havaittavissa "rakoelmia", joiden vaarallisuutta ei käy epäileminen.

Riassa, helmikuun 16 päivänä 1929.

B. H. M. M. M.

CG

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/16.

ASIA:

Ministeri Oyynisen raportti no 7.

Riika

24/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 120.

Riika, helmikuun 25 pnä. 1929.

LÄHETYSKIRJE		
11 1367 ac. 1929		
25/2-29	25	1929
RYHMÄ	LUKUNO	ALIA
25	C16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 7, mikä käsittää seuraavan
tiedotuksen:

Sisäisestä tilanteesta Latviassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

B. J. Procope

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,
Helsinki.

①

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 7.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	111367	D. 1329
26/2-29	N:o	LIIL
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	C16	

Sisäisestä tilanteesta Latviassa.

Kun Latvian nykyinen hallitus pitkällisten neuvotte-
lujen jälkeen saatiin viime marraskuun lopulla syntymään, näytti
maa saaneen hallituksen, jolla oli hyvät edellytykset niin suh-
teessa kuin toisessakin hedelmälliseen ja ehkä pitkäaikaiseen
työhön. Se merkitsi laajempaa porvarillista hallitusyhtymää
kuin koskaan aikaisemmin käsittäen kaikki latvialaiset porvari-
puolueet ja sen takana oli eduskunnassa 57 ääntä. Siitä katsot-
tiin tulevan lujan hallituksen ja sitä vakuuttivat minulle tänne
saavuttuani myös eri valtojen täällä olevat edustajat. Etenkin
Ranskan lähettiläs tahtoi ennustaa sille pitkää ikää.

Toisaalta saattoi alunperin ottaa laskuun, että halli-
tuksella eduskunnassa tuli olemaan vastassaan kompakti vähemmistö,
joka ei tulisi jättämään käyttämättä ainoatakaan tilaisuutta
hyökkäykseen sitä vastaan. Kuultuaan hallituksen ohjelmajulis-
tuksen eduskunnassa selittivät sosialistiset ryhmät - puhumatta-
kaan kommunisteista - että he eivät ainoastaan ole luottamatta-
uuteen hallitukseen vaan aikovat keskeytymättä taistella sitä
vastaan. Ja tämän lupauksensa ovat he kuluneiden kolmen kuukau-
den aikana rehellisesti myös pitäneet. Välikysymys on seurannut
toistansa ja niiden esilläollessa ei sanoja ole säästetty.

Mutta joskin jyrkkä oppositio jo etukäteen oli val-
mis, ei kukaan varmaankaan olisi voinut aavistaa, että hallitus
nyt jo on ehtinyt olla kaatumisensa portaalla nimenomaan kokoo-

muksen keskinäisten erimielisyyksien takia. Kuun puolivälissä näytti syrjästäkatsojalta siltä, että hallituksen asema oli erittäin uhattu, kuten salasanomalla olen aikanaan ilmoittanut. Vaara, jonka aiheutti kysymys henkiveron lakkauttamisesta Latgalenissa, ei vielääkään ole poistunut, joskin hallituspuolan välitön uhka on siirtynyt tuonemmaksi.

Kuten tunnettua, kohtasi Latviaa viime vuonna hyvin tuntuva, joskin onneksi vain osittainen kato. Viljasato jäi normaalia huomattavasti pienemmäksi ja pellavasta, joka muodostaa maan tärkeän vientitavaran, saatiin sato, mikä vastannee 2/5 edellisen vuoden tuotannosta. Tämän lisäksi tuottivat syystulvat suuria tuhoja turmellen monin paikoin täydellisesti senkin vähän, minkä maamies oli saanut satona korjata. Erittäin vaikeaksi on taloudellinen tilanne käynyt Latgalenissa, missä tilukset ovat pienet ja missä väestö, etupäässä venäläisiä, on niin taloudellisessa kuin henkisessäkin suhteessa jälellä muista.

Helpottaakseen kadon ja tulvien koetteleman väestön vaikeuksia on hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin hätäaputoiden järjestämiseksi, siemenviljan varaamiseksi ja suoranaisten avustuksen antamiseksi siellä, missä hätä on suurin. Mutta tämä ei ole tyydyttänyt Latgalenin väestöä. Se on käynyt vaatimaan lisäksi henkiveron, mikä muodostaa keskimäärin 5-6 latia hengeltä, täydellistä lakkauttamista Latgalenissa ja maakunnan edustajain eduskunnassa on täytynyt tahtoen tai tahtomattaan käydä tätä vaatimusta tukemaan.

Tämä Latgalenin edustajain valitsijainsa vaatimuksesta omaksuma ja hallitukselle esittämä vaatimus kävi sitä vaarallisemmaksi, kun sosialistiset puolueet puuttuivat myöskin asiaan, vaatien henkiveron lakkauttamista, ei yksin Latgalenissa, vaan koko maassa. Rahallisesti ei tosin veron tuotto, noin 4,2 milj. latia s.o. 33,5 milj. mk., ole kovin suuri, mutta nykyisissä vaikeissa oloissa merkitseisi sen poisjääminen sekasortoa eri kun-

tien taloudessa ja yhä lisääntyviä budjettivaikeuksia hallitukselle, jolle rahahuolet nytkin antavat enemmän kuin tarpeeksi päävaivaa. Kotimaista lainaa se ei voi ajatellakkaan ja ulkomaisia - Ruotsin tulitikkustrustin toimilupansa hinnaksi antamalla 6 milj. dollarilla on eduskunnan määräämä käyttönsä - ei taas ole saatavissa, ei ainakaan ennen kuin Riian kaupunki on suostunut järjestämään sodanaikaisen englantilaisen lainansa.

Kysymys henkiveron lakkauttamisesta saatiin tosin kulu-
van kuun 19 p:nä eduskunnan päätöksellä 49 äänellä 42 vastaan siirretyksi valiokuntakäsittelyyn, mistä sen on palattava kolmen viikon kuluessa. Päätös ei suinkaan merkitse sitä, että tämä hallitukselle vaaralliseksi käynyt asia olisi sivuutettu, mutta hallitus on kuitenkin voittanut aikaa ja siten on avautunut mahdollisuus rauhallisiin neuvotteluihin ja samalla ehkä johonkin kompromissiin, joka voi säilyttää nykyisen kokoomuksen. Kuinka nyt lopuksi käyneeikään, viime päivät ovat joka tapauksessa osoittaneet, kuinka vaikeaa Latvian lukuisista pienistä puolueista on muodostaa kokoomus, joka ei jo alkutaipaleellaan olisi sisäisten vaarojen uhkaama.

Ohjelmajulistuksessaan oli hallitus ilmoittanut, että se "kannattaa hallitusvallan vahvistamista, pyrkii lujittamaan kansalaisissa rauhan, järjestyksen ja vaarattomuuden tunnetta ja taistelee säälimättä valtionvastaisten aineiden rikollista toimintaa vastaan" sekä lisäksi, että se "valvoo, että armeijassa vallitsee isänmaallisuus ja valtiollinen tietoisuus". On kieltämättä myös tunnustettava, että hallitus näissä suhteissa on tehnyt voitavansa. Viranomaisille eri tahoilla on sisäministeriön toimesta annettu tarkistetut ohjeet ja kumouksellisten aineiden toiminnalle on yritetty vetää rajat entistä ahtaammalle.

Tämä uusi kurssi on tullut näkyviin varsinkin valtiollisen keskuspoliisin toiminnassa. Sen lisääntyneen valppauden avulla on saatu ilmi yksi kommunistinen salahanke toisensa jälkeen. Päivittäin parin viime kuukauden aikana ovat lehdet tienneet kertoa kommunistien pidättämisestä, milloin yksittäin, milloin ryhmänä, kuten esim. Daugava-järjestö, johon kuului kolmisenkymmentä jäsentä eri kulmilla maata. Lukuisimpana esiintyvät pidätykset rajaseudulla ja Riassa, missä kommunistisen vehkeilyn tukikohtana epäilemättä on lukuisat Neuvosto-Venäjän taloudelliset yritykset, jotka ovat syntyneet v. 1927 solmitun Latvian ja Neuvosto-Venäjän kauppasopimuksen turvin ja joiden toiminnan valvominen on niille myönnettyjen erioikeuksien takia varsin vaikeaa. Nilden poliittinen "tentävä" käy kuitenkin päivä päivältä yhä selvemmäksi ja "Sovtorgflotin" varastoissa hiljan toimitettu kotitarkastus ja siellä löydetty kiihoituskirjallisuus avanee silmiä sielläkin, missä mainittua sopimusta on pidetty yhtenä Latvian vaurastumisen ehtona.

Seuratessa tätä salahankkeiden paljastumisen ja pidätysten sarjaa, josta ulkomaiset kirjeenvaihtajat hieman höystettynä ja usein suurennettuna lehdilleen tiedottavat, syntyy itsestään kysymykset, onko kommunistinen toiminta Latviassa viime aikoina erikoisesti vilkastunut ja uhkaako Latviaa ehkä jonkun kommunistisen "putschin" välitön vaara.

Omasta puolestani olisin kaiken kuulemani mukaam taipuvainen myöntämään, että kommunistien toiminta on käynyt täällä intensivisemmäksi ja ulospäinkin äänekkäämmäksi kuin aikaisemmin. Kommunistit käyttävät nykyään jokaista tilaisuutta hyväkseen tehdäksään melua ja synnyttääkseen tyytymättömyyttä, mikä vaikeutuneissa taloudellisissa oloissa on myös entistä helpompaa. He jär-

jestävät työttömien mielenosoituksia niin pääkaupungissa kuin muuallakin, sanelevat niissä ponnat ja esiintyvät ärsyttävästi järjestysvaltaa vastaan. Suurin piirtein ovat he ottaneet aloitteen pois sosialisteilta, joilla täällä ei vielä ole ollut rohkeutta tehdä selvää pesäeroa kommunistien kanssa ja jotka niin ollen saavat mukautua yhteen ja toiseen, jota he vapaasti harkiten eivät voisi hyväksyä. - Toisaalta taas on pantava merkille, että viime aikoina paljastetut salaiset järjestöt ovat työskennelleet jo pitkemmän aikaa, useat vuosikausiakin. Poliisin saalis on niinmuodoin "vanhaa satoa", kuten minulle on sanottu, jonka korjaamista aikaisempi sosiali-demokratinen hallitus ei pitänyt tarpeellisena tai johon se arasteli aikanaan kajota. Tämän selkan toteamiseen onkin mielestäni täysi syy, jos tahtoo nykyistä tilannetta ulkokokontaisesti tarkastaa.

Mitä tulee taas kysymykseen siitä, uhkaako Latviaa, kuten ulkomaiden lendistössä on viittailtu, tällä hetkellä jonkunlaisen kommunistisen "putschin" vaara, luulen voivani vastata siihen ehdottomasti kielteisesti. Tämän käsitykseni tueksi katson olevan syytä mainita, että erään valtion täällä oleva sotilasasiamies, joka oli saanut hallitukseltaan tentäväkseen tutkia tätä mahdollisuutta, on tullut ehdottomasti kielteiseen tulokseen. Kommunistisella taholla ei tällainen ajatus ole kylläkään outo, mutta tässä tapauksessa lienee matka ajatuksista tekoihin Tallinnassa saatujen kokemusten jälkeen melko pitkä. Toisaalta olen porvariston taholla saanut kuulla sellaisiakin mielipiteitä, joiden mukaan kommunistinen vallankaappausyritys olisi tavallaan tervetullut poliittisen elämän tervehdyttämiseksi, kuten Viron esimerkki osoittaa. Mitä tämäntapaisista mielipiteistä kukin ajatteleekin, joka tapauksessa ne myöskin osoittavat, että Latvian porvaristo ei, ainakaan tällä hetkellä, elä minkään vallankaappausajatuksen pelossa.

Riiassa, helmikuun 24 p:nä 1929.

Bj. Ryman

392

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Kynnisen raportti no 8.
Riika

1/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 126.

Riika, maaliskuun 1 pnä. 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
12/867 p. 1929		
4/3-29	2	LEL
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 8, mikä käsittää seuraavan tie-
dotuksen:

Saksan ja Liettuan välinen kauppasopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Hyman

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 8.

ULKOASIAINLIIN-STEINÖ		
Pö 12 1367 h. D. 1929		
4/8-29	№ 2	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 16	

Saksan ja Liettuan välinen kauppasopimus.

Viime lokakuun 30 p:nä Saksan ja Liettuan välillä Berlinissä allekirjoitettu kauppa- ja merenkulkusopimus on 4-kuukautisen odotus ajan jälkeen vihdoin saatettu voimaan. Ratifioimisasiajakirjat vaihdettiin Kaunaksessa helmikuun 22 p:nä ja sopimuksen teksti on nyt virallisesti Liettuassakin julaistu.

Kyseellisestä sopimuksesta, jonka saksankielinen teksti seuraa oheisena liitteenä, on Lähetystö yksityiskohtaisesti käsitellyt tiedotuksessaan viime joulukuun 12 p:ltä, joten katson tällä kertaa voivani rajoittaa muutamiin täydentäviin huomautuksiin.

Voinee kysyä, onko Liettuassa koskaan mikään sopimus saanut osakseen niin ankaraa arvostelua kuin tämä "Saksan kauppakirja", joksi sitä opposition taholla on nimetty. "Saksan pyrkimys itään" ja "saksalainen asuttamisvaara" ovat antaneet aihetta oppositiolohdille jatkuviin hyökkäyskirjoituksiin, joista kuitenkin kuuleman mukaan vain osa on läväissyt sensuurin ja päässyt julkisuuteen. Lehtiä kohdanneiden pakkotoimenpiteiden johdosta on turvauduttu lentolehtisiin, joita "Liettuan pelastuskomitean" nimessä ja toimesta ainakin pariin otteeseen on Kaunaksessa jaettu ja joissa varoitetaan "ristiritareista", jotka ovat jälleen valtaamassa maan ja muuttamassa sen siirtomaakseen.

Opposition kanta on kylläkin ymmärrettävissä. Se tahtoi käyttää sopimusta aseena taistelussa Liettuan nykyistä hallitusjärjestelmää vastaan ja sen toiminnalle oli

epäilemättä tueksi, että hallitus, syystä tai toisesta, ei halunnut julaista sopimuksen tekstiä ennen sen voimaan tuloa. Tämän nyt tapahtuttua voitaneekin oppositionkin taholla nähdä, että siihen periaatteessa ei ole otettu mitään suurempia etuoikeuksia tai pitemmälle meneviä myönnytyksiä kuin mitä Italian ja Liettuan välinen kauppasopimus vuodelta 1927 sisältää. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon, että tämän sopimuksen Italialle suomat edut maantieteellisen aseman ja useiden muiden varteenotettavien seikkojen vuoksi eivät ole yhtä vaaralliset Liettualle kuin vastaavat myönnytykset Saksalle, joka on Liettuan naapurimaa ja sen ulkomaankaupan päätekijä.

Ankarimmin on oppositsioni arvostellut sopimuspuolten kansalaisten asettamista samaan asemaan maan omien kansalaisten kanssa mitä kauppaan, merenkulkuun ja muihin elinkeinoihin tulee. Mutta tämä "yhdenvertaisuus" sisältyy jo aikaisempiin kauppasopimuksiin, niin että kaikki valtiot, jotka ovat tehneet suosituimmuuteen perustuvan sopimuksen Liettuan kanssa, ovat voineet vaatia tätä "kotimais-klausulia". Tätä etua oli siis Saksakin yksipuolisesti nauttinut v. 1923 tehdyn sopimuksen perusteella, joten tässä suhteessa nyt Liettuan asema nimenomaan parantuu.

Oppositsionin taholta on myös väitetty, että saksalaiset kauppasopimuksen nojalla saavat oikeuden hankkia ja omistaa sekä irtainta että kiinteätä omaisuutta Liettuaassa. Tässä suhteessa sopimus (Art. 1, mom.3) kuitenkin sisältää vain suosituimmuus-klausulin. Liettuan lakien mukaan taas ulkomaalaisilla ei ole oikeutta hankkia kiinteistöjä. Suuri-piirteiseltä näyttävä maahantulovapaus (Art. 1, mom.2) on myös itse asiassa aivan illusorinen, kun loppupöytäkirjan mukaan kaikki passimääräykset jäävät edelleen voimaan, joten edes viisumipakkoakaan molempien maiden välillä ei poisteta.

Opposition arvostelun - jota edelleenkin näyttää jatkuvan - vastapainoksi hallituksen lehdistö väittää, että

sopimus on Liettualle olosuhteisiin katsoen mahdollisimman edullinen. Hallitukselle näyttää myös olevan tärkeätä voida tällä sopimuksella osottaa Puolalle, että Liettua nyt tahtoo olla ja muodostua Saksan ja Venäjän väliseksi sillaksi. Niinpä kirjoittaakin "Lietuvos Aidas", hallituksen päääsenkannattaja, helmikuun 25 p:nä seuraavaa:

"Kun tarkastellaan kysymystä, miksi Liettuan ulkomaankauppa niin vahvasti kallistuu Saksaan päin, niin löydetään useitakin syitä. Ennen kaikkea on mainittava molempien maiden taloudellinen rakenne. Liettuan ollessa miltei yksinomaaisesti maatalousvaltio on Saksa pääasiallisesti teollisuusvaltio. Lisäksi tulee molempien maiden maatiETEellinen asema. Tie Liettuasta Keski-Eurooppaan kulkee nyt, kun Liettua ei ole Puolan kanssa missään yhteydessä, juuri Saksan kautta. Toiselta puolen muodostaa Liettua Saksalle lähimmän tien pohjoiseen ja itään. Edelleen on otettava huomioon traditiot. Jo vanhastaan on Liettuan ja Saksan kauppiailta ollut suhteita keskenään. Ei voida kuitenkaan sanoa, että kauppasuhteissa olisi aina suoriuduttu vaikeuksista. Liettuan puolelta ei vaikeuksia kuitenkaan ole tehty. Täällä ei ole ollut juuri mitään tuontikieltoja tai rajoituksia. Liettuan luonteeltaan pääasiallisesti fiskaliset tullit eivät myöskään ole voineet vaikeuttaa Saksan tuontia.

Toisin ovat olot olleet Saksassa. Saksa on pyrkinyt kehittämään maataloutensa sellaiseksi, että se kykenisi tyydyttämään oman tarpeen. Tämän johdosta on säädetty lukuisia tuontikieltoja ja korkeita tulleja sekä asetettu maataloustuotteiden tuontia ehkäiseviä vaatimuksia, joita ennen kaikkea sovelletaan Saksasta itään oleviin valtioihin ja Balkanin maihin. Liettua, enemmän kuin mikään mukaan maa, ei luonnollisesti ole voinut vaikuttaa Saksan talouspolitiikkaan. Puola on neuvotellut jo viisi vuotta eikä tähän mennessä ole päässyt tulokseen. Venäjä yrittää täydentää v. 1925 tehtyä kauppasopimusta. Liettua on myöskin neuvotellut pari vuotta

ennen kuin se allekirjoitti tämän sopimuksen.

Liettuan oppositsioni on kohdistanut sopimukseen ankaran arvostelun, tuntematta tarkemmin sen sisältöä; mutta se ei ole edes ajatellutkaan esittää kysymystä, minkä sopimuksen se itse olisi tehnyt ollessaan asioiden johdossa. Tähän kysymykseen palaamme myöhemmin ja vertaamme molempia sopimuksia. Toistaiseksi voidaan vain sanoa, että uusi sopimus antaa Liettualle kaiken sen, mitä nykyisissä oloissa voitiin saavuttaa."

Myönnettävä myöskin on, että kyseellinen sopimus on varsin elastinen asiakirja, joka jättää sopimuspuolien keskinäisten suhteiden edelleenjärjestämisessä runsaasti tilaa uusille aloitteille. Esim. Liettualle tärkeä kysymys karja- ja lihanviennistä ei sopimuksessa ole tullut lopullisesti järjestetyksi huolimatta siitä, että sillä Liettualle on aivan ensiluokkainen merkitys. Tämä ja muut vailinaisuudet johtunevat suureksi osaksi siitä poliittisesta luonteesta, mikä kyseellisellä sopimuksella on ja mikä sille myös Latvian ulkopuolella näytetään annettavan. Niinpä lausuu "Rigische Rundschau" asiaa koskevassa kirjoituksessaan helmikuun 26 p:nä loppusanoikseen seuraavaa:

"Saksalais-liettualainen sopimus ei luonnollisesti takaan voi täyttää molempien sopimuspuolten kaikkia vaatimuksia ja toivomuksia. Sillä on enemmän poliittinen kuin taloudellinen merkitys. Tämän johdosta on sopimuksen muutamissa säännöksissä jätetty näennäisesti liian suuri liikkumisala sopimuspuolten "nyvälle tahdolle". Kuitenkin muodostaa kauppasopimus varman perustan näiden valtioiden välisille kauppasuhteille lähimpien viiden vuoden aikana. Tämä varmuus keskinäisissä suhteissa voinee johtaa jällellolevien riitakysymysten ratkaisuun ja tasottaa Liettualle tien edullisen lainan saantiin."

Riassa, maaliskuun 1 p:nä 1929.

P. H. H. H.

Der Handels- und Schiffahrtsvertrag zwischen
dem Deutschen Reiche und der Republik Litauen

hat den folgenden Wortlaut:

Der Deutsche Reichspräsident

und

der Präsident der Republik Litauen,

in gleicher Weise von dem Wunsche geleitet, die Handelsbeziehungen zwischen den beiden Staaten mehr und mehr zu festigen und auszudehnen, haben beschlossen, einen neuen Handels- und Schiffahrtsvertrag abzuschliessen, und haben zu diesem Zwecke zu ihren Bevollmächtigten ernannt:

der Deutsche Reichspräsident

den Vortragenden Legationsrat im Auswärtigen Amt Dr. Ernst EISEN-
LOHR,

der Präsident der Republik Litauen

den ausserordentlichen Gesandten und bevollmächtigten Minister
in Berlin Venceslas SIDZIKAUSKAS,
die nach gegenseitiger Mitteilung ihrer in guter und gehöriger
Form befundenen Vollmachten die nachstehenden Artikel vereinbart
haben:

Artikel 1.

Die Angehörigen eines jeden der vertragschliessenden
Teile sollen, soweit nicht der gegenwärtige Vertrag Ausnahmen
enthält, im Gebiete des anderen Teiles in bezug auf Handel, Ge-
werbe und Schiffahrt dieselben Vorrechte, Befreiungen und Vergüns-
tigungen aller Art geniessen, welche den Inländern und den Ange-
hörigen des meistbegünstigten Staates zustehen oder zustehen wer-
den; sie haben ferner wie die Inländer volle Freiheit, in den
von den Landesgesetzen bestimmten Grenzen im Gebiete des anderen
Teiles jede Art von Handel, Gewerbe oder Beruf auszuüben, soweit
nicht die Eigenschaft als Inländer nach den genannten Gesetzen
eine unerlässliche Bedingung für die Ausübung eines Berufes bildet.

Die Angehörigen jedes vertragschliessenden Teiles kön-
nen, vorausgesetzt, dass sie die Landesgesetze beobachten, das

Gebiet des anderen Teiles frei betreten, darin reisen, sich aufhalten und niederlassen sowie dieses Gebiet jederzeit frei verlassen. Sie werden dabei keinen anderen oder lästigeren allgemeinen oder örtlichen Beschränkungen oder Auflagen irgendwelcher Art unterworfen sein als die Inländer oder, soweit besondere Bestimmungen für Ausländer bestehen, die Angehörigen des meistbegünstigten Staates.

Die Angehörigen des einen Teiles sollen im Gebiete des anderen Teiles in gleicher Weise wie die Angehörigen des meistbegünstigten Staates befugt sein, bewegliches oder unbewegliches Vermögen zu erwerben, zu besitzen und darüber durch Verkauf, Tausch, Schenkung letzten Willen oder auf andere Weise zu verfügen sowie Erbschaften vermöge letzten Willens oder kraft Gesetzes zu erwerben.

Artikel 2.

Die Staatsangehörigen des einen vertragschliessenden Teiles geniessen im Gebiete des anderen Teiles sowohl für ihre Person wie für ihre Güter, Rechte und Interessen hinsichtlich der Abgaben (Steuern und Zölle), Gebühren, soweit sie steuerähnlich sind, und anderer ähnlicher Lasten in jeder Beziehung die gleiche Behandlung und den gleichen Schutz bei den Finanzbehörden, und Finanzgerichten wie die Inländer und die Angehörigen des meistbegünstigten Staates.

Die Bestimmungen des Abs. 1 und alle sonstigen steuerlichen Bestimmungen dieses Vertrages finden entsprechende Anwendung auf juristische Personen und die in Artikel 6 genannten Gesellschaften.

Artikel 3.

Die Arbeitnehmer des einen vertragschliessenden Teiles geniessen, solange sie sich auf dem Gebiete des anderen vertragschliessenden Teiles aufhalten, hinsichtlich des Arbeitsschutzes, der öffentlichen Fürsorge, der Regelung der Arbeitsbedingungen einschliesslich des Schlichtungswesens und der Arbeitsgerichtsbarkeit, sowie der Sozialversicherung und Arbeitslosenversicherung den gleichen Schutz wie die Inländer, soweit nicht die Gesetze allgemein etwas anderes für ausländische Staatsangehörige bestimmen.

Artikel 4.

Die Angehörigen eines jeden der vertragschliessenden Teile geniessen im Gebiete des anderen Teiles in Beziehung auf den ge-

richtlichen und behördlichen Schutz ihrer Person und ihrer Güter die gleiche Behandlung wie die Inländer und die Angehörigen der meistbegünstigten Nation. Sie haben auf dem Gebiete des anderen Teiles zur Verfolgung und Verteidigung ihrer Rechte freien Zutritt zu den Gerichten und anderen dem Rechtsschutz dienenden Organen und genießen in dieser Beziehung die gleichen Rechte, die den Inländern und den Angehörigen der meistbegünstigten Nation zustehen. Sie sollen wie diese frei sein, ihre Anwälte und sonstigen Rechtsbeistände unter denjenigen Personen auszuwählen, die zur Ausübung dieses Berufs nach den Gesetzen des Landes zugelassen sind.

Artikel 5.

Die Staatsangehörigen jedes vertragschliessenden Teiles sind in Friedens- und Kriegszeit im Gebiete des anderen Teiles von jeder staatlichen Arbeitspflicht einschliesslich der Spanndienste sowie von allen persönlichen militärischen Dienstleistungen und von etwaigen Ersatzleistungen befreit.

Gleiches gilt von allen sonstigen militärischen Zwangsleistungen oder Requisitionen sowie von allen Kontributionen und Zwangsanleihen. Ausgenommen sind, unter der Voraussetzung der Gewährung der Inländerbehandlung, Requisitionen ~~von~~ Kraft- und Motorwagen, Wagen, Pferden und anderen Lasttransportmitteln im Kriegsfall sowie die aus irgendeinem Rechtstitel mit dem Besitz eines Grundstücks verbundenen Lasten, weiterhin die zwangsweise Einquartierung und andere besondere militärische Zwangsleistungen oder Requisitionen zu denen alle Landeseinwohner als Eigentümer oder Bewohner von Gebäuden oder Land herangezogen werden sollen.

In keinem Fall dürfen die Staatsangehörigen des anderen Teiles ungünstiger behandelt werden als die Angehörigen des meistbegünstigten Staates.

Im Falle der im zweiten Absatz dieses Artikels behandelten militärischen Anforderungen sowie bei enteignungen zum öffentlichen Nutzen, mag es sich um den dauernden oder um einen vorübergehenden Gebrauch handeln, sollen die Angehörigen des einen vertragschliessenden Teiles im Gebiete des anderen Teiles für die angeforderten oder ihnen entzogenen Vermögenswerte unverzüglich eine angemessene Entschädigung

erhalten. Bei Festsetzung und Zahlung dieser Entschädigung sollen sie keineswegs ungünstiger behandelt werden als die Inländer oder die Angehörigen des meistbegünstigten Staates.

Die Bestimmungen der Absätze 2 bis 4 dieses Artikels finden auf juristische Personen und die im Artikel 6 bezeichneten Gesellschaften sinngemässe Anwendung.

Artikel 6.

Aktiengesellschaften und Handelsgesellschaften jeder Art einschliesslich der Industrie, Finanz, Versicherungs, Verkehrs- und Transportgesellschaften, die im Gebiete des einen vertragschliessenden Teiles ihren Sitz haben und nach seinen Gesetzen zu Recht bestehen, werden auch in dem Gebiete des anderen Teiles als zu Recht bestehend anerkannt; ebenso werden sie in Ansehung der Geschäftsfähigkeit und des Rechts, vor Gericht aufzutreten, nach den Gesetzen ihres Heimatlandes beurteilt.

Ihre Zulassung zu geschäftlicher Tätigkeit auf dem Gebiete des anderen Teiles richtet sich nach den dort jeweils geltenden Gesetzen und Vorschriften.

In jedem Falle sollen sie sowohl hinsichtlich der Voraussetzungen ihrer Zulassung, der Ausübung ihrer Tätigkeit als auch in jeder anderen Beziehung dieselben Rechte, Vorteile und Befreiungen wie gleichartige Unternehmungen des meistbegünstigten Staates geniessen.

Die Staatsangehörigen jedes vertragschliessenden Teiles geniessen im Gebiete des anderen Teiles diejenigen Rechte und Vorteile, die den Staatsangehörigen des meistbegünstigten Staates hinsichtlich der Gründung von Aktiengesellschaften oder sonstigen Handelsgesellschaften der im ersten Absatz bezeichneten Art oder hinsichtlich der Beteiligung an solchen Gesellschaften gewährt werden.

Artikel 7.

Unbeschadet der weiteren Vorteile, die sich aus der Meistbegünstigung ergeben, sollen Kaufleute, Fabrikanten und andere Gewerbetreibende des einen vertragschliessenden Teiles, die durch eine von den Behörden ihres Landes ausgestellte Ausweiskarte nachweisen, dass sie in dem Staat, in dem sie ihren Wohnsitz haben, zur Ausübung ihres Handels oder ihres Gewerbebetriebes berechtigt sind, und dass sie dort die gesetzlichen Steuern und Abgaben entrichten, befugt sein, selbst

oder durch in ihren Diensten stehende Reisende unter Beobachtung der vorgeschriebenen Förmlichkeiten in dem Gebiete des anderen Teiles bei Kaufleuten oder in offenen Verkaufsstellen oder bei Personen, welche die Waren erzeugen, Warenankäufe zu machen. Sie können ferner bei Kaufleuten oder bei anderen Personen, in deren Gewerbebetrieb Waren der angebotenen Art Verwendung finden, Bestellungen suchen, sind berechtigt, Warenproben und Muster, jedoch keine Waren mitzuführen und werden wegen der in diesem Absatz bezeichneten Tätigkeit keinen höheren oder lästigeren Steuern oder Abgaben unterworfen werden, als die Handelsreisenden des eigenen Staates.

Die Ausweiskarten müssen dem Muster entsprechen, das in dem am 3 November 1923 in Genf unterzeichneten internationalen Abkommen über die Vereinfachung der Zollförmlichkeiten aufgestellt ist. Ein konsularischer oder anderer Sichtvermerk für diese Ausweiskarten wird nicht gefordert.

Die Bestimmungen dieses Artikels finden keine Anwendung auf den Gewerbebetrieb im Umherziehen, auf den Hausierhandel und auf das Aussuchen von Bestellungen bei Personen die weder Handel noch ein Gewerbe betreiben. Die vertragschliessenden Teile behalten sich in dieser Hinsicht die volle Freiheit ihrer Gesetzgebung vor.

Artikel 8.

Die vertragschliessenden Teile verpflichten sich, den gegenseitigen Verkehr durch keinerlei Einfuhr- oder Ausfuhrverbote zu behindern.

Ausnahmen hiervon können, soweit sie auf alle Länder oder auf die Länder anwendbar sind, bei denen die gleichen Voraussetzungen zutreffen, in folgenden Fällen stattfinden:

- a) mit Rücksicht auf die öffentliche Sicherheit;
- b) mit Rücksicht auf die öffentliche Gesundheit oder zum Schutz von Tieren oder Pflanzen gegen Krankheiten und Schädlinge sowie von Pflanzen gegen Entartung und Aussterben.
- c) mit Beziehung auf Waffen, Munition und Kriegsgerät und unter ausserordentlichen Umständen auf anderen Kriegsbedarf;

d) mit Beziehung auf Waren, die im Gebiete eines der vertragschliessenden Teile den Gegenstand eines Staatsmonopols bilden oder bilden werden, ferner zu dem Zweck, für fremde Waren alle anderen Verbote oder Beschränkungen durchzuführen, die durch die innere Gesetzgebung für die Erzeugung, den Betrieb, die Beförderung oder den Verbrauch gleichartiger einheimischer Waren im Inland festgesetzt sind oder festgesetzt werden.

Artikel 9.

Die vertragschliessenden Teile gewähren sich gegenseitig die Freiheit der Durchfuhr durch ihr Gebiet.

Ausnahmen hiervon können, soweit sie auf alle Länder oder auf die Länder, bei denen die gleichen Voraussetzungen zutreffen, anwendbar sind, in folgenden Fällen stattfinden:

- a) mit Rücksicht auf die öffentliche Sicherheit;
- b) mit Rücksicht auf die Gesundheitspolizei oder zum Schutz von Tieren oder Pflanzen gegen Krankheiten und Schädlinge;
- c) mit Beziehung auf Kriegsbedarf unter ausserordentlichen Umständen.

Die vertragschliessenden Teile verpflichten sich, keine Durchgangsabgaben zu erheben.

Die Bestimmungen gelten sowohl für die Waren, die unmittelbar durchgeführt werden, wie für Waren, die während der Durchfuhr umgeladen, umgepackt oder gelagert werden.

Artikel 10.

Die Boden- und Gewerbezeugnisse jedes vertragschliessenden Teiles werden bei der Einfuhr in das Gebiet des anderen Teiles sowie bei der Ausfuhr nach dem Gebiet des anderen Teiles in Ansehung des ~~XXXI~~ Betrages, der Erhebung und Sicherstellung von Zöllen und Abgaben sowie in Ansehung aller Zollförmlichkeiten nach dem Grundsatz der Meistbegünstigung behandelt.

Artikel 11.

Deutsche Boden- und Gewerbezeugnisse, die durch das Gebiet anderer Länder nach Litauen eingeführt werden, und litauische

Boden und Gewerbeerzeugnisse, die durch das Gebiet anderer Länder nach Deutschland eingeführt werden, sowie Boden- und Gewerbeerzeugnisse anderer Länder, die durch das Gebiet eines der vertragschliessenden Teile nach dem Gebiet des anderen Teiles eingeführt werden, dürfen bei ihrer Einfuhr keinen anderen oder höheren Zöllen oder Abgaben unterliegen, als wenn sie aus dem Ursprungsland unmittelbar oder durch irgendein anderes Land eingeführt worden wären.

Diese Bestimmung gilt sowohl für die unmittelbar durchgeführten wie für die Waren, die während der Durchfuhr umgeladen, umgepackt oder gelagert worden sind.

Artikel 12.

Innere Abgaben, die in dem Gebiete des einen der vertragschliessenden Teile, sei es für Rechnung des Staates oder einer Gemeinde oder einer anderen Körperschaft auf der Erzeugung, der Zubereitung oder dem Verbrauch einer Ware ruhen oder ruhen werden, dürfen die Erzeugnisse des anderen Teiles unter keinem Vorwand höher oder inlästigerer Weise treffen als die gleichartigen Erzeugnisse des eigenen oder des meistbegünstigten Landes.

Artikel 13.

Die unten genannten Gegenstände werden von jedem vertragschliessenden Teil unter der Bedingung der Wiederausfuhr oder der Wiedereinfuhr und unter Vorbehalt der erforderlichen Aufsichtsmassnahmen frei von jeder Ein- und Ausgangsabgabe gelassen:

- a) gebrauchte handelsübliche Umschliessungen aller Art sowie Schutzdecken und andere Verpackungsmittel auch Webebäume, Holz- und Papprollen, die aus dem Gebiet des einen in das Gebiet des anderen vertragschliessenden Teiles zum Zwecke der Ausfuhr von Waren eingeführt oder nachdem sie nachweislich dazu gedient haben, aus dem Gebiete des anderen Teiles wieder zurückgebracht werden;
- b) Gegenstände zur Ausbesserung;
- c) Werkzeuge, Instrumente, und mechanische Geräte, die ein Unternehmer des einen in das Gebiet des anderen vertragschliessenden Teiles einführt, um

dort durch sein Personal Montierungs-, Versuchs- oder andere ähnliche Arbeiten vornehmen zu lassen, gleichviel ob die genannten Gegenstände durch Versendung eingeführt oder durch das Personal selbst eingebracht werden;

- d) Maschinenteile zum Ausproben;
- e) Waren, die auf Märkte oder Messen gebracht werden;
- f) Möbelwagen und Möbelkästen, die über die Grenze zu dem Zweck gebracht werden, um Gegenstände aus dem Gebiet des einen in das Gebiet des anderen vertragsschliessenden Teiles zu befördern, auch wenn sie auf der Rückreise eine neue Ladung tragen, gleichgültig an welchem Ort diese neue Ladung aufgenommen worden ist, nicht aber wenn sie inzwischen zu reinen Inlandstransporten verwendet worden sind; beide Beförderungsmittel einschliesslich des zum üblichen Gebrauch während der Beförderung dienenden Zubehörs und bei Gewährung einer Frist für die Wiederausfuhr von 6 Monaten;
- g) Warenproben und Muster nach Massgabe des am 3 November 1923 in Genf unterzeichneten internationalen Abkommens über die Vereinfachung der Zollformalitäten bei Gewährung einer Frist für die Wiederausfuhr von sechs Monaten.

Edelmetallwaren, die von Handelsreisenden als Muster im Vormerksverfahren eingeführt werden, sind auf Verlangen vom Punzierungszwange zu befreien, wenn entsprechende Sicherstellung geleistet wird, die den Betrag des Zolles zuzüglich des Betrages der Punzierungsgebühr nicht übersteigen darf. Werden die Muster nicht rechtzeitig wieder ausgeführt, so verfällt die hinterlegte Sicherheit unbeschadet der durch die Gesetzgebung vorgesehenen Strafen.

Artikel 14.

Die im Gebiete des einen vertragsschliessenden Teiles im zollbegünstigten Verkehr hergestellten Erzeugnisse sollen bei ihrer

Einfuhr in das Gebiet des anderen Teiles ebenso behandelt werden wie Erzeugnisse, die aus dem freien Verkehr des erstgenannten Teiles stammen.

Artikel 15.

Jeder der vertragschliessenden Teile wird Behörden bezeichnen, die befugt und verpflichtet sind, auf Verlangen verbindliche Auskunft über Zollltarifsätze und die Tarifierung bestimmt bezeichneter Waren zu geben.

Artikel 16.

Bei der Einfuhr von Erzeugnissen des einen vertragschliessenden Teiles in das Gebiet des anderen wird im allgemeinen die Vorlage von Ursprungszeugnissen nicht gefordert.

Wenn jedoch einer der vertragschliessenden Teile Erzeugnisse eines dritten Landes mit höheren Abgaben als die Erzeugnisse des anderen Teiles belegt oder wenn er die Erzeugnisse eines dritten Landes Einfuhrverboten oder Beschränkungen unterwirft, denen die Erzeugnisse des anderen Teiles nicht unterliegen, so kann er, wenn erforderlich, die Anwendung der ermässigten Abgaben für die Erzeugnisse des anderen Teiles oder deren Zulassung zur Einfuhr von der Beibringung von Ursprungszeugnissen abhängig machen.

Die Vertragschliessende Teile verpflichten sich, dafür zu sorgen, dass der Handel nicht durch überflüssige Förmlichkeiten bei der Ausstellung von Ursprungszeugnissen behindert wird.

Die genannten Ursprungszeugnisse können von der Zollbehörde des Versandorts im Inneren oder an der Grenze oder von der zuständigen Industrie-, Handels- oder Landwirtschaftskammer ausgestellt werden. Die beiden Regierungen können Vereinbarungen treffen, um noch auf andere als die oben bezeichneten Stellen oder auch auf wirtschaftliche Vereinigungen eines der beiden Länder die Befugnis zur Ausstellung von Ursprungszeugnissen zu übertragen, die von den Zollbehörden des anderen Landes anzunehmen sind. Falls die Zeugnisse nicht von einer dazu ermächtigten Staatsbehörde ausgestellt sind, kann die Regierung des Bestimmungslandes verlangen, dass sie von ihrer für den Versandort der Waren zuständigen diplomatischen oder

konsularischen Behörde beglaubigt werden.

Die Ursprungszeugnisse können sowohl in der Sprache des Bestimmungslandes als auch in der Sprache des Ausfuhrlandes abgefasst sein: im letzteren Falle können die Zollämter des Bestimmungslandes eine Uebersetzung verlangen.

Wenn Erzeugnisse dritter Länder über das Gebiet des einen vertragschliessenden Teiles in das Gebiet des anderen eingeführt werden, sollen die Zollbehörden des letztgenannten Teiles auch die in dem Gebiete des erstgenannten Teiles nach den Bestimmungen dieses Artikels ausgestellten Ursprungszeugnisse annehmen.

Artikel 17.

Die vertragschliessenden Teile verpflichten sich, die Schiffahrtsgesellschaften des anderen Teiles zur Beförderung von Auswanderern aus dem eigenen Staatsgebiet und von Durchwanderern, die durch das eigene Staatsgebiet hindurchreisen, unter denselben Bedingungen zuzulassen, die für die Beförderungsunternehmer der meistbegünstigten Nation gelten. Die Schiffahrtsgesellschaften jedes Teiles sind berechtigt, Passage- und Auswanderungsagenturen im Gebiete des anderen Teiles unter denselben Bedingungen, wie sie für Schiffahrtsgesellschaften der meistbegünstigten Nation gelten einzurichten und zu unterhalten.

Artikel 18.

Bei der Beförderung der Reisenden und ihres Gepäcks auf den Eisenbahnen der vertragschliessenden Teile wird bei gleichen Bedingungen zwischen den Angehörigen des einen und des anderen Teiles kein Unterschied bezüglich der Preise, der Art der Beförderung sowie der damit zusammenhängenden Abgaben und Steuern gemacht.

Artikel 19.

Die von Litauen nach einer deutschen Eisenbahnstation oder im Durchgangsverkehr durch deutsches Gebiet versandten Güter werden auf den deutschen Eisenbahnen inbezug auf die Abfertigung, auf die Preise und die Art der Beförderung sowie die damit zusammenhängenden Steuern und Abgaben nicht ungünstiger behandelt als gleichartige Gütertransporte, die zwischen deutschen Eisenbahnstationen in derselben Richtung und auf derselben Verkehrsstrecke versandt werden.

Der gleiche Grundsatz gilt für die litauischen Eisenbahnen inbezug auf Güter, die von Deutschland nach einer litauischen Eisenbahnstation oder im Durchgangsverkehr durch litauisches Gebiet versandt werden.

Diese Grundsätze finden wechselseitig auch Anwendung auf Gütertransporte des einen Teiles, die mit Schiffen in Seehäfen und Flusshäfen des anderen Teiles getragen und dort auf Eisenbahnen aufgeliefert werden.

Artikel 20.

Die Bestimmungen der Artikel 18 und 19 erstrecken sich nicht auf die Ermässigungen der Beförderungspreise für milde Zwecke, zugunsten des öffentlichen Unterrichts- oder Erziehungswesens, auf die bei der Beförderung von Personen oder Gütern in Fällen eines öffentlichen Notstandsereignisses gewährten Ermässigungen sowie auf Erleichterungen, die bei Militärtransporten gewährt werden oder die auf öffentliche Beamte und Angestellte, auf das Eisenbahnpersonal oder andere ähnliche Personengruppen oder ihre Familienangehörigen anwendbar sind.

Artikel 21.

Personen und Waren, die mit der Eisenbahn in Häfen ankommen und von dort mit deutschen Schiffen weiterbefördert werden, sowie Personen und Waren, die mit deutschen Schiffen in Häfen ankommen und von dort mit der Eisenbahn weiterbefördert werden, werden auf den litauischen Eisenbahnen in derselben Richtung und auf derselben Verkehrsstrecke weder inbezug auf die Abfertigung noch hinsichtlich der Beförderung oder hinsichtlich der Beförderungspreise oder der mit der Beförderung zusammenhängenden öffentlichen Abgaben ungünstiger behandelt werden als Personen und Waren, die in den gleichen Häfen mit litauischen Schiffen oder Schiffen einer anderen Nation ankommen oder von dort mit litauischen Schiffen oder Schiffen anderer Nationen weiterbefördert werden. Dasselbe gilt auf den deutschen Eisenbahnen für Personen und Waren, die mit der Eisenbahn in Häfen ankommen und von dort mit litauischen Schiffen weiterbefördert werden,

Artikel 22.

Jeder der vertragschliessenden Teile ist verpflichtet, auf Verlangen des anderen Teiles auf seinen Eisenbahndurchgangsstrecken

von und nach den ostpreussischen bzw. den litauischen Seehäfen keine ungünstigeren Durchfuhrtarife zur Anwendung zu bringen als für den Durchgangsverkehr von und nach den eigenen Seehäfen.

Artikel 23.

Litauen einerseits und Deutschland andererseits werden entsprechend den Bedürfnissen des Handels direkte Gütertarife zwischen Königsberg (Pillau) und litauischen Stationen sowie umgekehrt aufstellen. Ebenso werden sie nach Massgabe des Bedürfnisses direkte Tarife zwischen Königsberg (Pillau) einerseits und Stationen der jenseits von Litauen gelegenen Länder andererseits sowie umgekehrt im Durchgang durch Litauen herstellen, sobald die Mitwirkung dieser anderen Länder bei der Herstellung solcher Tarife sichergestellt ist.

Ueber das Bedürfnis entscheidet der antragstellende Staat.

Artikel 24.

Litauen wird auf Antrag eines der Staaten, die an der Aufstellung der in Artikel 23 absatz 1 Satz 2 genannten direkten Tarife mitzuwirken haben, sich mit der Durchrechnung dieser Tarife einverstanden erklären. Deutschland wird es sich angelegen sein lassen, Litauen von der Einleitung der Verhandlungen zu unterrichten und vor dem Abschluss der Verhandlungen zuzuziehen.

Falls sich aus der Durchrechnung der Tarife für die litauischen Eisenbahnen niedrigere Frachtanteile ergeben, als diese sonst für die Durchfuhr zu beanspruchen hätten, so ist Litauen berechtigt, für diese Durchfuhr eine Vergütung bis zu dieser Höhe zu verlangen.

Artikel 25.

Jeder der beiden vertragschliessenden Teile wird die Binnenschiffe und das Flossholz des anderen Teiles in jeder Beziehung insbesondere hinsichtlich aller Auflagen und Abgaben wie die Binnenschiffe und das Flossholz der eigenen Staatsangehörigen behandeln. Das gleiche gilt für die Ladungen und Besatzungen der Binnenschiffe und Flösse.

Die Beförderung von Personen und Gütern zwischen litauischen Stationen oberhalb von Schmalleningken bleibt litauischen Staatsangehörigen vorbehalten; jedoch werden deutsche Reichsangehörige in dieser Hinsicht nicht ungünstiger behandelt werden als Angehörige irgend-

eines dritten Landes.

Die vertragschliessenden Teile werden den Grenzübertritt von Schiffen ohne Sicherheitsleistung gestatten. Schiffe sind zollfrei; es sei denn, dass sie selbst Gegenstand der Ein- oder Ausfuhr sind.

Die litauische Regierung behält sich vor, anzuordnen, dass im Transit vom Gebiete dritter Staaten her Flösse nach Ueberschreiten der litauischen Grenze mit Flössern litauischer Staatsangehörigkeit besetzt werden. Die Deutsche Regierung behält sich vor, anzuordnen, dass derartige Flösse, wenn sie für einen deutschen Empfänger und nach einem deutschen Orte bestimmt sind, von Schmalleningken abwärts mit Mannschaften deutscher Staatsangehörigkeit besetzt werden.

Die vertragschliessenden Teile werden bei der Zuweisung von Ladungen und Fahrgästen, soweit diese behördlichen Einflüssen unterliegt, zwischen den beiderseitigen Schiffen wegen der Staatsangehörigkeit des Schiffseigners keinen Unterschied machen.

Auf die Schiffseichscheine findet Artikel 28 Absatz 2 entsprechende Anwendung.

Artikel 26.

Die deutschen Seeschiffe und ihre Ladungen sollen in Litauen und die litauischen Seeschiffe und ihre Ladungen sollen in Deutschland wie die eigenen Schiffe und die Schiffe der meistbegünstigten Nation behandelt werden, gleichviel, von wo die Schiffe auslaufen oder wohin sie bestimmt sind, und gleichviel, woher die Ladungen stammen und wohin sie bestimmt sind. Dies gilt besonders auch inbezug auf jede Art von Abgaben und Gebühren, die in den Häfen, Bassins, Reeden und Buchten der vertragschliessenden Länder als Entgelt erhoben werden.

Die Behandlung der Schiffe und ihrer Ladungen nach Absatz 1 findet keine Anwendung

1. auf die Küstenschiffahrt,

jedoch soll es den deutschen und den litauischen Seeschiffen freistehen, aus einem Hafen des einen der vertragschliessenden Länder nach einem oder mehreren Häfen desselben Landes zu fahren, sei es um dort die

aus dem Ausland mitgebrachte Ladung ganz oder teilweise zu löschen oder um eine nach dem Ausland bestimmte Ladung einzunehmen oder zu ergänzen;

2. auf die Küstenfischerei innerhalb der Hoheitsgewässer und die der eigenen Fischerei gewährten Vergünstigungen;
3. auf die Anwendung der besonderen Gesetze oder Verordnungen für die einheimische Handelsmarine, soweit sie die Förderung von Neubauten und des Schiffahrtsbetriebes durch Prämien oder ähnliche besondere Erleichterungen betreffen.

Artikel 27.

Die deutschen Seeschiffe, welche nach einem litauischen Hafen und die litauischen Seeschiffe, welche nach einem deutschen Hafen kommen, um daselbst nur ihre Ladungen zu vervollständigen oder einen Teil derselben zu löschen, sollen, vorausgesetzt dass sie sich nach den Gesetzen und Vorschriften des betreffenden Staates richten, den nach einem anderen Hafen desselben oder eines anderen Landes bestimmten Teil ihrer Ladung an Bord behalten und ihn wieder ausführen können, ohne gehalten zu sein, für diesen letzten Teil ihrer Ladung irgendeine Abgabe zu bezahlen ausser den Aufsichtsabgaben, welche übrigens nur nach den für die eigene und den für die Schiffahrt der meistbegünstigten Nation bestimmten Sätzen erhoben werden dürfen.

Artikel 28.

Die Nationalität der Seeschiffe wird von den vertragschliessenden Teilen gemäss den im Heimatlande geltenden Gesetzen und Verordnungen anerkannt und durch die an Bord befindliche, von der zuständigen Behörde ausgestellte Urkunde (Schiffszertifikat) nachgewiesen.

Ueber die wechselseitige Anerkennung der Schiffsmessbriefe soll tunlichst bald zwischen den beiden vertragschliessenden Teilen eine besondere Vereinbarung getroffen werden. Bis dahin werden die Schiffsmessbriefe wechselseitig anerkannt.

Artikel 29.

Im Falle des durch Not veranlassten Einlaufens sollen das Löschen und Wiedereinladen der Waren zur Ausbesserung des Schiffes,

das Ueberladen auf ein anderes Schiff im Falle der Unbrauchbarkeit des ersten, die zur erneuten Verproviantierung der Schiffsmannschaft notwendigen Aufwendungen und der Verkauf der beschädigten Waren, wenn die Zollverwaltung hierzu Genehmigung erteilt hat, bei der Heranziehung der Schiffe zu Hafengebühren als Handelsgeschäfte nicht angesehen werden.

Artikel 30.

Wenn ein Schiff eines der vertragschliessenden Teile an den Küsten des anderen Teiles strandet oder Schiffbruch leidet, sollen Schiff und Ladung dieselben Vergünstigungen und Befreiungen geniessen welche die Gesetzgebung dieses Landes den eigenen Schiffen und denen der meistbegünstigten Nation in gleicher Lage gewährt, Es soll dem Führer und der Mannschaft sowohl für ihre Person wie für Schiff und Ladung Hilfe und Beistand wie den Angehörigen des eigenen Landes geleistet werden.

Die vertragschliessenden Teile kommen ausserdem überein, dass die geborgenen Waren keiner Zollabgabe unterliegen sollen, es sei denn, dass sie in den inländischen Verbrauch übergehen.

Artikel 31.

Soweit die Bestimmungen dieses Vertrages die gegenseitige Gewährung der Meistbegünstigung betreffen, sind sie nicht anwendbar:

- a) auf die von einem der vertragschliessenden Teile angrenzenden Staaten gegenwärtig oder künftig gewährten besonderen Vergünstigungen zur Erleichterung des Grenzverkehrs in einer Ausdehnung von in der Regel nicht mehr als 15 Kilometer beiderseits der Grenze;
- b) auf die von einem der vertragschliessenden Teile gegenwärtig oder künftig auf Grund einer Zollvereinbarung eingegangenen Verpflichtungen;
- c) auf Vergünstigungen, die einer der vertragschliessenden Teile durch ein Abkommen einem anderen Staat einräumt, um die in- und ausländische Besteuerung auszugleichen, insbesondere eine Doppelbesteuerung zu verhüten oder um Rechtsschutz und Rechtshilfe in Steuerersachen oder Steuerstrafsachen zu sichern;

d) auf die Vergünstigungen, die Litauen einem der Baltischen Staaten (Estland oder Lettland) durch ein besonderes Abkommen einräumt, jedoch nur so lange, als diese Vergünstigungen nicht auch einem dritten Lande, mit Ausnahme der genannten Staaten, gewährt werden.

Artikel 32.

Die vertragschliessenden Teile verpflichten sich, Verträge über die Beseitigung von Doppelbesteuerung und die Gewährung von Rechtsschutz und Rechtshilfe in Steuersachen abzuschliessen und Entwürfe zu diesen Verträgen baldmöglichst, spätestens bis zum Ablaufe von drei Monaten nach Unterzeichnung dieses Vertrages, auszutauschen.

Artikel 33.

Wenn über die Auslegung oder Anwendung dieses Vertrages einschliesslich des Schlussprotokolls eine Streitigkeit entsteht, die nicht in angemessener Zeit auf diplomatischem Wege geregelt werden kann, so soll diese auf Verlangen eines der beiden Teile einem Schiedsgericht zur Entscheidung vorgelegt werden. Dies gilt auch für die Vorfrage, ob die Streitigkeit sich auf die Auslegung oder Anwendung des Vertrages bezieht. Die Entscheidung des Schiedsgerichts soll verbindliche Kraft haben.

Das Schiedsgericht wird für jeden Streitfall in der Weise gebildet, dass jeder Teil einen seiner Staatsangehörigen zum Schiedsrichter ernannt und dass beide Teile einen Angehörigen eines dritten Staates zum Obmann wählen, Einigen sich die ^{r/}vertragschliessenden Teile über die Wahl des Obmanns nicht binnen vier Wochen, nachdem das Verlangen auf schiedsgerichtliche Entscheidung eingegangen ist, so werden sie gemeinsam dem Präsidenten des Ständigen Internationalen Gerichtshofes im Haag um Ernennung des Obmanns ersuchen. Die vertragschliessenden Teile behalten sich vor, sich von vornherein für einen bestimmten Zeitraum über die Person des Obmanns zu verständigen.

Die Regelung des Verfahrens bleibt einer von den vertragschliessenden Teilen in jedem einzelnen Streitfall zu vereinbarenden Schiedsordnung vorbehalten. Einigen sich die Parteien innerhalb von 2 Monaten nach Anrufung des Schiedsgerichts nicht über die Schiedsordnung, so regelt das Schiedsgericht selbst das Verfahren.

Artikel 34.

Dieser Vertrag, der in doppelter Urschrift in deutscher ~~Sprache~~ und litauischer Sprache abgeschlossen wird, soll beiderseits ratifiziert werden. Die Ratifikationsurkunden sollen sobald wie möglich in Kowno ausgetauscht werden.

Der Vertrag tritt am Tage des Austausches der Ratifikationsurkunden in Kraft und bleibt von diesem Tage an fünf Jahre in Geltung. Wird er nicht sechs Monate vor Ablauf dieser Frist gekündigt, so gilt er als für unbestimmte Zeit verlängert. Er kann dann jederzeit unter Einhaltung einer Frist von sechs Monaten gekündigt werden.

Gleichzeitig mit dem Inkrafttreten dieses Vertrages tritt der am 1 Juni 1923 unterzeichnete Handelsvertrag zwischen Deutschland und Litauen ausser Kraft.

Das am 16 Juli 1925 in Berlin unterzeichnete Zusatzabkommen zu Artikel 20 des genannten Vertrages bleibt jedoch wirksam.

Zu Urkund dessen haben die beiderseitigen Bevollmächtigten diesen Vertrag unterzeichnet.

Berlin, am 30 Oktober 1928.

Ernst Eisenlohr

V. Sidzikauskas.

Schlussprotokoll.

Bei der Unterzeichnung des heute zwischen dem Deutschen Reich und der Republik Litauen abgeschlossenen Handels- und Schifffahrtsvertrages haben die beiderseitigen Bevollmächtigten folgende Vorbehalte und Erklärungen abgegeben, die einen integrierenden Bestandteil des Vertrages bilden.

Zu Artikel 1

Unberührt durch Artikel 1 bleiben die passrechtlichen Vorschriften sowie die Vorschriften, die von den vertragschliessenden Teilen allgemein über die Beschäftigung ausländischer Arbeiter erlassen sind oder künftig erlassen werden. Die vertragschliessenden Teile behalten sich vor, ein besonderes Abkommen über die Anwendung, Vermittelung und Beschäftigung litauischer landwirtschaftlicher Saisonarbeiter abzuschliessen.

Es besteht Einverständnis darüber, dass das Recht eines

Kosten des Verfahrens dienen. Bei etwaigen Einfuhrverboten wird sich die Litauische Regierung von Rücksichten auf die Bedürfnisse der öffentlichen Gesundheit leiten lassen.

Die Bestimmungen des vorstehenden Absatzes finden auf kosmetische Mittel keine Anwendung.

3. Die Litauische Regierung verpflichtet sich, bei der Ausfuhr folgender Waren nach dem deutschen Zollgebiet die Ausfuhrzölle und Ausfuhrabgaben für

unbearbeitete Tannen und Kiefern, Papierholz, Grubenholz, unbearbeitetes Eichen-, Eschen-, Espen-, Buchen- und anderes Laubholz, unbearbeitete Birken und Erlen vom 1. Dezember 1928 ab auf die Hälfte der gegenwärtig geltenden Sätze zu ermässigen und vom Inkrafttreten des Vertrages ab keine Ausfuhrzölle oder Ausfuhrabgaben zu erheben für

- a) Rosshaare, bearbeitete, sortierte Borsten, Borstenreste, Pferde- und Rinderhaare, Hörner und Knochen;
- b) rohe Kalbshäute, rohe Rinderhäute;
- c) rohe und getrocknete Schaffelle, rohe und getrocknete Ziegenfelle, Hasenfelle.

Sobald die noch bestehenden deutschen Ausfuhrverbote für Häute und Felle aufgehoben werden, wird die Litauische Regierung ihrerseits etwa noch bestehende Ausfuhrverbote, Ausfuhrzölle und Ausfuhrabgaben für Häute und Felle irgendwelcher Art aufheben.

Zu Artikel 9.

Litauen wird die auf die Durchflösserei von Holz von dritten Staaten nach Deutschland bezüglichen Verwaltungsmassnahmen so gestalten, dass der Verkehr nicht erschwert oder behindert wird, insbesondere wird die besondere Vermessung der Flösse für Zwecke der Berechnung von Verkehrsabgaben und der Zollkontrolle nicht verlangt werden.

Zu Artikel 10.

1. Die Litauische Regierung wird Anträge auf zollfreie Einfuhr deutschen Saatguts nach Litauen wohlwollend behandeln.

2. Flüssige und feste Gerbstoffauszüge (Gerbstoffextrakte) aus Nr. 384 des deutschen Zolltarifs, anderweit im allgemeinen Tarif nicht genannt, sind bei der Einfuhr nach Deutschland zollfrei.

Zu Artikel 12.

Zu den inneren Abgaben gehört auch die Umsatzsteuer.

Zu Artikel 13.

Es besteht Einverständnis darüber, dass die Sicherstellung des Zollbetrages und der im letzten Absatz erwähnten Punzierungsgebühr auch durch eine als ausreichend erachtete Bürgschaft erfolgen kann.

Zu Buchstabe e): Zu den Waren im Sinne dieser Bestimmung gehören auch die landwirtschaftlichen Erzeugnisse einschliesslich der Haustiere.

Zu Artikel 16.

Die Gebühren für die Beglaubigung der Ursprungszeugnisse dürfen in keinem Fall den Wert eines Goldfranks übersteigen.

Zu Artikel 25.

Die Litauische Regierung wird die Freiheit des Nachbarortsverkehrs von Schifffahrtsabgaben (§ 9 des litauischen Gesetzes über Wasserwege- und Hafenabgaben) auch auf die Strecke Russ-Heydekrug-Orte der Kurischen Nehrung sowie zwischen Orten der Kurischen Nehrung ausdehnen.

Berlin, am 30 Oktober 1928.

Ernst Eisenlohr.

V. Sidzikauskas.

27m

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/16.

ASIA:

Ministeri Uzunisen raportti no 9.

Riika

11/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 149.

Riika, maaliskuun 12 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
13/367/29	13/3.29	13/3.29
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
5	C 16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oneisena saan kunnioittaen lähettää Teille sairauteni takia nieman myöhästyneen Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 9, joka käsittää seuraavat tiedotukset:

1. Jälkimmäinnejä kotietsinnästä "Sovtorgflotin" varastossa siv.1-4.
2. Sensatiouutiset Latviasta " 5-7.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

H e l s i n k i .

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 9.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
13/8/29		
13/8-29	13	1929
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	C16.	

1. Jälkimainnkeja kotietsinnästä "Sovtorgflotin" varastossa.

Viime helmikuun 16 päivää vasten yöllä pani Latvian valtiollinen poliisi toimeen kotietsinnän täällä toimivan neuvostovenäläisen laiva- ja välitystoimisto "Sovtorgflotin" varastossa, mistä lehdet seuraavana päivänä tiesivät kertoa ja mistä olen maininnut tiedotuksessani N:o 7. Mainittua varastoa oli jo pitemmän aikaa tarkasti valvottu ja tietämäni mukaan on poliisin taholla pidetty "Sovtorgflotia" kaikkein epäilyttävimpänä monista Sovjetin täällä toimivista taloudellisista yrityksistä. Sen henkilökunta on autonohjaajia myöten ollut yksinomaan kommunisteista kokoonpantu, osittain Venäjältä tänne lähetettyä, osittain täällä pestattua väkeä.

Toimitettu kotietsintä osottautui kylläkin olevansa aiheellinen, mutta sen tulos, kuten minulle on sanottu, oli paljoka laihempi kuin mitä oli edellytetty. Poliisi ei löytänyt varastosta ainoatakaan asetta eikä mitään muuta kirjallisuutta kuin 72 kpl. erästä kommunistista julistusta, jota jo ajemmin oli tavattu kommunistipidätysten yhteydessä. Merkilepantavaa on myöskin, että samalla kertaa tilapäisesti pidätetyiltä 17 henkilöltä, jotka kuuluivat "Sovtorgflotin" palveluskuntaan, ei tavattu mitään heitä raskauttavaa.

Poliisin taholla kuitenkin otaksutaan, että varaston konttorihuoneessa olleet kaksi naista ja mies ehtivät

tuhota vaaralliset asiakirjat, ennenkuin etsivien onnistui tunkeutua sisään, mitä otaksumaa kylläkin tukee se tosiasia, että osa edellämämainituista julistuksistakin vedettiin esiin kärvenyneinä ja osittain hiiltyneinä konttorihuoneen lämpiävästä uunista.

Kotietsintää seurasi luonollisesti noottien vaihto hallitusten välillä ja kynäsota molempien maiden lehdistössä. Moskovan "Izvestija" väitti kyseessä olevan "polittisen provokation" vanhaan tapaan" ja katsoi samoin kuin "Pravdakin" luonolliseksi, että neuvostohallitus "vetää asiasta vastaavat johtopäätökset". Toisaalla taas Latvian porvarillinen lehdistö vastasi tiukassa äänilajissa, esiintyen tällä kertaa harvinaisen yhtenäisenä rintamana. Yksinpä "Rigasche Rundschauin", joka on tunnettu pitkämielisyydestään Neuvosto-Venäjää kohtaan, lausui suoraan, että "neuvostohallituksella ei ole vähintäkään syytä näin selvässä asiassa näytellä loukattua viattomuutta, vaan pidettävä huolta siitä, että tämäntapaisia asioita ei enää tule tapahtumaan sen siipien suojassa". Tämän "Rigasche Rundschauin" selvä kannanotto oli sivumennen sanoen aiheuttanut polpred Lorenzin lausumaan julki "hämmästyksensä" lehden päätoimittajalle, tri Schiemannille, kuten tämä kutsuillaan samana päivänä minulle kertoi.

Jyrkimmin kirjoitti talouspiirien äänenkannattaja "Latvijās Sargs", lausuen 25/II seuraavaa:

"Lähipäivinä annetaan vastaus Venäjän vastalausenoottiin kotietsinnästä "Sovtorgflotissa" sekä sen toimihenkilöiden pidättämisestä. "Sovtorgflotin" juttu olisi voinut helposti muuttua tunnetuksi "Arcosin" jutuksi. Jos poliisimme olisi uskaltanut tutkia lähemmin mitä "Sovtorgflotin" takana on, niin silloin olisivat paljastuneet ihmeelliset asiat. Silloin

meille olisi paljastunut Itämerenmaitten kommunistipääesikunta. Virallisille laitoksille ei ole salaisuus, että Riassa olevassa bolshevikkien edustajistossa sijaitsee keskus, joka jakaa vakoilijoita Liettuaan, Latviaan ja Viroon, harjoittaa poliittisten ja taloudellisten salaisten tietojen kokoomista. Bolshevikkien sotilasedustajan luona on myöskin G.P.U:n ulkovakoilutoimisto sekä huomattava luku tshekistejä, jotka ovat viedyt kirjoihin palvelijoina, kuriirina y.m., mutta epävirallisesti suorittavat paljon vaarallisempia tehtäviä. Jo lukemattomia kertoja on todettu, että suoraan neuvostoedustajistoista johtuu vakoilujärjestöjä ympäri Latviaa, jotka yrittävät päästä selville sanomalehtitoimitusten salaisuuksistakin. Nämä henkilöt ovat kääntyneet erään lehden toimittajan puoleen tarjoamalla hänelle miljoneja saattaakseen hänet lopettamaan paljastusten julkaisemisen Venäjän oloista. Tämä tarjous torjuttiin. Kymmenen vuoden aikana kaikilla paljastetuilla vakoilijajärjestöillä on ollut suhteita lähetystön johtavien henkilöiden kanssa. Ja tämän vakoilun keskus on Riassa. Bolshevikkien taloudellisia yrityksiä ei voi erottaa tshekasta: ne suorittavat samoja tehtäviä".

Välittömänä seurauksena "Latvias Sargsin" artikkelista oli Lorenzin käynti ulkoministerin luona ja nootti, jossa protestoidaan Latvian lehdistön "ennenkuulumatonta kiinnostusta" vastaan ja vaaditaan hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin tämän "sietämättömän tilanteen" järjestämiseksi. Kuulemani mukaan sisältyi tällöin ulkoministerin suulliseen vastaukseen samoin kuin noottiinkin (1/3) huomautus siitä, että Latviassa on voimassa painovapaus ja että hallituksella on mahdollisuus ainoastaan silloin kuin painolakia rikotaan jättää asia yleisen syyttäjän käsiin.

Tämän virallisen protestin lisäksi johti "Lat-

vijas Sargsin" kirjoitus eduskunnan "talonpoikien ja työläisten" taholta välikysymykseen, missä nämä samalla tahtoivat tietää, millaiset Latvian ja Neuvosto-Venäjän väliset suhteet nykyään ovat ja onko kotietsintä "Sovtorgflotin" varastossa niihin häiritsevästi vaikuttanut. Vastauksessaan tähän välikysymykseen viime tiistaina (5/3) ulkoministeri totesi, että Latvian suhteet Neuvosto-Venäjään ovat "hyvät, korrektit ja täysin ystävälliset" ja että kotietsintä "Sovtorgflotin" varastossa ei voi niitä mitenkään häiritä, koska "Sovtorgflot" ei nauti mitään exterritorialioikeutta ja on niin muodoin täydellisesti Latvian lakien ja asetusten alainen laitos. Mitä taas tulee sanomalehdistön lausuntoihin ei hallitus voi kantaa painovapauden vallitessa niistä mitään vastuunalaisuutta.

Ulkoministerin vastaus oli puettu ylimalkaiseen, mutta samalla säyseään ja ystävälliseen muotoon, mikä osaltaan saa selityksensä siitä, että polpred Lorenz edellisenä päivänä oli tehnyt käynnin ulkoministerin luona ja samalla ilmoittanut Sovjetin katsovan asiassa annetun selityksen riittäväksi. Tämä oli nähtävästi myös "työläisten ja talonpoikain" tiedossa, koska he vastauksen saatuaan vastoin tapaansa unohtivat nyt ehdottaa epäluottamuslausettaan hallitukselle.

"Sovtorgflotin" juttu on näin ollen saatettu pois päiväjärjestyksestä. Sen näkyväksi tulokseksi jää vain kahden "Sovtorgflotin" virkailijan pakollinen siirtyminen Moskovaan ja toisaalta Latvian Moskovassa olleen kauppaattassaan - syytettynä valuuttakeinottelusta - palaaminen Riikaan.

Riikassa, maaliskuun 10 päivänä 1929.

P. J. Rönkä

2. Sensatiouutiset Latviasta.

Lyhyen Latviassa oloni aikana olen saanut havaita, että täältä lähetetään eri maiden sanomalehdistölle uutisia ja tiedotuksia, joilla monasti on hyvin vähän todellisuusponjaa ja joissa sitäpaitsi esitetään oloja ja kehitystä täällä perin pessimistisessä olossa. Muutamit kirjeenvaihtajat näyttävät antavan lehdilleen siinä määrin tendenssimäisiä tietoja, että ei ole suinkaan kumma, jos ulkomaille siellä täällä leviää käsitys siitä, että Latvia on suorastaan kommunistisen kumouksen partaalla. Vähäisestäkin kommunistipidätyksestä, joka useinkin on vain todistuksena valtiollisen poliisin valppaudesta, tehdään suuri numero ja painutetaan paljon yli todellisten mittasuhteitten.

Tämä johtuu jossain määrin siitä, että Riikaan on sopivana informatiopaikkana Neuvosto-Venäjään nähden asettunut huomattava määrä ulkomaisten lehtien kirjeenvaihtajia, joiden on säännöllisesti lehtiään "ruokittava" ja jotka Neuvosto-Venäjän uutisten puutteessa tiedottavat tavallista enemmän Latvian oloista ja tapahtumista. Lähteet saattavat tällöin olla sameat ja kirjeenvaihtajat tulevat, usein tietämättään, tehneeksi palveluksia kommunisteille ja heidän rajantakaisille isännilleen, joiden etujen mukaista epäilemättä on esittää Latvian olot mahdollisimman synkin värein ja siten heikentää maan asemaa ulkomailla.

Latvialaisella taholla on tähän asiain tilaan

kylläkin kiinnitetty huomiota, mutta suoranaisiin toimenpiteisiin ulkomaisten lehtien kirjeenvaihtajien suhteen, olivatpa ne ulkomaalaisia tai Latvian kansalaisia, ei toistaiseksi ole ryhdytty. Nyt on kuitenkin sattunut tapaus, joka ehkä ei jää yleisempiäkin seurauksia vaille.

Viime viikolla on tarttolainen "Postimees" sisältänyt Riian kirjeenvaihtajansa lähettämän tiedotuksen, missä kerrotaan, että Latvian yleisesikunnan kolmas osasto oli aikoinaan saanut käsiinsä Kominternin Latvian seiman jäsenille Laizenille ja Tsukurille salateitse lähettämät kirjeet, joissa muka annettiin ohjeita Kellogin sopimuksen käsittelyä varten eduskunnassa y.m.s. Sen jälkeen kun kirjeet oli tarkastettu ja valokuvattu lähetettiin ne "Postimees'in" kertoman mukaan mainituille edusmiehille, jotta nähtäisiin, otaanko annetut ohjeet varteen. Jutun jatkeena mainitaan, että asia on prokuratorin tiedossa ja että Latviassa on odotettavissa pian vangitsemisia, jotka tulevat koskemaan myös seiman "työläis- ja talonpoikaisjäseniä".

"Postimees'in" uutinen näyttää olleen hyvin tervetullut Moskovan "Ivestijalle", joka otsikolla "Väärintäjiä loputtomiin" (7/3) kirjoittaa asiasta ja kytkee sen yhteen Tallinnan mystillisen postileimasin jutun sekä Berlinin paljastetun "väärentäjä-liigan" (Drushelovsky, Orlov, Sumarokov) kanssa. Puhuttuaan kylläkseen Latvian "ohranan" yhteistoiminnasta "ulkomaisten voimien" kanssa lehti lopuksi varottaa jatkamasta samaan suuntaan. "Latvian yhteiskunnan on syytä pysähtyä miettimään sitä vahinkoa, mitä Latvialle tuottaa muutamien latvialaisten elinten vastuunalaisuutta vaille oleva toiminta".

Latvian sanomalehdistö on tähän asti vaiennut asiasta lukuunottamatta "Jaunakas Sinas'ia", "Sevodnjaa" ja kommunistista "Darbs un Maise'a". Sen sijaan ovat viranomai-

set kiiryeellä käyneet sitä selvittämään. "Postimees'in" kirjeenvaihtaja, Latvian kansalainen Straut, jolla on takanaan verrattain kirjava elämänjuoksu kommunistisesta kiihoittajasta porvarillisen lehden toimittajaksi, on otettu poliisi-kuulusteluun, missä häneltä on vaadittu selvityksiä tiedotuksensa suhteen. Kuulemani mukaan on Straut tällöin ilmoittanut lähteenään erään seiman jäsenen ja pari tuntemaansa sanomalehtimiestä, joten tutkimus tulee edelleen jatkumaan.

Virallisella taholla on tämä kirjejuttu julistettu täysin perättömäksi. Yleisesikunnan päällikkö, kenraali Kalejs on kategorisesti ilmoittanut, että mitään tämätapaista kirjeitä ei esikunnan käsiin ole joutunut eikä niitä siis myöskään ole voitu sielä valokuvata, joten juttu alusta loppuun on kirjeenvaihtajan mielikuvituksen tuote. Ja siltä se syrjästäkatsojastakin tuntuu. Kominternillä on epäilemättä tämätapaisten ohjeiden antamiseksi käytettävään paljon varmempia ja suurempia teitä ja yhteyksiä kuin mistä tässä on kysymys. Niitä on sillä kaikkialla maailmassa eikä vähimmin Riassa, missä kanssakäyntiä Sovjetin edustuksen kanssa ei pidetä erityisemmin oudoksuttavana.

Kyseellinen kirjejuttu ei, sikäli kuin minulle on kerrottu, tule menemään ohi aivan ilman seurauksia. Asianomaisella taholla aiottanee todellakin ryhtyä entistä tarkemmin seuraamaan kirjeenvaihtajien tiedotuksia ja tarpeen vaatiessa toimenpiteisiin perättömien ja vahingollisten uutisten levittäjiin nähden. Jos niin tosiaankin tapahtuu, on se oleva samalla helpotus monille ulkomaiden virallisille edustajille, joiden aika, käyttäkseni Viron lähettilään sanoja, ei lähimainkaan riitä peruuttamaan ja oikaisemaan kaikkia sitä "hölyn pölyä", mitä lukuisat kirjeenvaihtajat sensationaalissaan täältä maailmalle levittävät.

Riassa, maaliskuun 11 päivänä 1929.

P. J. Oksanen

505

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Ministeriöön lähtevä raportti no 10.

Riika

21/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 173.

Riika, maaliskuun 22 pnä. 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
15/867/ul. 1929		
27/3.29	9	LIK
RYHMÄ	LUK.	ALIA
	5	C 16.

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 10, mikä käsitteää seuraavan tiedotuksen:

Latvian "kommunistisen puolueen keskuskomitean" pidättäminen.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 10.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
15/867/10.1929		
28/3-29	9	Liit.
RYHMÄ		ACIA
5	C16.	

Latvian "kommunistisen puolueen keskuskomitean"
pidättäminen.

Kuluvan kuun 15 päivän iltana pidettiin Latvian valtiollisen poliisin toimesta, kuten Suomenkin lehdet jo seuraavana aamuna tiesivät kertoa, eräässä Riian etukaupungissa 9 kokousta pitävää kommunistia eli, kuten sanonta kuului, "kommunistisen puolueen keskuskomitea". Pidätettyjen joukossa oli Riian kaupunginvaltuuston jäsen ja raittiusvalvoja Sprognis, sairaskassojen tarkastaja Kalnin-Beesbiksis sekä neuvostovenäläisen "Vnjeshtorgin" varastonhoitaja Weinberg. Lisäksi voitiin todeta, että kaksi kokouksen osanottajaa olivat hiljan saapuneet Neuvosto-Venäjältä, otaksuttavasti Kominternin erikoisvaltuutettuina, nimillä ja passeilla, joista enemmän toiset kuin toisetkaan eivät olleet oikeita.

Pidätyksen yhteydessä toimitetussa kotitarkastuksessa takavarikoitiin joukko kirjeitä Moskovasta, Kominternin ohjeita ja määräyksiä, pöytäkirjoja, kassakuitteja ja 1000 lattia rahaa. Näiden takavarikoitujen asiakirjojen perusteella pidätettiin seuraavana yönä vielä 6 henkilöä, joilta löydettiin lisää raskauttavaa aineistoa.

Valtiollisen poliisin "apaja" oli tällä kertaa epäilemättä arvokas ja ansio: siitä tulee lähinnä niille kolmelle etsivälle, jotka olivat päässeet perille Kominternin agenttien saapumisesta ja jotka kylmäverisesti suorittivat 3-kertaa mieslukuisamman joukon pidättämisen. Käyttäen hyväksen hetkeä, jolloin kokouksen pitäjät lähettivät pikku tytön

tupakkakauppaan ostamaan savukkeita, hyökkäsivät he avatusta ovesta sisään ja siten yllätyksen avulla saivat käsiinsä asiakirjat, jotka muutoin, jos sisäänmurtautuminen olisi tapahtunut, varmastikin olisi ehditty tuhota, kuten aikaisempi kokemus aina on osoittanut.

Latvian porvarillisessa lehdistössä on tämä "valtiollisen poliisin suurisku", miksi "Rigasche Rundschau" sitä nimittää, herättänyt kautta linjan tyytyväisyyttä, miltei riemuakin. Yleisesti näytetään katsovan, että ilma on puhdistunut ja että kommunistisella taholla on langat menneet sekaisin ainakin joksikin aikaa. Eri lehdissä olleista kirjoituksista katson olevan syytä kiinnittää huomiota "Latvis'essa" kuluvan kuun 17 p:nä julaistuun lausuntoon, jonka takana lehden ilmoituksen mukaan on "Latvian sisäpolittisia oloja hyvin tunteva henkilö", joka ei ole valtion virkamies ja jota niinmuodoin "ei voi epäillä virallisesta optimismistä! Tämä lausunto, joka eräissä kohdissaan käy yhteen tiedotuksessani N:o 7 esitettyjen mielipiteitten kanssa, sisältää seuraavaa:

"Viime aikana tapahtuneet kommunistien vangitsemiset ynnä niitä vastaan käydyt oikeusjutut on moni tahtonut selittää kommunistisen liikkeen lisääntymiseksi maassamme. Tiedossani on, että eräessä meille ystävällisessä naapurimaassa meille varmasti myötätuntoiset toimihenkilötkin ovat lausuneet vakavia arveluja maamme sisäisestä rauhasta. Mutta nämä arvelut ja päätökset ovat paikkansa pitämättömiä ja todistavat vaan pintapuolista olojemme tuntemista.

Noin kaksi vuotta sitten Komintern päätti käyttää hyväkseen vasemmistohallituksen valtakautta, koska saatiin odottaa vähemmän ankaria toimenpiteitä kommunisteja vastaan. Erittäin otollisen tilaisuuden siihen antoi taloudellinen sopimus Neuvosto-Venäjän kanssa, jonka perusteella syntyneet taloudelliset yritykset ovat olleet kommunistijärjestöille hyvät

naamiot kuten esim. kotietsintä Sovtorgflotissa osoittaa. Totta kyllä vasemmistohallituksen ajasta saakka Komintern on lähettänyt Latviaan huomattavia varoja kiihoittajien ja rahan muodossa. Siihen aikaan syntyivät myöskin "riippumattomat sosialistit" sekä vasemmistoammattiyhdistysten toiminta lisääntyi. Mihin se olisi johtanut, jos vielä kauemmin olisi vasemmistohallitus hoitanut maan asioita, sitä - parhaimmassakaan tapauksessa - ei tiedetä. Joka tapauksessa siitä lähtien kommunistiliike on hyvin pesiytynyt. Nyt meidän on niin sanoakseni lunastettava vasemmistohallituksen synnit. Taajat pidätykset y.m. eivät niinmuodoin ole selitettävissä kommunistien vahvistuneen toiminnan avulla, vaan johtuvat hallituksen tarmokkaista ja lujista toimenpiteistä niitä vastaan. Nykyisen porvarihallituksen suhteen voi katsoa täysin varmaksi, että se tahtoo vastustaa kommunisteja. Se on myös antanut asianomaisille valtionlaitoksille vapaat kädet ja tarpeellisen varmuuden. Täytyy sanoa, että huolimatta Kominternin uhraamista suurista varoista ja yrityksistä kommunistit eivät ole saaneet erikoisempaa kannatusta laajoissa piireissä. Laajemmassa mittakaavassa kommunistiliike on huomattavissa vain Libaussa ja Vindaussa, mikä on selitettävä sillä, että molemmat satamakaupungit ovat jo alusta asti hyvin punaiset. Sosialidemokraateilla nimittäin on siellä ollut suuri vaikutusvalta sekä että Neuvosto-Venäjän taloudelliset yritykset niissä kaupungeissa ovat suuresti edistäneet kommunistiliikettä. Esim. Vindaussa ei yksikään työmies saa satamassa työtä, jos hän ei liity kommunistiseen ammattiyhdistykseen. Missä ei näitä kahta seikkaa esiinny, siellä kommunistikihoitus ei ole päässyt tuloksiin. Samaa täytyy sanoa Latgalastakin, jota kuulisi voivan eniten pelätä. Mutta siellä, paitsi Väinänlinnaa, kommunistit eivät ole menestyneet.

Viimeisen pidätyksen kautta valtiollisen poliiti-

sin käsiin on joutunut koko kommunistien maanalainen keskuskomitea. Sillä on epäilemättä kommunistien kiihoitus Latviasa halpaantunut pidemmäksikin aikaa. Mistään kommunismivaa-
rasta ei nykyään voi olla puhuttakaan."

Mainitsemista tässä yhteydessä ehkä ansainnee, että kommunistinen "Darbs un Maize" sotkee asiaan päätoimitaja Erkon käynnin täällä lausuen kirjoituksessaan m.m. seuraavaa:

"Porvaristo taas tekee suuren sensatiouutisen muka kommunistipuolueen "keskuskomitean" pidätyksestä. Kuten näkyy porvarit tarvitsevat jonkun suuren kommunistisensation ronkaistaakseen sekä itseään että omia kansainvälisiä apureitaankin. Muuten taas saapuu joku "Helsingin Sanomain" herra ja liikkeellä olevia huhuja tutkineena päättää, että Latviasa ei vainota tarpeeksi työläisiä ja että täällä on kymmenin tuhansin aseistettuja kommunisteja. Tämä vaan on heikko keino miellialan nostamista varten".

Kommunistisen lehden sanontatapa "muka kommunistisen puolueen "keskuskomitea" viittaa siihen, että pidätetty konspiratiivinen joukkio ei olisikaan todellisuudessa mikään "keskuskomitea", vaan jotakin muuta. Niin vähän kuin kommunistien väitteisiin ja ilmoituksiin yleensä on syytä uskoa, näyttää nyt kuitenkin siltä, että asia ei tosiaankaan ole aivan selvä ja että pidätetyn joukkueen puolueominaisuu-
teen nänden jää tilaa ernäisille epäilyksille.

Saadakseni asiassa jotain selvyyttä käännyin eilen erään henkilön puoleen, joka asemansa kautta hyvin tuntee tämäntapaiset asiat ja sain häneltä kuulla, että poliisin omallakin taholla epäillään nykyään sitä, muodostavatko pidätetyt tosiaan kommunistisen puolueen keskuskomitean, vaiko ehkä vain Riian piirin piirikomitean s.o. yhden Latvian neljästä piirikomiteasta, joiden asemapaikkoina Riian lisäksi ovat Mitau, Libau ja Väinänlinna. Tämän käsityksen puolesta,

joka kertojastani näytti luultavimmalta, puhuu ennen kaikkea se, että poliisin haltuun joutuneissa asiakirjoissa kaikki merkinnät koskenevat vain Riikaa ja sen ympäristöä. Lisäksi ovat kaikki pidätetyt merkitykseensä nähden siksi toisarvoista väkeä, että on vaikea käsittää, että heille olisi uskottu siksi tärkeä tehtäväkuin koko kommunistisen puolueen johto Latviassa. Jossain määrin oireellista on myöskin, että Moskova ei ole sanottavasti pidätyksen johdosta reagoinut, mikä kuulemma aina ja voimallisesti on tapahtunut, kun joku tärkeämpi kommunistinen tekijä on joutunut täällä telkien taakse.

Kuinka nyt lopuksi asianlaita lieneekään, joka tapauksessa on kyseellinen pidätys todistuksena siitä, että nykyisen hallituksen aikana Latvian kommunisteille on koittanut entistä kovemmat päivät.

Riassa, maaliskuun 21 p:nä. 1929.

P. M. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeriöyn raportti no 11.

Piika.

19/4 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 208.

Riika, 19 p:nä huhtikuuta 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
16/867/10. 11. 29		
22/4.29	2	LHE
RYHMÄ		ASIA
5	C 16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetyksen tiedonantoja N:o 11, joka käsittää seuraavat tiedotukset:

- (73. D. Latvia) 1. Latvian-Viron tullineuvotteluista siv. 1 - 3.
- (100. Liettu) 2. Sosialidemokratien joukkopidätykset Liettuassa " 4 - 6.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimän kunnioitukseni vakuutus.

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 11.

ULKOASIANMINISTERIÖ		
No 16/367/1929		
-22/4-29	2	Liit
RYHMÄ	ALUE	ASIA
5	C/16.	

1. Latvian-Viron tulliliiton neuvotteluista.

Jatkaakseen Latvian-Viron tulliliiton valmistelu- ja matkusti Latvian asianomainen valtuuskunta ent. pää- ja ulkoministeri Ulmanis'en johdolla kuluvan kuun 8 p:nä konferenssiin Tallinnaan, missä neuvotteluja on käyty, kuten Suomenkin lehdet ovat jo tiedottaneet, kuluvan kuun 9-13 p:nä. Näiden neuvottelujen olisi Riassa viime tammikuun 19-21 p:nä pidetyn konferenssin päätöksen mukaan pitänyt alkaa jo maaliskuun 7 p:nä, mutta molempien hallitusten välisillä sopimuksilla ne päätettiin siirtää myöhemmäksi, aluksi maaliskuun 25 p:ään, sittemmin huhtikuun 9 p:ään. Ensimmäinen päätös siirrosta tapahtui latvialaisten, jälkimmäinen virolaisten aloitteesta.

Tallinnan konferenssi on jatkanut Riian konferenssissa alullepantua molempien maiden tullitariffien tarkistusta niiden yhdenmukaistuttamiseksi. Tämä työ on kaikesta päätään sujunut helpommin Tallinnassa kuin Riassa, missä ehdittiin läpikäydä ainoastaan 92 nimikettä ja päästä yksimielisyyteen 87 nimikkeestä. Tallinnassa on ehditty käydä läpi koko tariffi ja ilmoitusten mukaan on erimielisyyttä ilmaantunut pääasiallisesti vain niiden nimikkeiden suhteen, jotka käsittelevät tekstiiliteollisuuden ja kumiteollisuuden tuotteita, ja joiden jo etukäteen saattoi edellyttää synnyttävän vaikeuksia. Latviassa pelätään nimittäin Viron tekstiiliteollisuuden ylivoimaisuutta ja Virossa lienee asianlaita sama Latvian ke-

miallisen, ennen kaikkea kumiteollisuuden suhteen.

Kongressin kestäessä tehtiin virolaisen valtuuskunnan taholta ehdotus tullien poistamiseksi keskinäisessä tavainvaihdoissa erinäisiin tuotteisiin nähden jo ennen mahdollisen tulliuunionin voimaansaattamista. Ehdotuksen mukaan oli tällaisista tulleista vapautettavista tuotteista laadittava luettelo, mikä vastaisi kummankin sopimuspuolen etuja, ja olisi voimassa ainoastaan lyhyenpuoleisen määräajan. Jos määräajan kuluessa havaittaisiin, että kyseellisen luettelon perusteella kummassakin maassa suodut tullihelpotukset eivät vastaisi toisiaan, olisi tämä epäkohta korjattava seuraavalle määräajalle. Tällaista luettelon tarkistusta ja täydennystä olisi asiain niin vaatiessa jatkettava aina siihen saakka kunnes suunniteltu tulliuunioni astuisi voimaan.

Latvialaisen valtuuskunnan taholla on ilmoituksen mukaan suhtauduttu tähän ehdotukseen myötämielisesti, mutta koska valtuuskunnalla ei ollut valtuuksia edes periaatteellisenkaan päätöksen tekemiseen asiassa, siirrettiin sen yksityiskohtaisempi käsittely seuraavaan konferenssiin. Tämän pitäisi kokoontua noin kuukauden kuluttua Riassa.

Teoretisesti katsoen näyttävät Tallinnassa saavutetut tulokset melko lupaavilta ja "täysin tyydyttävinä" on ne Riian lehdille antamassaan haastattelussa esittänyt myös latvialaisen valtuuskunnan puheenjohtaja. Kylmästi katsoen on tämä kaikki kuitenkin vain teoriaa ja kaiken täällä kuulemani perusteella tahtoisin sanoa, että tulliuunioni Latvian ja Viron välillä on vielä pitkän ja joka tapauksessa vaikean tien takana.

Tämän väitteeni tueksi katson ennen kaikkea olevan syytä viitata hiljan tapahtuneeseen keskusteluuni erään henkilön kanssa, joka hyvin tuntee Latvian taloudelliset olot ja jonka mielipiteille varsinkin Riian kauppakamarissa annetaan

suurta arvoa. Hänen sanainsa mukaan on kysymys tullionista, ainakin mitä Latviaan tulee, tässä vaiheessaan enemmän poliittikojen kuin talousmiesten esilleottama. Kysymyksen poliittinen viehätys ei kuitenkaan ole niin suuri, että Latvian talouselämän johtavat voimat saattaisivat unohtaa omansa ja maansa edut, joille tullionista voisi aiheutua useilla aloilla suuriakin häiriöitä. Jos tullionin olisi syntynyt 6-7 vuotta sitten, olisi asianlaita ollut oleellisesti toinen. Silloin oli niin Latvian kuin Vironkin taloudellinen elämä itsenäistymisensä alkuvaiheessa ja niiden lähentäminen toisiinsa oli niin suhteessa kuin toisessakin käynyt ilman sanottavia vaikeuksia. Jokainen kulunut vuosi on näitä vaikeuksia kartuttanut ja niin tulee käymään yhä edelleenkin.

Samaan suuntaan käypiä pessimistisiä ajatuksia tullionihankkeesta olen kuullut muiltakin tahoilta, optimistisiä tuskin ollenkaan. Kuvan täydennykseksi lienee vielä syytä mainita, että pessimisteihin tullionin suhteen kuuluu myös Viron tšekäläinen lähettiläs, vieläpä jossain määrin, kuten latvialaiselta taholta minulle on kerrottu, - latvialaisen valtuuskunnan puheenjohtajakin.

Riassa, huhtikuun 17 p:nä 1929.

P. J. Kallio

2. Sosialidemokrattien joukkopidätykset

Liettuassa.

Viime aikojen huomattavimpana tapauksena Liettuassa on pidettävä hiljan tapahtuneita sosialidemokrattien joukkopidätyksiä Kaunaksessa ja maaseudulla. Tapahtumain kulusta ja pidätysten syistä olen tänne saanut kuulla seuraavaa.

Liettuan valtiollinen poliisi, jonka toimintakykyä Voldemaraksen valtakaudella on erikoisesti "tehostettu", oli jo jonkun aikaa sitten päässyt selville siitä, että Pletškaitis Vilnasta käsin oli enemmän tai vähemmän säännöllisessä yhteydessä eräitten sosialidemokrattisen puoluehallinnon jäsenten kanssa. Tuontuostakin saapui Vilnasta salalähettojä Galinis'elle, puoluehallinnon puheenjohtajalle, tuoden mukanaan Pletškaitis'in äänenkannattajaa "Pirmyn", lentolehtisiä ja toimintaohjeitakin.

Kuluvan kuun 2 p:nä sai valtiollinen poliisi jälleen vihiä salalähetin saapumisesta Kaunakseen, minkä johdosta se päätti välittömästi panna toimeen kotietsinnän sosialidemokrattisen puoluehallinnon toimistossa ja siihen liittyvässä "Sozialdemokratas'in" toimituksessa sekä puoluehallinnon jäsenten asunnoissa. Tilapäisesti pidätettiin tällöin 35 henkilöä. Poliisin saallin ilmoitetaan, mikäli todistusaineistoon tulee, olleen verrattain runsaan. Puoluetoimistosta ja pidätettyjen asunnoista löydettiin raskauttavia asiakirjoja, lentolehtisiä, vieläpä joku määrä aseitakin. Samalla päästiin selville eräistä maaseudulla toimivista järjestöistä, jotka Kaunaksen välityksellä olivat yhteydessä Pletškaitis'in kanssa. Seuraavina päivinä toimitettiin takavarikoitujen asiakirjain perusteella lukuisia pidättämissä maaseudulla. Yksistään Kaišhiadoriksessa pidätettiin 34 henkilöä, Biršnaissa 4, Šniarliaissa 3 j.n.e.

Kuulusteluissa ovat hallituksen taholta annetun ilmoituksen mukaan useat pidätetyistä myöntäneet olleensa yhteydessä rajantakaisen Pletšnkaitis-ryhmän kanssa, mitä yhteyttä puolalaiset rajaviranomaiset ovat etappilinjojen varrella osaltaan edistäneet ja avustaneet. Myöskin aseiden salakuljetus Liettuaan on tapahtunut puolalaisten rajaviranomaisten tieteen. Toiminnan langat Liettuassa ovat olleet keskitetyt Galinis'en käsiin, jolla tarkoituksiinsa käytettävänä on ollut melkoiset Puolasta saapuneet rahavarat. Hänen uskollisimpia työtoverejaan ovat olleet "Zaizdrininkai" - osakuntaan kuuluvat ylioppilaat, joiden toimesta on perustettu eri tahoilla maata "viisikkoja" s.o. viiden miehen taistelujärjestöjä voimassaolevan hallitusjärjestelmän kukistamiseksi. Näiden "viisikkojen" avulla on jaettu sopiville tahoille "Pletšnkaitis-kirjallisuutta" ja harjoitettu salaista valtiollista kiihoitustyötä. Jokaisen "viisikön" jäsenen velvollisuutena on myös ollut varustautua aseilla mahdollisen kansannousun varalta. "Viisikköjen" toimintaa ovat ohjanneet ja valvoneet erityiset "matkatarkastajat", jotka näköjään viattomissa tehtävissä ovat liikkuneet pitkin maaseutua.

On vaikea täältä käsin sanoa, missä määrin yllä esitetty pitää yhtä tosiasian kanssa. Tiedot diktaturien maista, tulivatpa ne sitten taholta tai toiselta, ovat yleensä otettava varovaisuudella, ja tässä suhteessa ei Liettua muodosta mitään poikkeusta. Tarkemman selvityksen tuonee mukaan ensi kuussa ilmoituksen mukaan vireillepantava oikeudenkäynti, jossa syytetyille tullaan vaatimaan rangaistusta valtiokaappauksen valmistelusta ja hallituksenvastaisesta toiminnasta. Valmistavien kuulustelujen jälkeen on osa pidätetyistä laskettu toistaiseksi vapaalle jalalle, joten tutkintovankueudessa olevien lukumäärä on supistunut 51:een, niistä 20 kau-

naksessa, 27 Kalshadoriksessa ja 4 Utenassa.

Liettuan sosialidemokratiselle puolueelle, joka ennastaankin on suhteellisesti heikko, on tämä uusi Pletškaitis-juttu epäilemättä ankara isku. Luultavaa myös on, että puolueen toiminta tämän jälkeen tulee muuttumaan entistä enemmän "maanalaiseksi."

Riassa, huhtikuun 18 p:nä 1929.

B. Abramov

592

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Gyujisen raportti no 12.

Riika.

9/5 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 249.

Riika, toukokuun 11 p:nä 1929. *18 368*

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
<i>14/5-29</i>	<i>11</i>	<i>11 29</i>
RYHMÄ	LUOKA	ALUA
<i>5</i>	<i>C</i>	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 12, mikä käsittää seuraavan
tiedotuksen:

Attentaatti Kaunaksessa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, sy-
vimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

16/368 ac. D. 1929		
17/5-29	M2	LIT
RYHMÄ	OSASTO	AGIA
5	C16	

Attentaatti Kaunaksessa.

Viime tiistain (7/5) lehdet ovat tienneet kertoa edellisenä iltana Kaunaksessa tapahtuneesta murhayrityksestä pääministeri Voldemarasta vastaan hänen astuessaan autosta Kansallis-operan edustalla. Tapahtumasta, joka vaati uhrikseen pääministerin "henkilökohtaisen" adjutanttin, yliluutnantti Gudinaksen hengen ja jossa hänen ottopoikansa ja vanhempi adjutanttinsa valkeasti haavoituivat, sisältyy varmaan Suomenkin sanomalehtiin siksi yksityiskohtaisia selostuksia, etten katso olevan syytä käydä tässä sen yksityiskohtia kertaamaan. Sen sijaan on mielestäni aihetta muutamain yleisempää laatua oleviin merkintöihin.

Tehdessäni attentaatin jälkeisenä päivänä osanotto- ja samalla välittelukäynnin Liettuan tšekäläisen asiainhoitajan luona lausui hän olevan ilman muuta selvän, että tällaiseen tekoon saattoi ryhtyä ainoastaan Pletškaitis-ryhmä, jonka jäsenistä varsinkin rajantakana olevat nykyisen hallitusjärjestelmän vahvistuessa ovat joutuneet täydelliseen epätoivoon ja niinuudoin valmiit mihin keinoihin ja tekoihin tahansa. Tästä oli asiainhoitajan tietämän mukaan Voldemarakselle tämän ystävien taholta useampaan otteeseen huomautettu, mutta turhaan. Hän piti erityisempiä suojeustoimenpiteitä turhina ja kulki usein entiseen tapansa ilman saattajaa ulkoministeriöstä asuntoonsa tai päinvastoin.

Kaunaksen valtiollisen poliisin päällikkö on lehdille antamassaan selityksessä lausunut attentaatin kaikkien merkkien viittaavan rajantakaisiin toimiin. Opera ympäröivässä puutarhassa

löydetyt revolverit ja kaksi räjähtämättä jäänyttä käsigranaattia ovat muka samoja, joita Puolan armeijassa nykyään käytetään ja lähettäjän osoitteesta ei ole niinkuodoin mitään epäselvyyttä olemassa. Samalla on hänen mielestään havaittavissa, että attentaa-tin toimeenpanijat ovat tottuneita terroristeja, jotka tarkoin ja taitavasti yksityiskohtia myöten ovat laatineet hyökkäys- ja pakosuunnitelmansa. Tämä pitänee myös paikkansa ainakin mitä p akosuunnitelmaan tulee, sillä lukuisista pidätyksistä ja rajasulkutoimenpiteistä huolimatta ei terroristeja vielä tätä kirjoitet-taessa ole saatu kiinni. Liettuan poliisi tulee epäilemättä joka tapauksessa tekemään voitavansa ja lisäksi hokkeana vaikuttanee vielä sisäministerin lupaama 50,000 litin (lähes 200,000 mk.) suuruinen palkkio.

Tällä hetkellä on vielä luonnollisesti vaikea käydä arvallemaan kaikkia niitä poliittisia seurauksia, joita attentaa-tilla saattaa Liettuaan nähden olla. Ulkopoliittisessa suhteessa luullisin kuitenkin voivani sanoa, ja sitä tukee kaikki täällä kuulemani, että pingotus Liettuan ja Puolan välisissä suhteissa, joka parina viime kuukautena on näyttänyt jossain määrin heikenneen, tulee jälleen kasvamaan. Tämä pingotus saattaa käydä ehkä uhkaavaksikin, jos jatkuvan tutkimuksen tuloksensa tosiaankin voidaan todeta, että attentaaatti on valmistettu Puolasta käsin ja jos puolalaiset rajaviranomaiset ovat tälle hankkeelle ummista-neet silmänsä, kuten tällä hetkellä täällä näyttään otaksuvan.

Sisäpoliittisessa suhteessa voi attentaaatin katsoa tavallaan vahvistavan Voldemaraksen asemaa ja hänen regimiään. Hänen omiensa taholla on tapahtuma ja hänen sen aikana osoittamansa pelottomuus antanut hänen henkilölleen jotain kunniakehän tapaista ja nostattavaa, mikä kuulemani mukaan on voimakkaasti tullut esiin attentaaatin jälkeen tapahtuneissa mielenosoituksissa. Vastustajiinsa nähden hän taas saa entistä paremman tilaisuuden käyttää lujaa kättä. Niinpä sosiaali-demokratinen puolue, jonka toiminta

ehdittiin kieltää hallinnollisella määräyksellä viime huhtikuun 30 p:nä, on nyt attentaatin jälkeen julistettu laittomaksi ja kookonaan hajoitettu. Mitä taas Voldemarakseen henkilökohtaisesti tulee, saattaa olla varma siitä, että "teon propaganda" ei häntä suinkaan lannista, pikemmin päinvastoin. Tätä osoittavat osaltaan hänen mielenosoituskulkueelle lausumat sanat: "Viattomasti vuodatetun veren nimessä minä vannon teille, että mitkään kuulat ja pommit eivät tule minua pelottamaan. Minä pysyn uskollisena itsenäiselle Liettuallemme ja tulen vastaisuudessakin kaikella voimallani puolustamaan sen oikeutta ja etuja. Elämäni olen jo kauan sitten sitonut yhteen riippumattoman isänmaamme kanssa".

Liettuan sanomalehdet näyttävät, sikäli kun niiden attentaattia koskevat kirjoitukset ovat päässeet julkisuuteen, tuomitsevan terrorin poliittisena taisteluvälineenä. Niin tekee selvin sanoin myös voimakkaimman oppositiopuolueen, kristillisten demokratien päääänenkannattaja "Rytas" lausuen kuitenkin kirjoituksensa lopussa toivomuksen, että "maan julkinen elämä järjestyisi siten, että tällaisten tapahtumain edellytyksetkin häviäisivät". Hallituspuolueen päälehti "Lietuvos Aidas" lopettaa jyrkkäsävyisen kirjoituksensa seuraavaan tapaan: "Attentaattien historia osoittaa, että sellaiset yritykset eivät vie tuloksiin. Terroristit tuottavat vain vahinkoa omille veri- ja aateystävilleen. Liettuan valtiomiehet eivät myöskään anna tällaisten yritysten itseään säikäyttää. He tietävät, että heidän kuolemansa ei merkitse niiden aatteiden loppua, joita he ajavat. He tietävät myös, että kaikki oikeamieliset ihmiset tuomitsevat terrorin".

Mitä Latvian sanomalehdistöön tulee, herättävät erikoista huomiota "Socialdemokrats'in" kaksi kirjoitusta asiassa. Edellisessä (8/V) lausuu lehti:

"Murhayrityskö Voldemarasia vastaan? Tiedot tapahtumasta ovat ihmeellisesti vastakkaisia. Toiset kertovat ampujia olleen neljä, toisten mukaan taas niitä oli vaan yksi. Voldemarasin ystävät julistavat tapahtuman Pletšhkaitis'in joukkojen hyökkäykseksi. Teon

suorittajat ovat muka keskustelleet keskenään puolankielellä. Sangan kummalliselta kuuluu, että Voldemaras ei ole ainoatakaan hyökkääjää nähnyt, vaikka on amuttu noin 5-6 askeleen läheisyydestä ja päivänvalossa. Ihmeellistä on sekin, ettei ketään ampujista ole löydetty. Nuo hämävät seikat muistuttavat hyvin paljon lukuisia murhayrityksiä Mussolinia vastaan Italiassa. Hänkin jäi aina vahingoittumatta. Haavoitettiin ainoastaan hänen saattajiaan. Ei syyllisiäkään löydetty. Nyt on jo paljastunut, että murhayritykset on pantu toimeen Mussolinin omasta käskystä vahvistaakseen kansan keskuudessa hänen horjuvaa mainettaan. Onko murhayritys Voldemarasia vastaan järjestetty Mussolinin malliin, on toistaiseksi vaikea sanoa. Tosiasia on se, että Voldemarasin poliittinen arvo laski päivä päivältä, ja murhayrityksen seikat ovat myöskin erittäin kummastuttavia".

Jälkimmäisessä kirjoituksessa (9/V) jatkaa lehti samaan suuntaan lausuen m.m. seuraavaa:

"On otettava huomioon se kuvaava seikka, että Liettuan tasavallan presidentti Smetonas ei ole lausunut osanottoaan pääministeri Voldemarasille tapahtuman johdosta. Se osoittaa, että erimielisyydet hallitsevassa fascistikoplassa ovat erikoisesti jyrkät. On hyvin mahdollista, että tapahtunut murhayritys on jonkunlaisessa yhteydessä mainittujen erimielisyyksien kanssa hallitsevassa puolueessa".

Tämä kirjoittelu, jonka takana on vaikea uskoa olevan ent. ulkoministeri Zielens'in, kuten väitetään, ei jääne Latvian hallituksenkaan taholta ilman toimenpiteitä. Syyte prokuraattorin taholta lienee niinmuodoin lehteä vastaan ennen pitkää odotettavissa.

Riassa, toukokuun 9 p:nä 1929.

P. J. K...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Vynnesen raportti no 13.
Riika

27/5 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 277.

Riika, toukokuun 27 p:nä 1929.

20/5/29			13/29		
29	5-29	5	5	5	5
RYHMÄ					
	5	C16.			

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riikan Lähetystön tiedonantoja N:o 13, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Kokemuksia latvialais-venäläisestä kauppasopimuksesta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 13.

UUNOASIA		
20/368	ao	D. 13 29
29/5-29	119	LIIK.
RYHMÄ	OSASTO	KOJA
5	C16	

Kokemuksia latvialais-venäläisestä kauppasopimuksesta.

Kuluneella viikolla on Tallinnassa suhteellisesti nopeasti sujuneiden neuvottelujen jälkeen allekirjoitettu virolais-venäläinen kauppasopimus. Tämä tapahtuma, jolla jo sinänsä on melkoinen merkitys balttilais-neuvostovenäläisissä suhteissa ja joka ehkä Suomessakin saattaa herättää uudelleen esiin kysymyksen mahdollisista suomalais-venäläisistä kauppasopimusneuvotteluista, antaa mielestäni hakemattoman aiheen esittää niitä kokemuksia, joita Latviassa on saatu marraskuun 5 p:nä 1927 voimaanastuneesta latvialais-venäläisestä kauppasopimuksesta.

Kyseellinen kauppasopimus syntyi, kuten muistetaan, erittäin ankarain puoluetistelujen jälkeen. Keskustelut sen ratifioinnista lienevät kiivaimmat, mistä Latvian saeiman historia tietää kertoa. Sen puolesta taistelivat sosialidemokratit ja suurteollisuus, sikäli kun Latviassa sellaisesta saattaa puhua, sekä saksalaiset; sitä vastaan yhtynyt muu porvaristo, etupäässä kansallinen liitto ja agraripuolue. Ja tämä kahtiajako sopimuksen suhteen on suurin piirtein edelleenkin säilynyt. Edellisellä taholla katsotaan sopimuksen pääasiassa vastanneen sitä, mitä siitä voitiin odottaakin, jälkimmäisellä pidetään sen Latvialle mukanaan tuomia taloudellisia etuja hyvin kyseenalaisina, poliittisesta puolesta puhumattaan, ja vaaditaan yksinkertaisesti sen irtisanomista, koska venäläiset eivät ole kyenneet täyttämään lähimainkaan sopimuksen heille asettamia ehtoja ja velvollisuuksia.

Tämäntapaisia vaatimuksia on kuluvalle vuodelle esiintynyt ei ainoastaan oikeisto-sanomalehdissä, jolloin se on tapahtunut useimmiten kylläkin poliittisella pohjalla, vaan myös erinäisten taloudellisten järjestöjen päätöslauselemissa, jotka lähetystöjen tai kirjelmien kautta on saatettu hallituksen tietoon. Ulkomaankauppakomissionissa on "Venäjän sopimus" myöskin ollut maalisi- ja huhtikuulla useampia kertoja esillä, mutta toistaiseksi komissionin enemmistö on päättänyt asettua sen suhteen odottavalle kannalle.

Tarkastettaessa kyseellisen sopimuksen merkitystä Latvialle puhtaasti taloudelliselta kannalta on objektivisen pohjan saamiseksi arvostelulle syytä kiinnittää huomiota kauppatilaston numeroihin.

Latvian vienti Venäjälle ja tuonti sieltä käsitti viimeisinä viitenä vuonna:

	Vienti 1000 lateissa:	Tuonti 1000 lateissa:
v. 1924	4,338	16,417
v. 1925	7,519	10,638
v. 1926	10,240	11,703
v. 1927	3,753	18,353
v. 1928	23,512	17,469

Jos taas otamme kauppasopimuksen ensimmäisen voimassaolovuoden s.o. ajanjakson 5/XI 1927 - 31/X 1928 ja vertaamme sitä vastaavaan edelliseen ajanjaksoon 1/XI 1926 - 31/X 1927, saamme seuraavat luvut:

	Vienti 1000 lateissa:	Tuonti 1000 lateissa:
1/XI 1926 - 31/X 1927	3,120	19,706
5/XI 1927 - 31/X 1928	20,420	16,978

Tärkeimmät vientitavarat Venäjälle jakautuivat laatuunsa näiden ensimmäisenä sopimusvuonna seuraavasti:

	Kg.	Ls.
Nahkaa	388,536	2,846,709:--
Kudoksia	67,428	2,615,690:--
Rautalankaa	6,496,854	1,711,826:--
Polkupyöriä	175,516	1,528,028:--
Maatalouskoneita	1,399,116	1,207,638:--
Lannoitusaineita	16,420,500	1,129,095:--
Apilansiemeniä	394,775	1,116,442:--
Mistarautaa ja terästä	3,523,608	1,019,217:--
Vuotia	191,011	961,073:--
Villatavaraa	25,087	927,651:--
Hylsypaperia	241,511	761,468:--
Linoleumia	454,628	719,335:--
Paperia	850,300	407,494:--
Rautatavaraa	677,341	217,422:--
Sellulosaa	569,633	167,657:--
Työkaluja	71,378	125,702:--
Rautatievaunun osia	83,045	95,586:--
Akkunalasia	195,366	87,992:--
Nauloja	5,012	48,171:--
Kalasäilykkeitä	49,785	26,488:--

Mitä taas tärkeimpiin tuontitavaroihin Venäjältä tulee, jakautuivat ne kyseellisenä ajanjaksona seuraavasti:

	Kg.	Ls.
Sokeria	14,972,314	5,714,135:--
Paloöljyä	9,303,771	1,309,766:--
Naftaa	12,113,104	1,051,021:--
Bensiniä	2,316,943	597,904:--
Kuivattuja hedelmiä	717,242	583,135:--
Vehnää	1,576,170	444,312:--

	Kg.	Rs.
Puuvillakankaita	53,968	383,296:--
Suolaa	8,843,649	222,530:--
Tupakkaa	49,905	174,809:--
Pähkinöitä	109,700	96,689:--
Senappia	15,676	35,677:--
Päivänkukan- siomeniä	33,098	32,068:--
Soodaa	67,987	20,888:--
Kivennäisvesiä	30,831	14,368:--
Sähkölamppuja	1,149	14,147:--

Lyhytkin silmäys edelläesitettyihin numeroihin riittää osottamaan, että Latvian kauppa Venäjän kanssa on ensimmäisenä sopimusvuonna oleellisesti vilkastunut. Latvian kauppataso, joka suhteessa Venäjään on ollut pysyvästi passivinen, on muuttunut luonnetta käyden selvästi aktiiviseksi. Vienti Venäjälle on valtavasti noussut ylittäen edellisen vuoden viennin enemmän kuin 6-kertaisesti ja vastaten miltei edellisten 4 vuoden vientiä yhteensä. Tärkeimpäin vientitavarain luetteloon sisältyy sitäpaitsi, jos sitä Latvian vientimahdollisuuksien valossa tarkastaa, joukko tavaroita, joiden vienti muualle olisi kohdannut melko suuria vaikeuksia. Lyhyesti sanoen, kaupallisesti merkitsee ensimmäinen sopimusvuosi Latvialle hyvin huomattavia saavutuksia.

Tätä ei kauppasopimuksen vastustajien taholla sellaisenaan kielletäkkään tai ei voidakkaan kieltää. Sen sijaan siellä väitetään, että yhden sopimusvuoden kokemus ei vielä riitä pohjaksi arvostelulle sopimuksesta, johon heidän mielestään kätkeytyy niin monenluontoisia vaaroja. Nämä vaarat eivät heidän käsityksensä mukaan vielä ole eri muodoissaan päässeet ilmenemään, etupäässä siitä syystä, että Neuvosto-Venäjä taloudellisen rappiutilansa ja voimattomuutensa takia ei vielä ole kyennyt käyttämään hyväkseen kaikkia niitä etuja ja mahdollisuuksia, joita sopimus sille avaa. Se ei kadon

kohtaamana ole pystynyt lähettämään viljaa Latviaan ja polkemaan sen hintoja ja teollisuustuotteiden "nälkä" kotona ei ole sallinut sen täyttää niillä Latvian markkinoita, mikä kaikki on sisältynyt venäläisten suunnitelmiin sopimusta solmittaessa.

Mutta vaikkakaan Venäjä ensimmäisen sopimusvuoden kuluessa ei ole kyennyt saamaan lujempaa otetta Latvian markkinoilla, voivat sopimuksen vastustajat mielestään viitata kahteen teollisuusalaan, jotka ovat Venäjän tuonnin kautta joutuneet vaikeuksiin, nim. sokeri- ja suolateollisuuteen. Huolimatta sokeripulasta omassa maassa on Venäjän tšekäläinen kauppaedustajisto kohottanut sokerintuonnin Latviaan sopimusvuoden kuluessa lähes 3-kertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna (v. 1927 Ls. 2,020,000:-- , 5/XI 1927 - 31/X 1928 Ls. 5,714,135:-- ja v. 1928 Ls. 6,684,000:--), polkenut sokerinhinnat ja saattanut valtion sokeritehtaan Mitauussa suuriin vaikeuksiin. Mitä taas suolateollisuuteen tulee, on se venäläisen dumpingin seurauksista suorastaan tuhoutunut. Maan 6 suolakeittämöstä on jo neljä ainakin toistaiseksi lakkauttanut toimintansa ja jällellä-olevat saanevat seurata edellisten esimerkkiä. Suolatentailijain puolesta on käännytty hallituksen puoleen lähetystön kautta kirjelmällä, missä selostetaan suolateollisuuden ylivoimaisen vaikeaksi käynyttä tilaa ja lausutaan toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin nykyisen asiointilan auttamiseksi. Siihen nähden että tämä asiakirja on laadittu vakuuttavaan muotoon ja sitä on nimitetty "ensimmäiseksi niistä monista, joita tuleman pitää", katson olevan syytä lainata siitä eräitä peruskohdita.

"Kuuluisan Venäjän-kauppasopimuksen solmimisesta lähtien", lausutaan kirjelmässä, "on suolateollisuutemme lopullisesti rappeutunut ja voidaanpa sanoa melkein tuhottu. Sadat työlläiset ovat joutuneet työttömiksi. Latvialaisten suolankeittämöiden, joiden varustamiseen on uhrattu suuria pääomia, on

Neuvostoliiton taholta tulevan kilpailun johdosta täytynyt lopettaa toimintansa, sillä tämä kilpailu ei ole "kaupallista" kilpailua, vaan siinä ilmenee selvästi ja määrätysti pyrkimys lopullisesti tuhota Latvian suolantuotanto ja täten lisätä työttömien lukumäärää sekä samalla osottaa voimaansa markkinoillamme. Muulla tavoin ei tätä voida selittää, koska r a u t a t i e k u l j e t u s m a k s a a e n e m m ä n k u i n s u o l a s t a m a k s e t t u h i n t a.

Neuvostoliitosta lähetetään Latvian pääkeskuksiin muutamia vaunuja suolaa, myydään pienissä erin satumaisen halvalla ja siten saatetaan meidät väistymään markkinoilta. Kun he korottavat hintoja ja me uudelleen ilmestymme, niin he jälleen toistavat aikaisemman menettelynsä. Meiltä on riistetty mahdollisuus työskennellä ja olemme lopulla pakotetut piakkoin kokonaan sulkemaan tehtaat ja erottamaan vielä jällelläolevat työläisetkin. Täten muodostuvan uuden työttömien joukon lisäksi me joudumme kärsimään miljoniin nousevia tappioita, sillä jos suolamylyä ei 3-4 kuukauden aikana käytetä, niin aikaisemmasta jauhannasta jäänyt suolajauho kokonaan ruostuttaa koneosat. Silloin ainakin voidaan varmuudella sanoa, että Neuvostoliito on saavuttanut tarkoituksensa ja päässyt Latvian suolamarkkinoiden diktaattoriksi.

Tehtaamme ovat valmistaneet aina 200 vaununlastia kuussa, ja tämä teollisuus on elättänyt lukuisia työläisiä, kantajia ja kuormaajia. Valtiolla oli siitä tuloja 60 - 70 miljoonaa ruplaa vuodessa. Onko tämä kaikki nyt hävitettävä?*

Kuten edelläesitettyssä kirjelmässämme todetaan, on Venäjän taholta sopimusvuoden aikana kieltämättä harjoitettu dumpingia ja myyty määrättyssä tarkoituksessa tavaroita alle niiden tuotantokustannusten, mikä Latvian pienillä markkinoilla on helposti johtanut kaupallisiin häiriöihin ja epävarmuuteen. Lisäksi ovat venäläiset kaupassaan, kuten eri tahoilla väitetään, järjettömällä tavalla koettaneet syrjäyttää tukkuliikkeitä, varsinkin

kansallisia liikelaitoksia, ja myyneet varastoistaan suoraan vähittäiskauppiaille, jopa suoraan suuremmille yksityisillekin ostajille. Ostoiissaan ja tilauksissaan väitetään heidän myöskin noudattaneen taktikkaa, jossa tavalliset kaupalliset periaatteet eivät ole olleet yksinomaan määräävinä. Tarjousten hintoja ja muita ehtoja vastaan ei monastikaan ole ollut mitään huomauttamista, mutta kauppoja ei ole päätetty, ellei tarjouksen takana ole ollut "persona grata". Saavutettujen hintojen väitetään yleensä olleen aivan kannattavaisuuden rajoilla, koska kauppavaltuuskunta suurena ostajana ja ainoana ostajana Venäjälle on voinut kärjesträä latvialaisten yrittäjien keskinäisen kilpailun ja kuten ruotsiksi sanotaan "spela ut den ena mot den andra".

Kaikkien näiden huomautusten ja väitteiden lisäksi on sopimuksen vastustajilla esitettävänä painava todistuskappale: Venäjä ei ole täyttänyt kauppasopimuksen perusehtoja ja edellytyksiä. Se ei ole kyennyt kohottamaan tuontiaan Latviasta kauppasopimuksen edellyttämään 40 milj. latiin eikä myöskään seuraamaan tässä suhteessa laadittua tavarain nomenklaturia. Niinkään ei se ole jaksanut nostaa vientiään Latviaan edellytettyyn 19 milj. latiin, mikä seikka sopimuksen vastustajain taholla ei kuitenkaan ole mikään valitettava ilmiö.

Tämä kaikki on epäilemättä kirjaimellisesti totta. Venäjän tuonti Latviasta muodosti sopimusvuoden kuluessa, kuten edellä jo on mainittu, vain Ls. 20,420,795:— ja vienti Latviaan Ls. 16,978,468:—. Tuontimäärä on pysähtynyt miltei täsmälleen puoleen edellytetyistä ja vientimäärästäkin puuttuu 2 milj. latia.

Venäjän kauppavaltuuskunnan taholta on vastapainoksi tälle tiedotettu, että syy Venäjän tuonnin rajoittumiseen edellään mainittuun määrään on haettavissa Latvian eikä Venäjän taholla. Latvian tehtaot eivät ole kyenneet suorittamaan tehtyjä tilauk-

sia sopimusvuoden kuluessa. Ne eivät ole ajoissa voineet saada tarpeellisia raaka-aineita ja usean tehtaan kuntoonpano on vaatinut enemmän aikaa kuin tilauksia annettaessa saatettiin edellyttää. Niinpä esim. konepaja Feniks, jolle on annettu noin 7 milj. suuruinen vaunutilaus, etupäässä jäädytysvaunuja, ei sopimusvuoden kuluessa ole voinut toimittaa tilaajalle ainokaakaan vaunua j.n. e. Annettujen tilausten yhteissumma nousee kauppavaltuuskunnan ilmoituksen mukaan Ls. 41,845,368 s.o. yllittää kauppasopimuksen Ls. 1,845,368 eli 2,7 o/o jakauten sopimusvuoden eri kuukausien osalle seuraavasti:

Kuukausi ja vuosi:	Tilausmäärä lateissa:
lokakuu (5-30) 1927	2,045,590:--
marraskuu "	1,814,276:--
joulukuu "	1,489,981:--
tammikuu 1928	1,063,185:--
helmikuu "	692,393:--
maaliskuu "	9,604,423:--
huhtikuu "	1,787,055:--
toukokuu "	4,052,119:--
kesäkuu "	5,373,404:--
heinäkuu "	4,038,958:--
elokuu "	1,630,386:--
syyskuu "	7,164,860:--
lokakuu ja 1-5/XI "	1,084,737:--
	<hr/>
	41,845,367:--

Ryhmitettynä laadun mukaan ovat tilaukset käsittäneet seuraavia tavaroita:

	Ls.
vaunuja ja vaununosia	7,282,894:--
paperia (hylsypaperi lukuunotettuna)	4,001,387:--
pohjanahkaa	3,955,170:--

	Ls.
polkupyöriä	2,396,204:--
apilaan y. m. siemeniä	2,458,394:--
sellulosaa	271,671:--
vuotia	968,839:--
kudoksia	4,252,159:--
maatalouskoneita	1,338,433:--
rauta- ja teräslankaa	1,730,286:--
mustarautaa ja terästä	1,400,729:--
päällisnahkaa	649,245:--
akkunalasia	662,500:--
siitoseläimiä	559,000:--
linoleumia	715,707:--
puuvillatuotteita	525,151:--
kalasäilykkeitä	275,548:--
valokuvaustarpeita	10,608:--
kemiallisia tuotteita	1,199,936:--
vahakangasta	52,928:--
nauloja	38,000:--
sekalaisia tavaroita	7,100,578:--
	41,845,367:--

Ilmoittaessaan nämä numerot, jotka sivumennen sanoen käyvät pääasiassa yhteen rahaministeriöön jätettyjen ilmoitusten kanssa, kauppavaltuuskunta samalla huomauttaa, että se siitä itsestään riippumattomista syistä ei ole voinut pitää kiinni kauppasopimuksen nomenklaturista, joten toisia tavaroita on tilattu edellytettyä enemmän, toisia edellytettyä vähemmän. Niinpä on esim. sekalaisia tavaroita tilattu Ls. 6,898,828:-- , kudoksia Ls. 2,907,159:-- , pohjanahkaa Ls. 1,534,170:-- ja kemiallisia tuotteita Ls. 1,092,336:-- enemmän kuin sopimuksessa edellytetään ja taas vaunuja ja vaununosia Ls. 7,074,106:-- , paperia Ls. 2,454,613:-- , sellulosaa Ls. 1,073,329:-- edellytettyä vähemmän.

Tämän lisäksi huomauttavat venäläiset, että kauppasopimus on solmittu siksi pitkäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi ja että niiden kuluessa he, sikäli kun asia heistä riippuu, tulevat täyttämään kokonaisuudessaan kyseellisen sopimusehdon s.o. ostamaan ja viemään Latviasta tavaroita 200 milj. latin arvosta.

Määrätyn tuonti- ja vientiminimumin ohella sisältyy kauppasopimukseen myös ehto määrätystä transitoliikenteestä. Venäläiset sitoutuvat siinä kuljettamaan vuosittain suunnassa idästä länteen s.o. Latvian joltakin rajaasemalta johonkin Latvian satamaan vähintään 200,000 tonnia kauttakuljutavaraa. Tässä suhteessa ovatkin venäläiset suorastaan loistavasti lunastaneet lupauksensa. Sopimusvuoden kuluessa ovat he kyseellisessä suunnassa kuljettaneet 343,268 tonnia tavaraa, mikä määrä suhteellisen tasaisesti jakautui sopimusvuoden eri kuukausien osalle, ja vastakkaisessa suunnassa 218,725 tonnia. Sovitun minimimäärän ylitys on siis varsin huomattava. Vertauksen vuoksi mainittakoon vielä, että edellisessä vastaavana ajanjaksona transitokuljetus idästä länteen muodosti 338,484 tonnia ja lännestä itään 147,325 tonnia.

Ottaen huomioon kaiken, mitä edellisessä olen lausunut ja sitäpaitsi mitä eri tahoilla olen havainnut esitettävän sopimuksen puolesta ja sitä vastaan sekä samalla jättäen tässä yhteydessä kokonaan syrjään asian poliittisen puolen, mikä sillä kieltämättä myöskin on, katson voivani lyhyesti todeta seuraavaa:

1) Latvian kauppa Venäjän kanssa on ensimmäisen sopimusvuoden aikana oleellisesti vilkastunut ja muuttunut luonteeltaan passiivisesta aktiiviseksi;

2) Latvian teollisuus on Venäjän tilausten kautta voinut kohottaa tuotantoaan ja työttömyys on esiintynyt lievempanä ilmiönä kuin mitä se muuten olisi ollut mahdollista;

3) Latvian kauttakulkuliikenne on sopimusvuoden kuluessa entisestään kasvanut parantaen rautateiden kannattavuutta ja lisäten liikennettä maan satamissa; sekä

4) haitallisia ilmiöitä kauppasopimuksen seurauksena on kylläkin ollut eri tahoilla havaittavissa, mutta ne eivät ainakaan ensimmäisenä sopimusvuonna ole saavuttaneet sitä laajuutta, mitä sopimuksen vastustajien taholla oli ennustettu.

On vaikea vielä mennä päättelemään mitään varmaa siitä, mihin tuloksiin kuuluva toinen sopimusvuosi tulee Latvian ja Venäjän välisissä taloudellisissa suhteissa johtamaan. Merkit eivät kylläkään ole olleet erityisen lupaavat. Uusien tilausten suhteen ovat venäläiset, luultavasti valuuttavaikeuksiensa takia, olleet varsin pidättyväisiä. Niinikään ovat ne vaatineet ensimmäisenä sopimusvuonna tavanmukaisen 6 kuukauden luoton asemasta 8 - 9 kuukauden luottoa, mihin latvialaisten omien rahamarkkinainsa kireyden takia on varsin vaikea suostua.

Riassa, toukokuun 26 p:nä 1929.

P. H. H. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Gyminen raportti no 14.

Riikas

3/8 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 414.

Riika, elokuun 5 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 21/368 he. p. 1929		
8/29	2	Lit.
5	OSASTO	ASIA
	P 16	

A. A. J. M.

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 14, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Sisäisestä tilanteesta Latviassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri H. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

R I I K A.

Tiedotus N:o 14.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 21/368 ja D. H 29		
9/8 29	NO	LEH.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/16	

Sisäisestä tilanteesta Latviassa.

Saeiman hajaannuttua viime toukokuun loppupäivinä näytti siltä, että Čelminsin hallitus saisi istua turvallise-
na aina lokakuun alkuun, jolloin saeima uudelleen kokoontuu,
ja pääsisi rauhassa valmistelemaan, jopa hallitusmuodon 81 ar-
tiklan nojalla toteuttamaankin ohjelmaansa ottamiaan uudistuk-
sia, joista pääministerin ilmoituksen mukaan ensi sijassa o-
dottivat vuoroaan sairaskassajärjestelmän uudistaminen ja ar-
meijan ohjesäännön muuttaminen. Yhtyneen vasemmiston jyrkkä
oppositio ja lukemattomat välikysymykset, monasti aivan tur-
hanpäiväisistä asioista, olivat epäilemättä koko kevätistunto-
kauden haitanneet hallituksen työtä ja varsinkin pääministeri sai
käyttää koko taitonsa ja tarmonsia pitääkseen tässä alituisessa
välikysymystulvassa koossa kaikki hallituskoalition takana o-
levat 17 eri puoluetta ja ryhmää.

Mutta niin yleinen kuin usko rauhalliseen politti-
seen kesäkauteen olikin, on se nyt odottamatta jo kokonaan
hävinnyt. Juuri päättynyt viikko oli oikea poliittinen myrsky-
viikko, mikä asiallisesti pirstoi hallituksen takana olevan
koalition ja olisi kaatanut hallituksenkin, jos eduskuntaryh-
mien viime keskiviikkona (31/7) alkaneista ja perjantaina (2/8)
jatkuneista neuvottelukokouksista olisi tahdottu vetää jyrkät
johtopäätökset. Neuvotteluissa kävi nim. selville, että Breik-
schin johtama demokratinen keskus samoinkuin Blodnieksin joh-
tama uutisviljelijäin puolue vastoin koalition ja omaa aikai-

sempaa kantaansa tulevat avoimesti tukemaan sosialidemokratisten ryhmien vireillepanemaa ja tänään (4/8) alkavaa kansanäänestystä maan jakamisen estämiseksi "Landeswehrein" entisille jäsenille.

Koalition kompastuskiveksi kohonnut alote "Landeswehrein" ent. jäsenten estämiseksi saamasta muiden Latvian vapaussotaan osaaottaneiden sotilaiden tavoin osaansa "maafondista" s.o. agrarilain nojalla suurtilojen omistajilta vieraannutetuista maa-alueista on puoluepolittisena taisteluseena verrattain uusi. Tähän suuntaan käyvillä ajatuksilla lienee kylläkin ollut alunperin pohjaa sodan jälkeen perustetuissa lättäläisissä sotilasyhdistyksissä, mutta mikään puolue ei niitä viime vuoden vaihteeseen saakka ollut ottanut ominaan ajaakseen. Käytännössä ei myöskään "Landeswehrein" jäsenten rinnastaminen muiden vapaussodan sotilaiden kanssa ole suuriakaan merkinnyt, koska heistä ainoastaan perin vähälukuinen määrä on joko jo saanut tai ilmoittautunut halukkaaksi saamaan osuutensa "maafondista". Tuntui niinmuodoin melko yllättävältä kun kuluvan vuoden alkupuolella "Sozialdemokrats'issa" alkoi ilmestyä artikkeleja "Landeswehrein" jäsenten maan saantia vastaan ja kun sosialistiset puolueet myöhemmin keväällä ryhtyivät eduskuntatietä ajamaan tähän suuntaan käypää muutosta maan jaosta huolehtivan komission ohjesääntöön. Tämä alote jaksoi kuitenkin koota ainoastaan opposition omat äänet - jotkut demokratisen keskuksen edustajista tosin pidättäytyivät äänestämästä - ja kaatui saeimassa toukokuun loppupuoliskolla (17/5).

Tämä kaatuminen tapahtui, kuten sosialistisella taholla heti vakuutettiin, "ei taaksepäin, vaan eteenpäin". Kesäkuun 22 p:nä pidetyssä vastalausekokouksessa päättivät sosialistiset puolueet turvautua vielä jällelläolevaan mahdollisuuteen nim. kansanäänestykseen, jonka avulla perustuslain mukaan, jos 10:s osa maan äänioikeutetuista kansalaisista ottaa siihen osaa, asia

saadaan uudelleen saeiman käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Tarpeellisilla allekirjoituksilla varustettu anomus jätettiin viime heinäkuussa asianomaiseen paikkaan ja kansanäänestys on, kuten jo ylempänä mainitsin, alkanut tänään jatkuen kuluvaan kuun 25 päivään.

Sosialististen ryhmien asiassa osoittama into on nyt tarttunut niin hyvin demoklattiseen keskukseseen kuin myös uutisveljelijöihin siinä määrin, että he, kuten jo mainittu, ovat päättäneet puolueina ryhtyä tukemaan kansanäänestystä ja tehdä sen siltäkin uhalla, että nykyinen hallituskokoomus siitä särkyy. Toissapäivänä (1/8) julai stiin molempien puolueiden nimesssä otsakkeella "tapahtukoon kansan tahto" varsin agitatoriseen sävyyn laadittu ja samalla suorasti nykyistä hallitusta vastaan kohdistuva kehoitus ottaa osaa "Landeswehrin"-vastaiseen kansanäänestykseen, "jonka kautta annetaan vastaus kysymykseen onko hallituksen omaksuma menettelytapa tyydyttää vähemmistöjen kohtuuttomia vaatimuksia sallittava vai ei."

Demokratisen keskuksen ja uutisveljelijöiden äkillinen kannanmuutos on antanut aihetta erilaisiin kommentariloihin. Yhtenä syynä olen kuullut mainittavan, että sosialististen ryhmien toimeenpaneva agitatio on saavuttanut siksi paljon menestystä, varsinkin maaseudulla, että kumpainkaan puolue, jotka saavat äänensä pääasiallisesti samoista kansankerroksista kuin sosialistisetkin ryhmät, ei uskalla puoluetaktillisista syistä jäädä edes syrjästäkatsojan asemaan kansanäänestyksen suhteen. Rahanmiiehen mielessä kytee vielä siksi syvä viha saksalaisia vastaan, että iskusanat voivat saada hänet liikkeelle ja mahdollisesti jättämään puolueensakin, jos tämä asettuu kansanäänestystä vastaan tai vetäytyy siitä syrjään. Tämä ajatustapa tulee tavallaan näkyviin Dischlersin tämpäpäiväisessä (3/8) artikkelissä "Jaunakas Sinas'issa", jossa hän väittää nykyisen hallituskoalition liiksi kallistaneen korvansa saksalaisten vaatimuksille lausuen m.m. seu-

raavaa: "Suurin osa latvialaisia piirejä ja varsinkin kamaraansa kiinnikasvaneet maalaiset ovat nykyisen koalition aikana askel askelta tulleet vakaumukseen siitä, että saksalainen vaikutus on kasvanut liian suureksi ja että tätä vaikutusta ei koalition johtavien piirien taholta tarpeeksi vastusteta. Niinmuodoin on ymmärrettävissä, että lätti, varsinkin lättiläinen maatyömies suhtautuu varsin herkästi ja ymmärrettävästi vihamielisesti saksalaiseen vaikutukseen sekä sen suunnitelmalliseen ja laskettuun toimintaan". Keskustapuolueet tuntevat kirjoittajan sanain mukaan tämän mielialan ja "näkevät siksi itsensä pakoitetuksi ottamaan entistä jyrkemmän asenteen koalition enemmistöä vastaan".

Toisaalta taas väitetään, että keskustapuolueiden johdon taholla muka jo kotvan on oltu tyytymättömiä siihen suhteellisesti toisarvoiseen asemaan, mikä niillä on ollut nykyisessä hallituksessa ja haudottu uusia koalitionsuunnitelmia. Tämänpäiväinen (3/8) "Latvis" tietääkin jo uudesta hallitusyhtymästä, jonka johdossa olisi uutisviljelijät ja joka sulki piiriinsä sekä keskustapuolueet että sosialistiset ryhmät ja jolla olisi eduskunnassa takanaan 56 ääntä eli 1 ääntä vähemmän kuin nykyisellä koalitiolla. Hallituksen muodostaisi uutisviljelijäin johtaja Blodnieks ja ulkoministerin salkku siirtyisi jälleen Čielens'ille. Rahaasiat saisi käsiinsä ent. sosialistinen rahaministeri Bastjan ja sosialistimisteriön johtoon tulisi hänen puoluetoverinsa, jyrkistä mielipiteistään tunnettu Wezkalns.

On luonnollista, että demokratisen keskuksen ja uutisviljelijäin kannanmuutos on herättänyt pahaa verta koalition muissa ryhmissä, varsinkin talonpoikaissiiton ja kansallisen ryhmän taholla. Yksinä pääministeri Čelminskin, joka on tunnettu varovaisuudestaan ja sovinnallisuudestaan, on katsonut voivansa lausua eräissä maastattelussa seuraavaa: "Minun täytyy sanoa, että olen aivan erikoisesti yllätetty tämänkaltaisesta hyökkäyksestä, jonka yksi koalitioryhmä on katsonut mahdolliseksi suunnata toisia koalitio-

ryhmiä vastaan. Mielestäni ei hallitus voi tämätapaista menettelyä millään muotoa sietää, sillä on jo periaatteellisesti aivan sopimatonta, että joku ryhmä esiintyy tällä tavoin koalitiota vastaan, johon se itse kuuluu. Talonpoikaisliiton edustajana on minun vielä merkittävä aivan sopimattomaksi, että äänestyskehoituksessa niin epäoikeutetusti hyökätään puolueeni kimppuun. Arvottoman kiivaan sävynsä lisäksi sisältää se tosiasian väärentelyjä ja suoranaisia valheellisuuksia". Kansallisen ryhmän johtaja Berg leimaa molempien keskustaryhmien menettelyn suorastaan "polittiseksi hulluudeksi" ja hänen lehtensä ei suinkaan säästä sanoja kirjoittaessaan demokratisen keskuksen äkillisestä mielenmuutoksesta.

Toisaalta ei "Sozialdemokrats'kaan" ole tyytyväinen enemmän kansallisiin demokrateihin kuin uutisväljelijöihinkään, joiden se katsoo esittävän "marionettien" osaa Latvian poliittisessa elämässä. "He ovat niin usein toista puhuneet ja toista tehneet", lausuu lehti, "että sitä ei kukaan enää kummastele" ja jatkaa: "Nyt he jälleen puhuvat hallituksen väärästä politikasta, aiheuttavat pulia ja antavat toisten puhua paljon itsestään. Mutta jos me kysymme, kuka säilyttää nykyistä koalitiota kaikkine pahanhajuisine juttuineen, niin kuuluu vastaus - he itse".

Kuten ylläolevasta jo näkyy, on Latvian poliittisessa elämässä ilmaantunut odottomatonta "eloisuutta". Tuleeko se johtamaan hallituspulaan, mihin merkit kylläkin viittaavat, on vielä vaikea sanoa. Se riippuu osittain kansanäänestyksen tuloksesta, mikä selviää vasta kuluvan kuun lopussa, osittain myös siitä, tulevatko demokratinen keskus ja uutisväljelijät joko omasta halustaan tai toisten pakottamina jättämään koalition, mistä ehdotonta varmuutta ei vielä ole olemassa.

Tämä epävarmuus koalition lopullisesta hajoamisesta on saattanut sosialistiset ryhmät ryhtymään uuteen otteeseen hallituksen "pään menoksi". Toissapäivänä (1/8) pitämässään neuvottelukokouksessa päättivät ne käydä vaatimaan saeman ylimääräistä koollekut-

sumista ensi tilassa. Asiaa koskeva anomus jätettäne tarpeellis-
sine allekirjoituksineen, jotka jo viime istuntokauden lopussa
kalkkiamahdollisuuksia silmälläpitäen varattiin, kuluvalle vii-
kolla eduskunnan kansliaan ja saeiman kokoontumispäiväksi esi-
tettäne siinä kuluvan kuun 16 päivää.

Saeiman kokoonnuttua tullaan hallitukselle sosialis-
tisten ryhmien taholta esittämään välikysymykset ainakin hal-
lituksen "Landeswehrille" myöntämistä 4900 latin suuruisesta
korvauksesta toukokuussa räjäytetyn veljeshautapatsaan kuntoon-
panemiseksi, toimenpiteistä talonpoikaisliittoa lähellä olevien
pankkien tukemiseksi ja näinä päivinä tapahtuvasta armeijan joh-
den uudelleenjärjestelystä.

Riassa, elokuun 3 p:nä 1929.

P. J. Hymninen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Hymnisen raportti no 15.

Riika

24/8 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 444.

Riika, elokuun 24 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTÖ		
No 22 368 / ue D. D 29		
27/8. 29	79	L.H.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen tiedotuksen N:o 15, joka sisältää lähetystösihteerin V. J. Ahokkaan laatiman

Katsauksen Latvian ulkomaankauppaan v. 1928.

Katsauksen laatiminen on lykkäytynyt näin myöhäiseksi sen johdosta, että haluttiin odottaa lopullisia ja yksityiskohtaisia tilastonumeroita, jotka kuitenkin eivät vielä tähänkään mennessä ole valmistuneet.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. S. Kuningas

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

R I I K A.

Tiedotus N:o 15.

LAINAUS		
22/368	29	29
27/8-29	29	29
5	C16.	

KATSAUS LATVIAN ULKOMAANKAUPPAAN v. 1928.

Vuosi 1928 oli taloudellisessa suhteessa Latvialle sangen vaikea. Varsinkin vuoden jälkipuoliskolla alkoivat tulvien ja sateitten aiheuttaman kadon vaikutukset tuntua. Jo v. 1927 oli sato osittain epätyydyttävä ja 1928 oli tilanne keväällä sellainen, ettei tulvan peittämiä peltoja voitu ollenkaan monin paikoin kylvää, niin että kylvöalakin oli n. 10 o/o pienempi kuin edellisenä vuonna. Sato oli yleensä vain puolet v. 1927 sadosta sekä lisäksi laadultaankin huonoa. Kun Latvia on ennenkaikkea maatalousvaltio - 68 o/o väestöstä toimii maatalouden alalla - niin tuntuivat täten syntyneen tilanteen vaikutukset ostokyvyn vähenemisen muodossa huomattavasti myöskin liike-elämässä. Ulkomaankaupan kehitys ei kuitenkaan erikoisemmin kärsinyt siitä. Vaikka elintarpeiden, kylvösiementen ja rehujen tuonti loppuvuodesta huomattavasti enentyikin, niin kykeni vientikin puolestaan lisääntymään, varsinkin mitä teollisuustuotteisiin tulee. Kauppatase alkoi aktiivisuuden merkeissä ja alkuvuodesta toivottiin, että ulkomaankauppa voisi edelleen jatkua tähän suuntaan. Mutta mitä lähemmäksi vuoden loppua tultiin, sitä suuremmaksi nousi tuonti, niin että passiivisuus vuoden lopulla oli 49,4 milj. latia. Edellisenä vuonna passiivisuus oli tosin ollut vain 28,7 milj. mutta v.v. 1925 ja 1926 se oli 101 ja 71,8 milj., joten viime vuosi näihin verrattuna ei tässä suhteessa ollut erikoisen huono. Vienti lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna 37,5 milj. latilla ja tuonti 58 miljoonalla. Koko ulkomainen kauppavaihto oli 568,8 milj., josta viennin osalle tuli 258,7 ja tuonnin 308,1 milj.

Kun maksutase viime vuonna muodostui selvästi aktiiviseksi, ei Latvian talouspiireissä olla erikoisen huolestuneita talouselämän kehityksestä, vaikka onkin selvää, että katovuoden seuraukset tulevat vielä kuluvanakin vuonna tuntumaan jatkuvasti passiivisen kauppataseen muodossa.

VIENTI.

Vienti jakautui eri tavaralajeihin näiden seuraavasti

	1 9 2 8.		1 9 2 7.	
	Milj.ls.	o/o	Milj.ls.	o/o
Raaka-aineet ja puolivalmisteet	144,3	55,8	128,2	58,0
Teollisuus tuotteet	54,3	21,0	40,2	18,2
Elintarpeet ja nautintoaineet	59,1	22,8	52,5	23,7
Eläimet	1,0	0,4	0,2	0,1
Jalometallit ja -kivet	0,1	0,0	0,1	0,0
	258,8	100,0	221,2	100,0

Eri talousalojen mukaan ryhmitettynä ovat vientinumerot taas seuraavat:

	1 9 2 8		1 9 2 7	
	Milj.ls.	o/o	Milj.ls.	o/o
Maataloustuotteet	101,2	39,0	95,5	42,0
Puutavara	92,9	36,0	80,9	37,0
Tehdastuotteet	54,3	21,0	40,3	18,0
Muut tavarat	10,3	4,0	7,5	3,0

Huolimatta viime vuoden huonosta sadosta Latvia siis kykeni enentämään maataloustuotteiden vientiä. Ensi sijalla näiden joukossa ovat voi, pellava ja pellavansiemenet, jotka muodostavat n. 32 o/o viennistä. Voin vienti lisääntyi v. 1928 21 o/o:lla edelliseen vuoteen verrattuna. (V. 1928 - 13,3 milj. kg. 52,4 milj. ls., v. 1927 - 10,8 milj.kg., 41,3 milj. ls.) V. 1928 ensi kuukausina vienti kasvoi jatkuvasti ja oli keskimäärin 25 o/o korkeampi kuin vastaavina kuukausina 1927. Syyskuussa se kuitenkin äkkiä taantui ja oli loppukuukausina lähes 60 o/o edellisen vuoden vientiä pienempi. Yleensä on voinvienti talvikuukausina ollut huomattavasti pienempi, johtuen se vähäisestä väkirehun käytöstä. Tähän taas on syytä rahamarkkinoiden kireys, joka vaikeuttaa intensiiviseen taloudenhoitoon siirtymistä maatalouden alalla. - Seuraavasta taulukosta käy selville Latvian voinvieinin kehittyminen sodanjälkeisenä aikana:

1921	15,164 kg.
1922	955,273 "
1923	2,898,619 "
1924	3,677,966 "
1925	7,124,245 "
1926	10,130,975 "
1927	10,770,556 "
1928	13,311,871 "

Voin laatu on myös vuosi vuodelta parantunut, niin että v. 1928 lopulla latvialaisesta vientivoista maksettiin sama hinta kuin tanskalaisestakin. N. 85 o/o voista myydään Saksaan, jonka voinhankkijoiden joukossa Latvia nykyisin on kolmannella sijalla, Tanskan ja Alankomaitten jälkeen. Englantiin menee n. 14 o/o ja loput (Tanska, Norja, Puola) ovat olleet satunnaishankintoja.

Pellavainvienti oli 1928 12 milj. kg., arvoltaan 25,4 milj. ls., vastaten v. 1927 16,9 milj. kg. ja 26,7 milj. ls. Se siis väheni edelliseen vuoteen verrattuna 40,8 o/o määrän ja 5 o/o arvon suhteen. Arvon suhteellisesti vähäinen vähentyminen johtuu siitä, että maailmanmarkkinoiden hinnat olivat viime vuonna korkeammat kuin v. 1927. V. 1928 alussa ne nousivat 94 punnasta 110 puntaan engl. tonnilta fob. Riga, laskeakseen sitten hiljalleen elokuuhun mennessä ~~£~~ 101.3.-. Viennin supistumiseen on ensi sijassa syytä v. 1927 huono sato, joka oli pienempi kuin koskaan aikaisemmin sodan jälkeen. V. 1928 vientiin nähden tuli miltei yksinomaan kysymykseen edellisen vuoden sato. Uutta satoa vietiin vasta kolmen viimeisen kuukauden aikana n. 1.3 milj. arvosta; se on viime vuoden tavattoman epäedullisten sääsuhteitten johdosta sekä laadultaan että määrältään vielä huonompaa kuin v. 1927. Pellavan ostajista oli ensi sijalla Englanti - 39 o/o -, sitten seuraavat Ranska ja Belgia, joista edellinen ostaa n. 31 o/o jälkimäinen n. 26 o/o. Saksan osalle tulee n. 3 o/o. - Pellava on vuoteen 1926 saakka ollut ensimmäisellä paikalla Latvian vientitavaroiden joukossa, mutta on nyt jäänyt kolmanneksi. Tuotannon pienenemiseen eivät ole syytä yksistään sääsuhteet, vaan monet muutkin seikat, etenkin alituinen hintojen vaihtelu, joka tekee talonpojat haluttomiksi ryhtymään laajempaan pellavanviljelykseen, kun tuottavuus aina on epävarma.

Pellavansiementä vietiin v. 1928 9,6 milj. kg. arvoltaan 5,6 milj. ls., vastaten 14,6 milj. kg. ja 6,4 milj. ls. edellisellä vuonna. Myöskin pellavansiementen hinnat olivat viime vuonna korkeammat kuin v. 1927, joten viennin arvon väheneminen oli suhteellisesti pienempi kuin paljouden. Vähenemiseen vaikuttavat tietenkin samat seikat kuin mitä edellä pellavan suhteen on mainittu. Pääostaja oli Ranska, - n. 37 o/o

sitten seurasivat Belgia ja Neuvostoliitto, 26 ja 21 o/o.

Lihaa ja lihatuotteita vietiin 1,8 milj. kg. arvoltaan 2,7 milj. ls.; suurin osa siitä oli silavaa (1,5 milj. kg.). Edelliseen vuoteen verrattuna on tälläkin alalla vienti vähentynyt paljouteen nähden n. 47 o/o ja arvoon nähden 45 o/o. V. 1927 oli nim. vienti 4 milj. kg., arvoltaan 6 milj. ls. Ainoastaan lampaanlihaa on viety jonkun verran enemmän kuin viime vuonna. Mutta silavan vienti on tuntuvasti vähentynyt (v. 1927 se oli 3,9 milj. kg.), ja syynä tähän on Englannin markkinoilla kesäkuusta 1927 alkaen vallinnut laskusuunta. Hinnat olivat koko vuoden 1928 siksi alhaiset, että monet maanviljelijät lakkasivat harjoittamasta sianhoitoa. Myöskin elävien sikojen tuonti vähentyi suuresti. Pääostaja on Englanti, jonne kaikki silava viedään. Lampaanlihaa on viety Ruotsiin 197 tonnia ja Norjaan 50 t. Viime aikoina on myös alettu suunnitella vientiä Saksaan, mutta toistaiseksi ei Latvian lihatuotteiden ole onnistunut päästä Saksan markkinoille.

Apilansiementen vienti pysyi suunnilleen saman suuruisena kuin edellisenä vuonna, nim. 1,9 milj. ls., vastaten 2,1 milj. v. 1927. Suurimman osan - 58 o/o - osti Neuvostoliitto, sitten seurasivat Saksa ja Tanska, 18 ja 16 o/o. Maataloustuotteista mainittakoon vielä vikkeri, jota vietiin melkein 1/2 milj. latin arvosta (v. 1927 - 0,7 milj. ls.), pääasiallisesti Yhdysvaltoihin ja Saksaan, sekä öljykakut, joiden vienti viime vuonna vähentyi 0,7 miljoonasta 0,3 milj. latiin. Hedelmien ja marjojen vientiarvo oli huonosta sadosta huolimatta yhtä suuri kuin edellisenäkin vuonna, nim. 0,4 milj. ls., mutta määrä laski 1.715 tonnista 995 tonniin. Sekä öljykakkuja että hedelmiä vietiin miltei yksinomaan Saksaan. - Mainittakoon myös, että kalojen vienti kohosi 0,3 milj.:sta 0,6 miljoonaan, suuntautuen se Puolaan, Viroon ja Liettuaan. Eläviä eläimiä vietiin 4,465 kpl., vastaten 4,015 kpl. edellisenä vuonna. Vientiarvo oli kuitenkin huomattavasti suurempi, nim. 1 milj. ls, ollen v. 1927 vain 0,2 milj. Suurin osa - 2896 kpl. oli nau-takarjaa, josta Viroon meni 1636 kpl. ja Neuvostoliittoon 1239 kpl.; viimeksimainitun ostot tapahtuivat kauppasopimuksen määräysten perusteella ja käsittivät pääasiallisesti rotukarjaa, mikä selittää hintojen nousun.

Vuotain ja nahkojen vienti on edelliseen vuoteen verrattuna noussut. Raakavuotien viennin arvo oli v. 1928 4,2 milj. ls. vastaten 3,8 milj. v. 1927. Valmistettuja nahkoja vietiin v. 1928 3,9 milj. latin arvosta, edellisenä vuonna vain 0,18 milj. Vuotien päävientimaat ovat Saksa - 29 o/o - ja Yhdysvalta - 35 o/o -, kumtaas nahat miltei yksinomaan - 97 o/o - menevät Neuvostoliittoon.

Turkistavaroita vietiin viime vuonna 2,3 milj. ls. arvosta, vastaten 2,9 milj. v. 1927, pääasiallisesti Yhdysvaltoihin, mutta myöskin Belgiaan ja Saksaan.

Puutavaranvienti, jonka arvo on 36 o/o koko vientiarvosta, lisääntyi viime vuonna n. 14 o/o:lla v. 1927 verrattuna, kohoten 92,9 milj. latiin (v. 1927 - 80,9 milj. ls.) Lisäystä on havaittavissa jokseenkin kaikkien tavaralajien viennissä, mutta varsinkin on huomattava kaivospölkkyjen ja paperipuun viennin kasvaminen. Allaolevasta taulukosta käy ilmi eri laatujen vientimäärät ja arvot v. 1928.

			1000 Ls.
Tukkeja ja parruja	Loads	80.340	6.070
Laastipäreitä	Stand.	1.192	339
Lautoja ja laudanpäitä	Stand.	165.301	47.220
Faneeria	Ton.	19.325	8.528
Laatikkolautoja	Stand.	29.344	8.850
Haapapölkkyjä	Kuut.jalk.	1.110.592	2.587
Rimoja, ruoteita y.m.m.	Loads.	904	73
Paperipuuta	Kuut.syltä	39.044	4.158
Tulitikkusälettä	Ton.	4.715	1.316
Ratapölkkyjä	Loads.	10.204	864
Kaivospölkkyjä	Kuut.syltä	122.792	12.039

Vuonna 1927 olivat ne seuraavat:

			1000 Ls.
Tukkeja ja parruja	Loads	52.431	3.931
Laastipäreitä	Stand.	3.933	1.298
Lautoja ja laudanpäitä	Stand.	157.010	45.676
Faneeria	Ton.	13.714	5.687
Laatikkolautoja	Stand.	26.569	9.014
Haapapölkkyjä	Kuut.jalk.	691.053	1.525
Rimoja, ruoteita y.m.s.	Loads.	496	40
Paperipuuta	Kuut.syltä	15.814	1.690
Tulitikkusälettä	Ton.	5.759	1.672
Ratapölkkyjä	Loads.	4.597	349
Kaivospölkkyjä	Kuut.syltä	89.474	8.663

Pääostajana on kuten aikaisemminkin esiintynyt Englanti (47 o/o).

Huomattavia määriä on myös viety Belgiaan, Hollantiin, Saksaan ja Ranskaan. Englanti osti pääasiallisesti sahatavaraa, kaivospölkkyjä, paperipuuta ja haapapölkkyjä, Saksa sahatavaraa ja haaparunkoja, Belgia saha-

tavaraa ja kaivospölkkyjä, Hollanti sahatavaraa, parruja ja paperipuuta. Faneeria myytiin Saksaan ja Englantiin. Europan puutavaran viennissä on Latvia kuudennella tai seitsemännellä sijalla.

Vaikkakin Latvian puutavaranvientä siis lisääntyikin viime vuonna, niin eivät puutavarakauppiat kuitenkaan pidä kaupallisia tuloksia erikoisen suotuisina. Rahamarkkinat olivat nim. edelleen kireät, joten liiketoiminta joutui rajoitetun ja kalliin luoton johdosta suuresti kärsimään. Sitäpaitsi vaikutti Venäjän kilpailu haittaavasti ja myöskin tulvat tuottivat lauttaukselle suuria vahinkoja.

On myös huomautettu, että valtio harjoittaa ylihakkuuta saadakseen talousarvionsa tasapainoon. Vuotuinen lisäys arvioidaan nim. 3,2 milj. kiintometriksi, mutta hakkaus on ollut 4,5 milj. kiintometriä.

Tärkeä tapaus puutavarakaupan alalla oli 16/4 - 28 voimaan astunut uusi vientitullitariffi, jossa eräitten puutavaroitten vientitulleja alennettiin. Pääasia on kuitenkin, että tammikuun 1 p:stä 1930 alkaen vientitulli jää rasittamaan vain seuraavia tavaroita:

- 1) valmistamattomat pyöreät havupuut (paitsi kaivospölkkyt) ja parrut, Ls. 0:20 kuutiojalalta;
- 2) paperipuut, Ls. 30:-- kuutiosyleltä 6 x 6 x 6;
- 3) valmistamattomat pyöreät lehtipuut: tammi, saarni ja vaahtera Ls. 0:70, muut Ls. 0:50 kuutiojalalta;
- 4) muovailnut ja sahatut lehtipuut: tammi, saarni ja vaahtera Ls. 0:60, muut Ls. 0:40 kuutiojalalta.

Kaikki muut puutavarat, siis myöskin sahattu havupuu, vapautuvat tullista edellämainitusta ajankohdasta alkaen. Tämä seikka lienee suurelta osalta vaikuttanut siihen, että ostohalu viime syksynä toimitetuissa kauppoissa oli suuri ja hinnat kohosivat huomattavan korkeiksi.

Teollisuustuotteiden vienti kohosi viime vuonna 54,3 milj. latvain, vastaten Ls. 40,3 edellisenä vuonna. Erinäiset tilastotseerit valmisteluihin luetut tuotteet, kuten faneeri, selluloosa ja rautalanka kohottaisivat vientimäärän aina 66 miljoonaan saakka. Lisäyksen ovat suureksi osaksi aiheuttaneet Neuvostoliiton tilaukset. Latvian teollisuus työskentelee pääasiallisesti kotimaan markkinoita varten. Vien-

ti on kuitenkin hiljalleen kehittynyt. V. 1927 se oli 11,7 o/o teollisuuden kokonaistuotannosta. Viennin suhteen tulevat kysymykseen 1. kemiallinen teollisuus, 2. polygrafinen ja paperiteollisuus, 3. metalliteollisuus ja 4. kuutomoteollisuus. Näiden neljän teollisuushaaran osalle on vv. 1923 - 1928 aikana langennut keskimäärin 87 o/o koko teollisuustuotteiden viennistä; v. 1927 - 86.1 o/o ja v. 1928 - 84.5 o/o. Yleensä ei viime vuosien aikana ole perustettu mitään uusia teollisuushaaroja. Sensijaan on ollut huomattavissa teollisuuden keskittymistä; useilla teollisuuden aloilla on tehty toiminnan koordinoimista koskevia sopimuksia, varsinkin mitä luottokysymyksiin tulee. Esimerkkeinä mainittakoon myllyteollisuus, rautalanka ja naulatentaat, tiilitehtaot, panimot j.n.e.

Kemiallisen teollisuuden kehitysmahdollisuudet ovat edulliset. Raaka-aineet voidaan merkitseä tuoda nopeasti ja halvalla ja kokenutta työväestöä sekä insinöörejä on runsaasti. Ulkomaista pääomaa on myös enimmäkseen kiinnitetty juuri tähän teollisuudenhaaraan. Sen vientiarvo oli viime vuonna 25,8 milj. ls., siis lähes puolet teollisuustuotteiden koko vientiarvosta, vastaten edellisenä vuonna 21,1 milj.

Tärkein teollisuushaara on kumiteollisuus, jonka tuotteita viime vuonna vietiin 15,3 milj. latin arvosta, pääasiallisesti Puolaan - 35 o/o ja Saksaan - 15 o/o. (Ne ovat nykyisin neljänneksi suurin vientiartikkeli). Edellisenä vuonna tämän teollisuushaaran vienti oli 12,6 milj. - Järjestyksessä seuraa sitten linoleumiteollisuus (vain yksi tehdas), jonka tuotteita viime vuonna vietiin 4,2 milj. ja edellisenä vuonna 4,1 milj. latin arvosta. Tämän alan suurimmat ostajat ovat Puola, Neuvostoliitto, Saksa ja Ruotsi, ollen vastaavat vientiarvot 0,785, 0,720, 0,676 ja 0,657 milj. Voiteluöljyjen vienti oli v. 1928 1.7 milj. ja 1927 1.2 milj. Niitä ostivat enimmäkseen Saksa - 0.655 ja Yhdysvallat - 0.243 milj. Superfosfaattia valmistaa yksi tehdas, joka aloitti toimintansa v. 1927. Suurin osa sen tuotannosta vietiin maasta, mutta kun viennin arvo oli vain 1.4 milj. ja tuonnin 2.3 milj., niin on tehtaalla vielä laajat kehitysmahdollisuudet. Viennistä meni Neuvostoliittoon n. 80 o/o. Edellisenä vuonna vienti oli vain 0.2 milj. - Värejä ja väriaineita tuottaa kahdeksan tehdasta, joista kuitenkin vain

kaksi työskentelee vientiä varten, valmistuen pääasiallisesti lyijyvalkoista ja ultramarinia. Vienti nousi viime vuonna 1.2 milj. ls., edellisenä 0.9 milj., mistä Puolaan n. 33 o/o, sitten seurasivat Saksa - 16 o/o, Viro - 14 o/o ja Suomi - 7 o/o. - Luu ja nahkaliimaa vietiin 0.53 milj. arvosta, mistä Englanti osti 56 o/o ja Saksa n. 20 o/o. Edellisen vuoden vienti oli 0.48 milj. Luujauihoja osti enimmin Suomi, nim. 0.15 milj., koko viennin ollessa 0,25 milj. eli jokseenkin sama kuin edellisenä vuonna. Tulitikkuteollisuuden alalla tapahtui viime vuonna huomattavia muutoksia. Tulitikkujen vienti oli vuosi vuodelta vähentynyt Ruotsin Tulitikkustrustin ylivoimaisen kilpailun johdosta. Oltuaan v. 1926 1.2 milj. se laski v. 1927 0.9 milj. ja v. 1928 0.5 milj. Tulitikkustrustin kanssa tehtiin nyt sopimus, jonka perusteella trusti osti kaikki Latvian tulitikku- ja sälehtehtaat. Latvian hallitus taas sitoutui olemaan sallimatta uusien tulitikkutehtaitten perustamista 35 vuoden aikana. Erikoinen lautakunta, jossa enemmistö on latvialaisia, määrää tikkujen hinnan. Viennin on oltava vähintään 800 milj. laatikkoa tulitikkuja ja 6000 tonnia sälettä vuodessa. Korvauksena trusti myönsi Latvialle 6 milj. dollarin suuruisen lainan.

Kutomoteollisuuden suurin vientiartikkeli oli pellavanka, jonka vientimäärä edellisestä vuodesta hiukan vähentyi, arvon kuitenkin ollessa saman, 3 milj. Tämän vientihaaran arvellaan vielä kehittyvän. Puuvillalangan vienti on edellisestä vuodesta vähentynyt, samoin villakudosten. Niiden vientiarvot olivat viime vuonna 0.9 ja 0.2 milj., edellisenä 1.1 ja 0.4 milj. Sitä vastoin on muiden kutomoteollisuustavaroiden vienti kasvanut, joten loppusumma nousee 8.9 milj. vastaten v. 1927 5.8 milj. Erityisesti on huomattava viennin lisääntyminen Neuvostoliittoon. V. 1927 vietiin sinne kutomoteollisuuden tuotteita 0.7 milj. arvosta, mutta viime vuonna vienti nousi 4.3 milj. Toisella sijalla on Saksa, joka osti 2.2 milj., kuten edellisenäkin vuonna. Vienti Liettuun ja Viroom on sitä vastoin supistunut, v. 1927 se oli 1 milj. ja 0.6 milj., mutta v. 1928 0.7 ja 0.4 milj. ls.

Paperiteollisuus on edelleen kehittänyt vientiään, nauten se viime vuonna 6.8 milj. oltuaan edellisenä vuonna 5.5 milj. Eri-

laisen paperin osalle siitä tuli 6.2 milj. ja kartonkin 0.4 milj. Englantiin meni tästä 2.2 milj. eli jokseenkin yhtä paljon kuin edellisenä vuonna. Vienti toiseksi tärkeimpään maahan, Neuvostoliittoon, lisääntyi 0.9 miljoonasta 1.5 miljoonaan. Liettua osti 0.5 milj., vastaten 0.4 v. 1927. Selluloosan vienti oli jokseenkin yhtä suuri kuin edellisenä vuonna, nim. 1.4 milj. ls.

Metalliteollisuus, joka ennen sotaa kuten tunnettua työskenteli pääasiallisesti Venäjän markkinoita varten, on jatkuvasti lisääntynyt tuotantoaan, ei ainoastaan kotimaanmarkkinoihin vaan myöskin vientiin nähden. V. 1927 tehdyssä kauppasopimuksessa Neuvostoliitto on sitoutunut ostamaan Latviasta metalliteollisuustuotteita vuosittain 19.5 milj. latin arvosta. Tämän perusteella arveltiin viennin v. 1928 huomattavasti lisääntyvän, mutta nousikin se vain 2.3 miljoonasta 4.1 miljoonaan; puolivalmisteiden (etupäässä rautalangan) vienti lisääntyi sitäpaitsi 0.8 milj.:sta 3.4 miljoonaan. Neuvostoliitto antoi nimittäin useassa tapauksessa tilaukset niin myöhään, ettei tavaroita ennätetty saman vuoden aikana toimittaa, ja jäipä rautatievaununtilaus, jonka kauppasopimuksen mukaan piti olla 14.3 milj. suuruinen, kokonaan antamatta. - Suurimpia vientiartikkeleita olivat maatalouskoneet ja -työkalut, 2.2 milj. (v. 1927 - 0,9 milj.), muita koneita vietiin 0.9 milj. arvosta. Ostajista astui Neuvostoliitto viime vuonna ensimmäiselle sijalle, 1.7 milj., vientiarvon ollessa edellisenä vuonna vain 0.2 milj. Sitäpaitsi osti se puolivalmisteita 2.9 milj. arvosta. Liettuaan myytiin 1.3 milj. ja Viroon 0.5 milj.

Puuteollisuustuotteita on varsinaisten puutavarain lisäksi viety 2.8 milj. ls., vastaten 2.2 miln. v. 1927. Tästä oli pulloja korkkeja 1.5 milj. ls. Faneerin vienti oli, kuten edellä on mainittu, 8.5 milj. ls., mutta luettiin se vielä viime vuonna puolivalmisteihin; tämän vuoden alusta se on kauppatilastossa siirretty teollisuustuotteiden joukkoon. Mainittakoon tässä yhteydessä, että uusien faneeritehtaitten perustamista vastustetaan ankarasti, koska päätään, ettei raaka-ainetta riitä täten lisääntyvää tuotantoa varten.

Savi- ja kivennäisteollisuus toimii pääasiallisesti kotimaan tarvetta varten. Sen tuotteita vietiin 0.7 milj. arvosta eli

hiukan enemmän kuin edellisenä vuonna. Lasitavara 0.27 milj. meni suurimmaksi osaksi Neuvostoliittoon, kun taas tallet - 0.26 milj. - osti Suomi, kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin niitä vietiin Suomeen 0.5 milj. arvosta. Suomi osti myös n. 72 o/o kipsistä, jota kaikkiaan vietiin 0.3 milj. arvosta.

Kasvi- ja eläintuotteiden vienti nousee vain 0.26 milj. mutta sitäpaitsi on huomattava tilastossa elintarpeiden joukkoon merkityt kalasäilykkeet, joita vietiin 0.8 milj. latin arvosta.

Paitsi edellämainittuja teollisuudenhaaroja on kauppatilastossa vielä otsake "muut teollisuustuotteet". Niitä on viety 4.9 milj. latin arvosta, mistä noin puolet Neuvostoliittoon. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 2.7 milj.

Eri maiden osalle jakaantui vienti seuraavasti:

	1928	1927	1926
	1.000 ls.	1.000 ls.	1.000 ls.
Englanti	68.891	75.310	64.169
Saksa	68.821	58.460	45.837
Belgia	28.190	23.974	26.855
Neuvostoliitto	23.512	3.753	10.240
Hollanti	18.376	13.095	4.501
Ranska	8.685	4.915	4.080
Puola	8.204	8.294	3.367
Danzig	193	424	185
Liettua	5.887	5.698	5.041
Yhdysvallat	4.687	5.480	5.590
Viro	4.478	3.520	3.975
Ruotsi	3.585	3.061	1.616
Suomi	2.661	2.646	1.289
Tanska	2.238	4.277	3.520
Itävalta	1.258	1.161	3.440
Tshekkoslovakia	712	519	249
Sveitsi	496	286	138
Italia	283	200	243
Muut valtiot	7,557	6.173	4.169
Yhteensä	258.714	221.246	188.504

Vienti Saksaan on siis edellisiin vuosiin verrattuna huomattavasti lisääntynyt, niin että se on miltei saavuttanut Englannin. Näiden maiden osalle lankeaa yli puolet Latvian viennistä. Suhteellisesti enimmäin on lisääntynyt vienti Neuvostoliittoon, jonka ostama määrä oli v. 1927 vain kolmannes v. 1926 vientiarvosta. Vienti Suomeen on edelliseen vuoteen nähden pysynyt suunnilleen samansuuruisena. Lähemmät numerot Latvian ja Suomen välisestä kauppavaihdosta esitetään liitteessä A.

TUONTI.

Tuonti on jakautunut seuraavasti:

	1 9 2 8		1 9 2 7	
	Milj. ls.	o/o	Milj. ls.	o/o
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	77.3	25.1	63.2	25.3
Teollisuustuotteita	133.3	43.3	113.8	45.5
Elintarpeita ja nautintoaineita	94.9	30.8	70.0	28.0
Eläimiä	1.1	0.4	2.0	0.9
Jalometalleja ja -kiviä	1.4	0.4	0.9	0.3
	308,0	100.0	249.9	100.0

Tuonti noudatti siis viime vuonna pääasiallisesti samoja suuntaviivoja kuin edellisenäkin. Ainoastaan elintarpeiden tuonti lisääntyi suhteellisesti enemmän kuin muiden, johtuen tämä, kuten jo edellä on mainittu, huonosta sadosta.

R a a k a - a i n e i d e n j a p u o l i v a l m i e t e i d e n tuonnin lisäys edelliseen vuoteen verrattuna on n. 22 o/o. Osaksi on tämä johtunut Neuvostoliiton tilausten aiheuttamasta tehtaitten lisääntyneestä raaka-ainetarpeesta. Kutomoteollisuutta varten tuotiin puuvillaa, villaa, hampua y.m. 12.4 milj. arvosta, vastaten 9.8 milj. 1927. Suurimmat tuottajat olivat Saksa - 5.5 milj. - ja Englanti - 3.1 milj. Metalliteollisuutta varten tuotujen tavaroiden arvo oli 13.2 milj., v. 1927 - 8.3 milj. Tässäkin oli Saksa ensimmäisellä - 6.2 milj. - ja Englanti toisella - 1.8 milj. Sekä Belgian että Ruotsin tuonti nousi n. 1 miljoonaan. Kemiallisia tuotteita, kuten kumia, rikkiä ja hartsia, tuotiin 4.5 milj. arvosta, vastaten 4.2 milj. v. 1927, pääasiallisesti Saksasta - 1.8 milj. - , Hollannista - 1.2 milj. - ja Yhdysvalloista - 0.6 milj. Kivennäisten ja kivennäisöljyjen tuonti oli 4.4 milj., v. 1927 - 3.7 milj. Huomattavimmat tämän ryhmän tuontiartikkeleista olivat sementti - 1.4 milj. - , jonka suurimmat tuotajat olivat Viro ja Ruotsi, sekä nafta - 1.1 milj., jota tuotiin miltei yksinomaan Neuvostoliitosta. Kivihiilien, koksen kivihiilitervan y.m. tuonti oli 11.0 milj. eli jonkun verran pienempi kuin edellisenä vuonna. Kivihiiliä tuotiin kaikkiaan 9.3 milj. arvosta, mistä Puolasta 6.3 milj., Danzigista 1.4 milj. ja Saksasta 1.0 milj. Erilaisen puutavaran tuonti oli 2.5 milj. ja selluloosan 0.92 milj.; vastaavat luvut edellisenä vuonna olivat 2.8 milj. ja 0.87 milj.

Kasvikunnan tuotteita tuotiin 10.6 milj. arvosta, vastaten 8.4 milj. v. 1927. Varsinkin oli lisääntynyt pellavansiementen tuonti, nim. 4.9 miljoonasta 7.1 miljoonaan; niiden päätuottajat olivat Puola - 2.7 milj., Liettua - 1.8 milj., Saksa 1.5 milj. ja Tanska - 0.7 milj. Edellisenä vuonna oli tuonti Puolasta vain 0.2 milj., Liettuasta sitävastoin 3.2 milj. Vuotien ja nahkojen tuonti osotti edelliseen vuoteen verrattuna huomattavaa lisäystä. Niiden tuontiarvo oli nim. 11.6 milj., oltuaan vain 6.3 milj. v. 1927. Raakavuotien osalle tuli tästä 6.9 milj. ja nahkojen osalle tuli 4.7 milj. Sekä vuotien että nahkojen tuonnissa oli Saksa ensi sijalla, arvojen ollessa 4.4 milj. ja 3.7 milj. Raakavuotia tuotiin sitäpaitsi Yhdysvalloista (0.6 milj.) Hollannista (0.4 milj.), Belgiasta (0,4 milj.), ja Suomesta (0.2 milj.). Tässäkin näkyy Neuvostoliiton tilausten vaikutus, sillä niiden johdosta olivat Latvian parkitsimot huomattavasti laajentaneet toimintaansa. Turkisten tuontinousi 4.2 milj. latiin, oltuaan edellisenä vuonna 3.8 milj., ja tuotiin niitakin pääasiallisesti Saksasta - 3.6 milj.

Kuten edellä on jo mainittu, lisääntyi teollisuuden tuotteiden tuonti n. 20 milj. latilla edelliseen vuoteen verrattuna, mutta koko tuontiin verrattuna sen osuus väheni parilla prosentilla. Kuten aikaisemminkin olivat kutomoteollisuuden tuotteet ensimmäisellä sijalla - 52.8 milj. ls., vastaten 43.4 milj. v. 1927. - ja suunnilleen puolet niistä eli 21.8 milj. oli puuvillakudoksia. Saksa toi niitä 17.4 milj. ja Englanti 9.6 milj. arvosta; sitten seurasivat Tšhekkoslovakia (4.8 milj.), Puola (4.7 milj.), Ranska (4.1 milj.), Viro (4.0 milj.) ja Sveitsi (2.5 milj.). Puuvillakudokset olivat Suomenkin suurin vientiartikkeli, mutta ostettiin niitä vain 0.9 milj. arvosta. - Tuonnin lisääntyminen Latvian kutomoteollisuuden edistymisestä ja kehittymisestä huolimatta johtuneen pääasiallisesti siitä, että ulkomaiset myyjät voivat myöntää pitempiaikaista luottoa kuin kotimaiset tuottajat, joten vähittäiskauppiat tarjoavat kuluttajille ensi sijassa ulkomaisia tuotteita. Kotimaisen teollisuuden puolesta on kuitenkin viime aikoina alettu varsinkin tällä alalla tehdä propagandaa ja toivotaan, että tuonti aikaa myöten voi-

taisiin rajoittaa vain laatutavaroita ja erikoistuotteita käsittäväksi.

Metalliteollisuuden tuotteita tuotiin jonkun verran enemmän kuin edellisenä vuonna, ollen vastaavat arvot 26.0 milj. ja 24.6 milj. ls. Teollisuuskoneiden, työkalujen ja erilaisten putkien tuontiarvot nousivat, mutta maatalouskoneiden ja -työkalujen tuonti väheni 5.0 miljoonasta 3.2 milj. latiin, minkä osaksi selittää maaseudun ostokyvyn alentuminen, osaksi vastaavan kotimaisen teollisuuden kehittyminen. Saksan koko tuonti tällä alalla nousi 16.2 milj. latiin, mistä teollisuuskoneita 8.3 milj. ja maatalouskoneita ja -työkaluja 0.9 milj. Viimeksimainittujen tuonnissa on Ruotsi etusijalla, päästen 1.5 milj. latiin, koko tuonnin ollessa 2.7 milj. Kolmannella sijalla ovat Yhdysvallat, joiden tuonti edelliseen vuoteen verrattuna kuitenkin on huomattavasti vähentynyt, nim. 2.7 miljoonasta 1.4 miljoonaan latiin.

Maahan tuotujen paperiteollisuuden tuotteiden arvo oli 4.1 milj., vastaten 3.8 milj. v. 1927. Saksan osalle tuli siitä 3.1 milj. muiden maiden tuodessa vain vähäpätöisiä eritä. Voitaneen kuitenkin mainita, että Suomi oli toisella sijalla, tuonnin arvon ollessa 0.2 milj.

Keramiikki ja kivermäistuotteita tuotiin niinkään enimmäin Saksasta, nim. 1.9 milj., koko tuonnin ollessa viime vuonna 3.3 ja edellisenä 2.5 milj. ls. Huomattavin tämän teollisuushaaran tuontiartikkelit olivat lasiteokset, joita tuotiin kaikkiaan 1.6 milj. ls. arvosta, Saksasta 0.9 milj. ja Belgiasta 0.4 milj. ls.

Kemiallisen teollisuuden tuotteita tuotiin 26.1 milj. latin arvosta, edellisenä vuonna 22.6 milj. Niistä mainittakoon ensiksi lannoitusaineet, joita tuotiin seuraavat määrät:

	1928	1.000 Ls	1927
Superfosfaattia	2.345		3.011
Tuomaskuonaa	1.419		1.264
Kainiittia	25		25
Kalisuoloja	2.040		1.656
Chilesalpietaria	293		238
Muita lannoitusaineita	940		131
Yhteensä	7.062		6.325

Suurin osa lannoitusaineista - lähes puolet - tuotiin Saksasta (1928 - 3.4 milj. ls. -; 1927 - 2.6 milj. -); toisella sijalla oli Ruotsi, josta on tuotu etenkin superfosfaattia (1928 - 1.0 milj.; 1927 - 1.4 milj.). Superfosfaattia on myös lähettänyt Tanska (1928 - 0.7 milj.; 1927 - 0.9 milj.).

Sekä petrolin että bensiinin tuonnin arvo lisääntyi v. 1927 verrattuna, edellisen 2.1 milj. latista 2.6 miljoonaan, jälkimmäisen 1.3 miljoonasta 1.6 miljoonaan; tuontipaljoudet lisääntyivät suhteellisesti vielä enemmän, nim. 13.7 milj. tonnista 18.7 miljoonaan ja 4 milj. tonnista 5.7 miljoonaan. V. 1927 oli petrolin tuonti Yhdysvalloista jotenkin yhtä suuri kuin Neuvostoliitosta ja bensiinin tuonti huomattavasti suurempi, mutta viime vuonna Neuvostoliitto pääsi kauppasopimuksessa saamiensa tullihelpotusten avulla kumpaisankin tuonnissa ensimmäiselle sijalle. Petrolia se toi 10.1 milj. tonnia, arvoltaan 1.4 milj. ls., ja bensiiniä 2.6 milj. tonnia, arvoltaan 0.7 milj. ls. Yhdysvaltain vastaavat tuontinumerot olivat 6.4 milj. tonnia. - 0.9 milj. ls ja 2.4 milj. tonnia - 0.6 milj. ls. Voiteluöljyjä ja rasvoja tuotiin 0.3 milj. latin arvosta, suunnilleen yhtä paljon Saksasta ja Yhdysvalloista; muiden naftatuotteiden tuonti nousi 0.5 milj. latiin ja tulivat ne Neuvostoliitosta. Kasviöljyjen tuonti oli yhtä suuri kuin edellisenäkin vuonna, nim. 1.0 milj. ls.; se jakautui usean maan kesken, joista Hollanti oli ensimmäisellä sijalla - 0.3 milj. ls. - Värien ja väriainneiden tuonti oli myöskin jokseenkin yhtä suuri kuin v. 1927. Kokonaistuonnin ollessa 2.4 milj. ls toi Saksa 1.7 milj. eli noin 70 o/o, muiden maiden osuuksien supistuessa pikku summiin. Parkitusainneiden tuonnissa oli havaittavissa huomattava nousu, nim. 0.9 milj. latista 1.7 miljoonaan, mikä tietenkin oli lisääntyneen raakavuotain tuonnin yhteydessä. Saksan osalle tuli siitä 0.6 milj., Ruotsin 0.5 milj. ja Englannin 0.2 milj. Kosmeettisten aineitten tuonnissa Ranska oli ensimmäisellä sijalla - 0.4 milj. ls. koko tuonnin ollessa 0.8 milj. Edellisenä vuonna, jolloin tuonti oli 0.4 milj., Saksa oli ollut ensimmäisenä, tuoden silloin suunnilleen saman verran kuin viime vuonnakin, nim. 0.3 milj. ls. - Kumitavaroita tuotiin 1.7 milj. arvosta, vastaten 1.5 milj. v. 1927. Siitä tuli Saksan osalle 0.6 milj., Ruotsin 0.4 milj. ja Yhdysvaltain 0.3 milj.

Koko kemiallisen teollisuuden tuotteiden tuontiarvosta tuli Saksan osalle 43 o/o, Neuvostoliiton päästessä 10 ja Yhdysvaltain sekä Ruotsin kummankin n. 8 prosenttiin.

Kuten vientipuolella on kauppatilastossa tuontipuolella-
kin otsake "muut teollisuustuotteet", joiden tuonnin arvo viime vuona
nousi 19.9 miljoonaan, oltuaan edellisenä vuonna 16.2 milj. Tämän
sisältyvät ensiksikin autot, polkupyörät y.m. ajoneuvot, joiden tuon-
ti on noussut 4.9 miljoonasta 7.3 miljoonaan. Päätuotteat ovat Saksa
(3.1 milj.), Yhdysvallat (2.0 milj.) ja Englanti (0.9 milj.). -
Edelleen on huomattava sähkölaitteet, joita viime vuonna tuotiin 5.8
milj. arvosta, pääasiallisesti Saksasta (4,5 milj.), sekä optilliset,
fysikaliset ja lääkinölliset laitteet, joidentuonti nousi 1.5 milj.
Saksan osalle tullessa 1.3 milj. Vastaavat tuontiarvot edellisenä
vuonna olivat 4.7 milj. ja 1.7 milj. Ylellisyys- ja korutavarat (1.4 m)
tulivat myös suurimmaksi osaksi Saksasta (0.8 milj.).

Teollisuustuotteiden tuonnissa Saksa siis on ylivoimai-
sesti ensimmäinen (47 o/o). Toisella sijalla on Englanti (10 o/o) ja
sitten seuraavat Puola, Tšekkoslovakia, Ranska, Ruotsi, Yhdysvallat
ja Viro, joiden osuus vaihtelee 4.8 ja 3.8 o/o:n välillä. Edellisenä
vuonna olivat suhteet suurin piirtein katsoen samat.

Elintarpeiden ja nautintoaineiden tuonnissa herättää
huomiota viljantuonnin huomattava lisääntyminen. Oltuaan v. 1926 103.875
to. ja 27.9 milj. ls. sekä v. 1927 116.472 to ja 34.1 milj. ls. se
nousi viime vuonna 174.185 tonniin, vastaten 46.6 milj. ls. Eri vil-
jalajeja tuotiin seuraavat määrät:

	1928		1927	
	To.	1.000 ls.	To.	1.000 ls.
Vehnää	57.867	17.354	46.053	16.161
Ruista	82.670	20.982	53.763	13.930
Kauraa	19.303	4.607	12.923	2.951
Ohraa	13.880	3.517	3.241	874
Vehnäjauhoja	465	202	492	221

Saksan osalle on tilastoon merkitty 22.7 milj. ls.,
Tanskan 4.9 milj., Yhdysvaltain 4.7 milj., ja "muiden valtioiden"
9.7 milj. ls.

Useiden muiden elintarpeiden tuonti on myös lisäänty-
nyt, kuten esim. riisi (2.3 milj. ls. - 1.0 milj. ls.) ja sillien
(6.9 milj. ls. - 4.7 milj. ls.); viimeainitut tulivat pääasiallisies-
ti Englannissa (6.0 milj. ls.). Sokeria tuotiin jonkun verran enemmän

kuin edellisenä vuonna, nim. 42.3 milj. kg. (vast. 36.2 milj. kg.) v. 1927), mutta alhaisen hintatason johdosta arvo pysyi saman suuruisena - 15.7 milj. ls. Neuvostoliitto lisäsi huomattavasti tuontiaan, nim. 2.0 milj. latista 6.7 miljoonaan, astuen siten ensi tilalle; kauppasopimuksen vaikutukset näkyivät tässä selvästi. Tšekkoslovakia oli toisella sijalla - 4.4 milj. ls. - ja oli senkin tuonti edelliseen vuoteen nähden (1.3 milj.) huomattavasti noussut. Saksa ja Englanti sitä vastoin joutuivat huomattavasti supistamaan tuontiaan, edellisen 5.7 milj. latista 1.0 miljoonaan, jälkimäinen 3.6 miljoonasta 1.2 miljoonaan. - Muiden ravinto- ja nautintoaineitten tuonti oli verrattain vähäistä. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että kahvia tuotiin viime vuonna Latviaan 149.000 kg. eli suunnilleen sama määrä kuin kolmena edellisenäkin vuonna, kun taas Suomen tuonti viime vuonna oli 18.4 milj. kg., Latvian väkiluvun kuitenkin ollessa 2/3 Suomen väkiluvusta. Tuonnin arvo oli vain 0.5 milj. ls. eli n. 3.85 milj. Smk. kun taas Suomen tuonti oli 325.2 milj. Smk.

Elävien eläinten tuonti vähentyi huomattavasti, nim. 35.864 kappaleesta 24.998 kappaleeseen. Vähennystä oli havaittavissa kaikkien muiden eläinten paitsi siipikarjan tuonnissa. Tuoduista eläimistä oli hevosia 3.962 kpl. (v. 1927 - 6.502 kpl.), nautakarjaa 1443 kpl. (5.159), sikoja 3.603 (10.228), lampaita 167 (1.730) ja siipikarjaa 15.707 (12.005) kpl. Tuonnin arvo oli 1.1 milj. ls., vastaten 2.1 milj. v. 1927. Liettuan osalle tuli tästä 22.839 kpl. eli n. 90 o/o Viro toi 1850 kpl, joten muille maille jäi vain 309 kpl.

Eri maiden kesken jakaantui tuonti seuraavasti:

	1928	1927	1926
	1.000 ls.	1.000 ls.	1.000 ls.
Saksa	126.848	101.512	103.958
Englanti	29.069	26.492	25.681
Puola	20.392	14.545	16.381
Danzig	3.960	5.602	7.026
Neuvostoliitto	17.469	18.319	11.703
Yhdysvallat	17.068	6.902	10.088
Tšekkoslovakia	11.710	6.793	11.130
Tanska	9.912	16.709	15.465
Ruotsi	9.462	10.478	9.871
Ranska	8.320	5.663	5.951
Hollanti	7.434	7.448	8.586
Viro	6.987	7.153	6.930
Belgia	6.002	4.620	6.192
Liettua	5.657	7.324	8.953
Sveitsi	4.338	3.184	4.017
Italia	1.939	968	1.229
Suomi	1.883	1.716	2.681
Muut valtiot	17.795	2.561	1.989
Yhteensä	308.071	249.988	260.314

Saksa lisäsi siis viime vuonna huomattavasti tuontiaan, ollen kuten aikaisemminkin ylivoimaisesti ensimmäinen. Ollen lähin Latviaa oleva suuri teollisuusmaa, se on vuosi vuodelta laajentanut kauppasuhteitaan. Tuonnin enetymiseen ovat osaltaan myös vaikuttaneet Saksan suomat edulliset luottoehdot, jotka ovat tehneet Latvian liike- miehille mahdolliseksi ostaa Saksasta, sen omista tuotteista puhumatta, pitkäaikaisella luotolla sellaisiakin tavaroita kuin viljaa ja sokeria. - Englannin tuonti lisääntyi sitä vastoin varsin vähäisen. Useat muutkin maat kykenivät lisäämään tuontiaan, kun taas Tanskan tuonti edelliseen vuoteen verrattuna väheni tuntuvasti (6.8 milj. ls), pienemmässä määrin myös Danzigin, Liettuan, Viron ja Itävallan.

Verrattaessa edellä olevia numeroita sivulla 10 esitettyihin vientinumeroihin voidaan todeta, että Latvian kauppataase useimpien maiden kanssa on passiivinen. Aktiivinen se on ollut vain Englannin (+ 39,8 milj.), Belgian (+ 22.1 milj.), Hollannin (+ 10.9 milj.), Neuvostoliiton (+ 6.0 milj.), Suomen (+ 0.8 milj.), Ranskan (+ 0.4 milj.) ja Liettuan (+ 0.2 milj.) suhteen. Kauppasuhteista Neuvostoliittoon ja sen kanssa solmitun kauppasopimuksen vaikutuksista on Lähetystön aikaisemmissa tiedoituksissa jo tehty yksityiskohtaisesti selkoa. Tässä yhteydessä huomautettakoon vain seuraavista seikoista: Kuten tunnettua piti Neuvostoliiton ostaa Latviasta vuoden kuluessa tavaroita 40 milj. latin arvosta, mutta k.o. aikana, s.o. 5/11 -27 - 5/11 -28 oli Latvian vienti Neuvostoliittoon vain n. 20 milj. ls. Venäläiset antoivat nimittäin suuren osan tilauksistaan niin myöhään, etteivät latvialaiset voineet toimittaa k.o. tavaroita sopimusvuoden kuluessa ja eräät tilaukset taas, kuten vaunutehdas "Fenix"ille annetut edellyttivät jo itsessään pitkäaikaista hankintaa. Sopimusten teossa myös venäläiset vitkastelivat ja asettivat vaikeita maksuehtoja. Sopimusta tehtäessä oli tosin edellytetty, että ostot maksetaan käteisellä, mutta neuvotellessaan tilauksista venäläiset säännöllisesti vaativat pitkäaikaista luottoa, aina 12 kk. saakka. Teollisuuspiireissä katsotaan kuitenkin yleensä sopimuksesta olleen hyötyä, mutta kauppapiirien taholta on esitetty päinvastaisia mielipiteitä. Osittaisen huonon sadon johdosta Neuvostoliitto ei viime vuonna kyennyt tuomaan Latviaan sitä

määrää tavaroita (19.7 milj. ls.), mitä kauppasopimuksessa oli edellytetty, vaan supistui tuonti 16.8 milj. latvain. Mutta kun eräiden tärkeiden tavaroiden, esim. naftatuotteiden ja sokerin tuonti sopimuksessa myönnettyjen tullialennusten johdosta huomattavasti lisääntyi, kuten edellä on mainittu, joutuivat tästä kärsimään ne liikkeet, jotka olivat tilanneet näitä tavaroita muista maista. On myös otettava huomioon, että Neuvostoliiton kauppavedustusto sekä muutkin kaupalliset laitokset myyvät tuomiaan tavaroita suoraan kuluttajille, vieläpä maaseudullekin, sivuuttaen latvialaiset vähittäiskauppiat, jotka luonnollisesti kärsivät tästä tuntuvaan vahingon. Latvian kauppamaailman taholta on niinikään valitettu, että kauppavedustuston kanssa on vaikeata tehdä ostosopimuksia ja huomautettu, että venäläiset eivät omasta puolestaan myönnä minkäänlaista luottoa, vaikka itse ovatkin valmiit sitä vaatimaan. - Suomen tuontia Latviaan koskevat numerot esitetään liitteessä A. Kuten niistä näkyy on tuonnin kokonaissumma jokseenkin sama kuin edellisenä vuonna, joskin eri tavaroiden tuonnissa esiintyy pientä vaihtelua. Huomattavin on raakavuotien tuonti, mitä v. 1927 ei ollut ollenkaan, kun taas elintarpeiden ennestäänkin pienessä tuonnissa on havaittavissa vähentymistä. - Siihen nähden, ei mitään suurempaa kauppavaihtoa niiden välillä ole ajateltavissa. Latviassa olisi ehkä mahdollisuuksia kehittää vientiään Suomeen (esim. kumituotteet, pellava y.m.), kun taas Suomen päätuontitavaran, kutomutuotteiden, alalla vallitsee ankara kilpailu, niin että se mahdollisesti voi lähivuosina entisestäänkin supistua. Yleensäkin on vaikea ajatella Suomen viennin kehittämistä Latviaan, ellei voida paremmin muokata tšekäläisen ostajapiirin toivomuksiin, varsinkin mitäluottokysymyksiin tulee.

KAUTTAKULKULIIKENNE.

Latvian kauttakululiikenne on kolmen viimeisen vuoden aikana huomattavasti kehittynyt. V. 1927 oli tässä suhteessa ennätysellinen, viime vuoden kuljetuksen jäädessä 5.1 milj. kg. pienemmäksi. Kauttakululiikenteen kasvamiseen on huomattavasti vaikuttanut Saksan -Liettuan - Latvian - Neuvostoliiton välinen suora rautatieyhteys, joka suuresti on lisännyt tavarain kuljetusta Saksasta Neuvostoliittoon

ja päinvastoin. Vv. 1925 - 1928 aikana kauttakululiikenne muodostui seuraavaksi:

	1928.	1927.	1926.	1925.
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	478.7	511.4	370.2	248.8
Tehdastuotteita	185.9	163.4	118.9	47.1
Ravinto- ja nautintoaineit.	176.2	171.1	137.0	140.4
Yhteensä milj. kg.	840.8	845.9	626.1	472.3

Raaka-aineiden kuljetuksen vähentyminen v. 1928 johtuu osaksi puu- ja pellavalähetysten supistumisesta, kun taas lisäyksi teollisuustuotteiden kuljetuksessa aiheutuu Saksan Neuvostoliittoon lähettämistä suurista konemääristä (78 milj. kg.).

Neuvostoliitto on koko ajan ollut kauttakululiikenteen lähettäjämaista ensimmäinen, tuottaen viime vuonna 42 o/o kauttakulutavaroita, sitten seuraa Saksa (26 o/o), joka viime vuonna sivuutti Puolan (20 o/o). Määrämaista on Englanti pitkät ajat ollut huomattavin, mutta viime vuonna Neuvostoliitto meni sen ohitse. Neuvostoliittoon vietiin nim. 25.7 o/o kauttakulutavaroista, Englantiin 17 o/o, Saksaan 16 o/o ja Liettuaan 11 o/o. Neuvostoliitosta tulevista tavaroista olivat viime vuonna huomattavimmat puutavara (139.0 milj. kg.), munat (34.8 milj. kg.), liha (26.1 milj. kg.), pellava (22.4 milj. kg.), rohtimet (14.4 milj. kg.), erilaiset hedelmät, marjat ja pähkinät (8.2 milj. kg.) sekä yoi (7.5 milj. kg.). Vuoteen 1927 verrattuna lisääntyi munien, lihan, hedelmien, voim ja rohtimien kuljetus huomattavasti, kun taas pellavan ja paperipuun kuljetus vähentyi, puhumattaakaan leseistä, joita vietiin vain 0.1 milj. kg., vastaten 20.8 milj. v. 1927. Neuvostoliittoon Latvian kautta viedyistä tavaroista mainittakoon teollisuuskoneet (70 milj. kg.), maanviljelyskoneet (7.9 milj. kg.), keinotekoiset lannoitusaineet (24.1 milj. kg.), villa (10.6 milj. kg.) sekä erinäiset metallit, kuten rauta, teräs, lyijy ja kupari (14.9 milj. kg.). Kaikkien näiden tavaroiden kuljetus lisääntyi edellisestä vuoteen verrattuna, lukuunottamatta maanviljelyskoneita, joita vietiin 5.6 milj. kg. vähemmän kuin v. 1927.

Riilassa, elokuun 24 p:nä 1929.

V. J. Ahokas.

Liite A.

I. Latvian vienti Suomeen.

	1928		1927	
	To	1000 ls	To	1000ls
A. Raaka-aineet ja puolivalmisteet	20378	458	15897	393
I. Kutomoteollisuus	143	48	379	110
siitä:				
pellavaa	23	31	---	---
lumpuja	114	13	371	104
II. Metalliteollisuus	3	--	62	11
siitä:				
romurautaa	-2	--	32	3
rautalankaa	--	--	30	7
III. Puutavara	---	---	---	---
IV. Paperiteollisuus	---	---	---	---
V. Kivennäisiä ja kivennäisöljyjä	19764	231	15389	201
siitä:				
kipsiä	19194	230	15389	201
VI. Kasvistuotteita	78	54	45	23
siitä:				
pellavansiemeniä	74	43	37	16
apilansiemeniä	4	11	1	3
VII. Eläintuotteita	40	122	27	47
siitä:				
turkiksia	--	2	--	4
sianharjaksia	1	5	1	2
suolia	38	114	16	39
karvoja	1	1	---	---
VIII. Kemiallisia ja farmas. tuotteita	--	--	--	--
IX. Muita raaka-aineita ja puolivalmisteita	350	3	--	--
<u>B. Teollisuustuotteet</u>	15621	2180	35884	1983
I. Kutomoteollisuus	30	221	12	82
siitä:				
pellavalankaa	4	12	4	11
II. Metalliteollisuus	80	62	147	114
siitä:				
maatalouskoneita ja -työkaluja	1	2	5	8
teollisuuskoneita	47	36	124	97
nauloja	--	--	2	1
III. Puutuotteita	130	235	8	55
siitä pullonkorkkeja	31	161	8	54
IV. Paperiteollisuus	---	---	---	---

II.

	1928		1927	
	To	1000 ls	To	1000 ls
V. Keramiikki- ja kivennäistuotteita	13858	264	34177	504
siitä: tiiliä	13858	264	34176	501
VI. Kasvistuotteita	--	--	--	--
VII. Eläintuotteita	—	2	—	1
VIII. Kemiallinen teol- lisuus	1520	1359	1527	1185
siitä:				
voiteluöljyjä	8	5	3	3
linoleumia	159	231	136	193
kumituotteita	78	861	82	727
luu- ja nahkaliimaa	4	3	23	16
värejä ja väriaineita	112	86	74	60
luujauhoja	1250	150	1200	158
IX. Muita tuotteita	2	37	1	29
<u>C. Elintarpeita ja nautintoaineita.</u>	79	23	961	270
siitä:				
ruisjauhoja	50	14	503	128
vehnä jauhoja	--	--	57	27
perunoita	7	1	--	--
hedelmiä ja marjoja	1	1	131	38
kalasäilykkeitä	1	1	1	2
kalaa	14	4	--	--
viinaa ja liköörejä	--	--	--	1
vikkeriä	5	2	70	22
tupakkaa ja tupakka- valmisteita	--	--	1	3
<u>D. Eläimiä.</u>	--	--	--	--
<u>E. Jalometalleja ja jalokiviä.</u>	--	--	--	--
<u>Yhteensä A, B, C, D ja E</u>				
	36078	2661	52746	2646

III.

Latvian tuonti Suomesta.

	1928		1927	
	To	1000 ls	To	1000 ls
A. Raaka-aineita ja puolivalmisteita	2182	342	424	163
I. Kutomoteollisuutta varten	20	16	--	--
siitä puuvillaa	6	12	--	--
II. Metalliteollisuutta varten	2	1	--	--
III. Puutavaraa	2	1	1	1
IV. Paperiteollisuus	128	11	282	86
siitä sellulosaa	11	--	220	83
V. Kivennäisiä ja kivennäisöljyjä	1924	77	116	11
siitä:				
asfalttia	4	2	--	--
sementtiä	360	16	--	--
VI. Kasvituotteita	--	--	1	1
VII. Eläintuotteita	59	229	16	62
siitä:				
raakavuotia	56	219	--	--
nahkoja	--	2	3	14
turkiksiä	---	4	0	10
VIII. Kemiallisia ja farmas. tuotteita	47	7	8	2
IX. Muita raaka-aineita ja puolivalmisteita	--	--	--	--
B. Teollisuustuotteita.	992	1518	643	1455
I. Kutomoteollisuus	126	936	114	897
siitä:				
puuvillakudoksia	121	899	111	850
villakudoksia	--	8	--	4
lankoja	--	1	--	5
II. Metalliteollisuus	83	188	60	179
siitä:				
separaattoreita	13	35	14	44
muita maatalouskoneita ja -työkaluja	51	41	25	22
teollisuus-koneita	2	22	4	36
työkaluja	6	18	8	12
III. Puutuotteita	15	49	15	26
IV. Paperiteollisuus	122	214	306	198
siitä:				
erilaista paperia	64	93	256	137
kattopahvia	18	17	16	16
kirjoja ja aikakausjulkaisuja	1	2	--	1
V. Keramiikki- ja kivennäistuotteita	26	14	69	36
siitä lasitavaraa	--	1	--	2

		IV.			
		To	1928	To	1927
		1000 ls		1000 ls	
VI.	Kasvituotteita	--	--	--	--
VII.	Eläintuotteita	1	8	1	11
	siitä nahkavalmist.	--	1	--	1
VIII.	Kemiallinen teollisuus	615	73	72	48
	siitä:				
	värejä ja väriain.	9	3	9	2
	kumitavaroita	7	20	5	33
	superfosfaattia	485	32	--	--
IX.	Muita teollisuustuotteita	4	36	6	52
	siitä:				
	konttoritarpeita	--	--	--	1
	sähkölaitteita	1	4	--	--
	optill. y.m. tarp.	--	1	--	--
	eril. ajoneuvoja	4	29	5	45
C.	<u>Elintarpeita ja nautintoaineita.</u>	9	23	109	94
	siitä:				
	sokeria	4	2	97	53
	kondens. maitoa	--	--	1	1
	tupakkaa ja tupakka-				
	valmisteita	4	20	11	40
D.	<u>Eläimiä.</u>	3 kpl	--	--	--
	siipikarjaa	3 "	--	--	--
E.	<u>Jalometalleja ja jalokiviä.</u>	--	--	--	--
<u>Yhteensä A, B, C, D ja E.</u>					
		3183	1883	1182	1716

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeriöyhteisön raportti no 16.
Riika.

31/8 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 482

Riika, syyskuun 5 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 23/369/a. D. 19 29		
5/9.29	?	Liit.
5	C 16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedotuksen N:o 16, mikä käsittelee:

(100. Liettuassa) Merkintöjä tilanteen kehityksestä Liettuassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

R. J. Procope

Herra

Ulkoasiainministeri H. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 16

ULKOASIAINMINISTÖ		
57 23 / 1369 h. l. p. 29		
57-29	No	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 16.	

Merkintöjä tilanteen kehityksestä Liettuassa.

Käydessäni hiljan Kaunaksessa ottaakseni osaa kansallisjuhlaan, jonka viettämisestä helmikuun 16 p:nä oli luovuttu ja katsottu sopivammaksi siirtää se suotuisampaan vuodenaikaan, ensin toukokuun 15 p:ksi ja sittenkin Voldemarasta vastaan tehdyn attentaatin jälkeen edelleen elokuun 15 p:ksi, koetin parhaani mukaan ottaa selvää yleisestä poliittisesta tilanteesta maassa ja varsinkin nykyisen regime'n pysyvyydestä siellä.

Joskaan muutamien päivien oleskelu ankaran diktatuurin maassa ei millään muotoa ole riittävä selvän kuvan saamiseksi oloista siellä, luulisin kuitenkin havaintojeni ja kuulemani perusteella voivani väittää, että nykyisen järjestelmän jatkumisesta ei tällä hetkellä ole mitään epäilyä ja että Voldemaraksen asema on pikemminkin vahvistunut kuin heikentynyt siitä kun ensi kertaa s. o. viime helmikuussa olin tilaisuudessa esittämään käsitykseni sisäisestä tilanteesta Liettuassa.

Tiedotuksessani tällöin / viime helmikuun 16 p:ltä / katsoin maan sisäisen tilanteen käyneen entistä kireämmäksi ja eräiden seikkain viittaavan siihen, että nykyisen hallitusjärjestelmän säilyttäminen kohtaisi kasvavia vaikeuksia. Tällaisina mainitsin ensi sijassa opposition kiihtyneen toiminnan, presidentti Smetonan ja Voldemaraksen välillä kasvavan erimielisyyden sekä viimeainitun jatkuvan eristymisen vallankaappaus- ja puoluetovereistaan, mistä tuoreimpana esimerkkinä oli suurta huomiota herättänyt Plehavičius'en syrjäyttäminen esikuntapäällikön paikalta.

Kaikki nämä kieltämättömät tosiasiat, joiden rinnakkainen esiintyminen oli sitäkin vaarallisempi, kun luultiin Voldemaraksen suhtautuvan niihin täysin yliolkaisesti, ovat nyt puolen vuoden kuluessa menettäneet merkitystään tai ainakin muuttaneet luonnettaan. Tämä on tapahtunut osittain Voldemaraksen muuttuneen taktikan kautta, osittain olosuhteiden omasta pakosta.

Suhtautumisessaan oppositioon, jonka muodostavat kristilliset demokraatit, kansalliset sosialistit / liudininkai / ja sosialidemokratit, Voldemaras on noudattanut kuluneen puolen vuoden aikana entistä joustavampaa politiikkaa. Kristillisiin ja kansallisiin sosialisteihin nähden hän on osoittanut ainakin entistä suurempaa suopeutta, erittäinkin näiden puolueiden yksityisiin jäseniin nähden, ja ainoastaan siellä, missä se on ollut välttämätöntä, käyttänyt entistä " lujaa kättä ". Ensinmainittujen suhteen ei tämä kylläkään ole paljon auttanut, sillä puolueena ovat he epäilemättä edelleenkin jyrkässä oppositioasenteessa ja antavat tämän tulla näkyviin, milloin vain joku tilaisuus siihen muodossa tai toisessa ilmaantuu. Voldemaraksen nyt muuttaman kansallispäivän viettoon suhtautuivat he varsin passivisesti ja oireellisena seikkana lienee syytä tässä yhteydessä panna merkille, että apostolinen nuntius, jolla on erittäin läheiset suhteet puoluetta johtavaan papistoon, oli ottanut lomansa jonkun verran ennen juhlien alkua. - Sen sijaan on Voldemaraksen menestys ollut suurempi kansallisten sosialistien taholla ja osa heidän johtomiestistään on viime aikoina antautunut hänen käytettäväkseen. Niinpä siirtyi hiljan, mainitakseni jonkun esimerkin, puolueen päällehdän, " Lietuvos Žinios'en " päätoimittaja Dailide Voldemaraksen työtoveriksi ulkoasiainministeriöön ja muutaman kuukauden Kaunaksen pormestarina toimineen Wildisiš'in mainitaan nyt tulevan nimettyksi Liettuan valtiopankin pääjohtajaksi.

Se osa oppositiota, jota Voldemaras nytkään ei ole pyrkinyt säästämään, ovat sosialidemokratit. Toukokuun attentaatti

antoi hänelle tavallaan vapaat kätet ja puoluetta ei sen jälkeen ole enää virallisesti olemassa. Tämä ei suinkaan merkitse sitä, että puolue olisi kuollut; se epäilemättä elää, joskin maanalaisena, ja antaa tämän tästä merkkejä olemassaolostaan, milloin lentolehtisien, milloin " teon propagandan " muodossa, jokseenkin samaan tapaan kuin ennen /saarivallan aikaan. Tällä taholla on nykyään epäilemättä voimia, jotka ovat valmiit raivaamaan pois Voldemaraksen hinnalla millä hyvänsä. Sitä osoitti selvästi toukokuun attentaatti, jota aikanaan olen selostanut, ja jossain määrin myös Carosas-juttu, mistä viime heinäkuussa oli luettavana hälytysuutisia eri maiden sanomalehdissä. Tällä kertaa ei asia kuitenkaan ollut millään muotoa vakava, sillä sen päätekijä, ulkoasiainministeriön sanomalehtijaoston palvelukseen päässyt Carosas, joka muutamia päiviä liikuskeili Voldemaraksen asunnon ympärillä, todettiin tutkimuksessa epänormaliseksi henkilöksi, jolla taskussaan oli - täysin käyttökeltoton ampuma-ase. Epänormalisuudestaan huolimatta Carosas, epäilemättä peloitukseksi muille, tuomittiin kuolemaan, mutta myöhemmin armahdettiin.

Mitä taas tulee presidentti Smetonan ja Voldemaraksen välisiin suhteisiin, mitkä vuoden alussa, kuten tiedoituksessani N:o 6 olen lähemmin kuvannut, olivat varsin kireät, on niissä jo kevään kuluessa tapahtunut oleellinen muutos parempaan päin, mikä epäilemättä merkitsee molemminpuolista hyötyä ja samalla nykyisen järjestelmän vahvistumista. Olen kuullut Liettuassa sanottavan, ja omasta puolestani olen siihen valmis uskomaan, että Voldemaraksen olisi perin vaikea selviytyä ilman presidentti Smetonaa, jonka kansan keskuudessa nauttima arvonanto on ehkä suurempi kuin kenenkään muun nykyisen liettualaisen, mutta myös päinvastoin. Niinmuodoin on molempain, tahtoivatko vai ei, seurattava toistaan, ainakin toistaiseksi.

Näiden parantuneiden suhteiden ja uudistuneen ystävyyden, jos sitä sanaa nyt uskaltaa käyttää, ulkonaiseksi merkiksi

Voldemaras järjesti luonaan huhtikuun 16 päivä " sovintojuhlan ", jossa presidentti oli kunniavieraana ja jossa tautininkai-puolueen huomattavimmat jäsenet olivat läsnä toteamassa puolueensa johdon eheytymistä. Tämän jälkeen voi myös panna merkille, että Voldemaras on jälleen sekä puheissaan että muussa esiintymisessään antanut valtion päämiehelle kaiken sen, mikä hänelle kuuluu, minkä kansallisjuhlien aikana saatoin henkilökohtaisestikin havaita. Kuinka vilpittömän tämä syntynyt sovinto nyt on ja kuinka pitkäaikaiseksi se tulee jäämään, sen on tulevaisuus näyttävä, mutta joka tapauksessa merkitsee se voittoa nykyiselle järjestelmälle ja on osaltaan takeena sen jatkuvaisuudesta.

Kuten ylläolevasta jo selviää, on hallitsevan ryhmän omassa piirissä palautettu rauha ja opposition rintama taas jossain määrin rikkoutunut. Selvinä vastustajina jäävät esiintymään vain kristilliset demokratit, jotka puolueena tuskin koskaan tulevat tyytymään Voldemarukseen ja hänen järjestelmänsä, sekä sosialidemokratit, jotka tähtäävät vieläkin pitemmälle kuin regime'n kumoamiseen. Realisesti katsoen ei kumousvaara kuitenkaan ole kovin suuri ^oniinkauan kuin armeijan upseeristo on Voldemaruksen takana ja niin kauan kuin varsinaisen maaseutuväestön suuri enemmistö on joko poliittisesti aivan välinpitämätön tai, ainakin joltakin osaltaan, suhtautuu nykyiseen järjestelmään myötätuntoisesti. Eräs kertojani, Kaunaksessa 6 vuotta ollut diplomaatti, väitti liettualaisten talonpoikien olevan suorastaan tyytyväisiä Voldemarukseen ja hänen hallitukseensa. Verotus on hänen sanainsa mukaan maaseudulla suhteellisesti helppo, verojen perimisessä ei osoiteta ankaruutta, uusia maanteitä rakennetaan, entisiä parannetaan ja kautta maaseudun vallitsee järjestys. Tätä kauemmaksi ei taas hänen käsityksensä mukaan tavallisen liettualaisen maanmiehen mielenkiinto ulotukaan.

Tarkastettaessa nykyisen regime'n säilymismahdollisuuksia ei ole unohdettava erästä ulkopuolista tekijää, jolla on

aivan ensiluokkainen merkitys. Se on Vilnan kysymys. Liettualainen, kuuluipa hän mihin puolueeseen tahansa, ei voi unohtaa Vilnan menetystä ja puolalaisten väkivaltaisuutta. Vilnan kysymys on muuttunut kansalliseksi tunneasiaksi ja vaikkapa monet epäilemättä käsittävät, että asia on menetetty, on heidän vaikea tuohon tosiasiaan tottua. Pohjalla edelleenkin kytee, ja tähän kansallisen pettymyksen hiillokseen puhaltaa Voldemaras jatkuvasti ja yhä uudelleen. " Me emme voi elää ilman Vilnaa " on hänen tunnuslauseensa, joka nytkin tulikirjaimisena valaisi Vilnaa esittävää maalausta sankarihaudoilla järjestetyssä juhlatilaisuudessa. Vilnan vaatimuksen uudistaminen saa varmaan monen liettualaisen unohtamaan kansalaisvapauksien menetyksen, ja Voldemaraksen kannalta on Vilnan kysymys siksi tärkeä - niin teki si mieli sanoa - että ellei sitä jo olisi olemassa, se täytyisi keksiä.

Riiassa, elokuun 31 p:nä 1929.

P. K. Kujala

62

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Kyrnisen raportti no 17.

Riika

579 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 487.

Riika, syyskuun 8 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
N:o	24/369 S. 29	29
13/9-29		
RYHMÄ	CLASS.	ASIA
5	C16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedotuksen N:o 17, mikä käsittelee: Kansanäänestystä "Landeswehrin" asiassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

R. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
RIIKA.

Tiedotus N:o 17.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 24/369 vuorok. 19 29		
13/9-29	2	LIT.
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	C16.	

Kansanäänestys "Landeswehrein" asiassa.

Kuten raportissani sisäisestä tilanteesta Latviassa / elok. 3 p. N:o 14 / olen tiedottanut, alkoi sosialidemokratisten ryhmien vireillepanema ja nykyiseen hallituskoalitioon kuuluvien demokratisen keskuksen ja uudisviljelijäin myöhemmin tukema kansanäänestys maan jakamisen estämiseksi "Landeswehrein" entisille jäsenille elokuun 4 p:nä päättyen saman kuun 25 p:nä. Äänestyksen lopullinen tulos julaistiin eilen ja tämä maassa paljon mielten kuohua synnyttänyt alote, jonka syntyä ja kehitystä olen edellämaitussa raportissani lähemmin selvittänyt, on voitollisesti käynyt läpi ensimmäisen vaiheensa, kuten jo äänestyksen alkuaasteella näytti luultavimmalta.

Keskusvaalilautakunnan nyt julkaisemien tulosten mukaan otti kansanäänestykseen osaa kaikkiaan 206.011 äänestäjää. Äänestysteknillisten virheiden takia - m.m. 46.898 äänestyslippusta puuttuu asianmukainen vaalilautakunnan merkintö - hylättiin tosin yli 50.000 äänestyslippua, mutta jäljelle jäi joka tapauksessa tarpeellinen määrä ääniä, jotta kansanäänestyksen voidaan katsoa antaneen myönteisen vastauksen esillä olleeseen alotteeseen. Perustuslain mukaan tarvitaan nimittäin tähän tulokseen pääsemiseksi, että 10:s osa maan äänioikeutetuista kansalaisista ottaa äänestykseen osaa, mikä keskusvaalilautakunnan laskelmien mukaan edellytti tällä kertaa 112.003 hyväksytyä äänestyslippua.

Mielenkiintoista tässä yhteydessä on panna merkille, että osaanotto kansanäänestykseen on tällä kertaa ollut vilkkaampi kuin koskaan aikaisemmin. V. 1923 toimitettu kansanäänestys kirkkolaista kokosi vaaliurnille 146.966 äänestäjää ja sosialidemokratien samana vuonna vireillepanema alote maatalojen vieraanuttamisesta ilman korvausta vain 97.264 äänestäjää. Järjestyksessä kolmanteen kansanäänestykseen, joka tapahtui v. 1927 ja joka koski lakia Latvian kansalaisuudesta, otti taas osaa 198.142 äänestäjää. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon, että vaalioikeutettujen kokonaismäärä on kuluvana vuonna oleellisesti suurempi kuin v. 1923 ja myös jonkun verran suurempi kuin v. 1927.

Perustuslain mukaan on keskusvaalilautakunnan nyt tehtävä asianomainen ilmoitus tasavallan presidentille, jonka toimesta alote lainmuutokseksi jätetään saeiman aikanaan ratkaistavaksi. Eduskunnan puhemiestöstä jälleen riippuu, kutsutaanko saeima asian käsittelyä varten ylimääräiseen istuntoon, vai siirtyykö se ensi lokakuun 16 p:nä alkavalle istuntokaudelle. Sikäli kun olen saanut kuulla, on jälkimmäinen vaihtoehto kuitenkin luultavin.

Saeiman on siis kansanäänestyksen tuloksen velvoittamana viimeistään ensi lokakuussa otettava uudelleen käsiteltäväkseen kysymys "Landeswehrin" entisten jäsenten oikeudesta "maafondin" osallisuuteen tai, oikeammin sanoen, heidän poissulkemisesta osallisuudesta siihen. Sitä myöten on asia selvä. Ongelmalliseksi sen sijaan jää, mikä on oleva saeiman vastaus: tuleeko se asettumaan samalle kannalle kuin viime toukokuun 17 p:nä, jolloin se, kun Latvian valtiopäiväjärjestyksen mukaan jokaisen äänestyksestä pidättäytyneen katsotaan esilläolevaa ehdotusta vastustavan, 55 äänellä 37 vastaan hylkäsi sosialististen ryhmien aloitteen asiassa, vai siltä luopumaan. Ratkaisun voi mielestäni sanoa riippuvan miltei sattuman varassa. Ennakkolaskelmat viittaavat nimittäin siihen, että demokratisen keskuksen ja uutisviljelijäin muuttuneen asenteen jälkeen äännet saeimassa joko tulevat jakautumaan tasan

tai yhden äänen enemmistö tulee ratkaisemaan asian puoleen tai toiseen.

Siinä tapauksessa, että saeiman ratkaisu tulee olemaan tälläkin kerralla kielteinen, avautuu alotteen tekijöille maan hallitusmuodon mukaan vielä mahdollisuus vedota uuteen kansanäänestykseen, jonka kautta, sen antaessa myönteisen vastauksen, asia on viety voittoon vastoin saeiman päätöstä. Tämä edellyttää kuitenkin, että vähintään puolet maan äänioikeutetuista kansalaisista s.o. 560.000 äänestäjää asettuu alotetta kannattamaan, mikä määrä, ainakin kyseellisessä asiassa, jää mahdollisuuksien ulkopuolelle.

Kansanäänestyksen päättyminen tällä kertaa myönteiseen tulokseen on epäilemättä suurelta osalta luettava sen kiihkeän ja hyvin järjestetyn agitation ansioksi, jota viikkokausia yhtäjaksoisesti harjoitettiin alotteentekijäin ja heihin myöhemmin liittyneiden puolueiden sanomalehdissä, lentolehtisissä sekä esitelmätilaisuuksissa, joskin sillä toisaalta oli erinomainen pohja siinä vanhassa saksalaisvihassa, joka edelleenkin rahvaanmiehen mielessä kytee. Varsin sattuva onkin tässä suhteessa tämänpäiväisen "Latvis"-lehden lausunto, jossa m.m. sanotaan: "Saksalainen ja paroni on yhä vieläkin monien silmissä "pöpö", ja varsinkin kun yritetään selittää, että hän tulee jälleen ottamaan haltuunsa häneltä aikaisemmin otetun maan. Silloin täytyy jokaisen uutisviljelijän jo itsesäilytysvaistosta antaa allekirjoituksensa. Ja mitä "Landeswehriin" tulee, mikä sodassa luonnollisesti on menetellyt niinkuin sodassa menetellään, voidaan siitä samalla kertoa erittäin pöyristyttävään tosia ja epätosia hirmujuttuja."

Riassa, syyskuun 5 p:nä 1929.

P. L. Linn

*Kuusi
2/10*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C/16.*

ASIA:

*Ministeri Gyuminen raportti no 17.
Riikka.*

26/9 1929.

25

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 542.

Riika, syyskuun 27 pnä. 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 25/369 lae. 19 29		
30/9-29	Me	LML
RYHMÄ	OSA- <u>U</u>	ASIA
5	C	16

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 17, mikä käsittää seuraavan
tiedotuksen:

(100. Riikka)

Hallituksen vaihdoksesta Liettuassa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procope

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. PROCOPE,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

R i i k a.

Tiedotus N:o 17.

U. KOSKIA MINISTRI		
25/9/69 (ae) 19 29		
30/9-29	23	111
RYHMÄ	OLU	ACIA
5	C16	

Hallituksen vaihdoksesta Liettuassa.

Viime päivien suuri huomio täällä on kohdistunut eteläiseen naapurimaahan, Liettuaan, jossa poliittinen elämä on saanut äkillisen ja epäilemättä sängen merkitsevän käänteeseen. Maa on kuuluvan kuun 23 p:nä saanut uuden diktaturihallituksen entisen sijaan, missä prof. Voldemaras ei enää ole mukana.

Pohjana tälle merkkitaipaukselle ovat ne keskinäiset erimielisyydet ja hankaukset, jotka jo kotvan ovat vallinneet toisaalta Voldemaraksen ja toisaalta presidentti Smetonan ja eräiden muiden huomattavien tautininkai-puolueen jäsenten välillä ja joista olen tiedottanut Liettuan sisäistä tilannetta koskevissa raporteissani. Ensimmäisessä niistä (raportti N:o 6) katsoin nimenomaan olevan syytä alleviivata presidentti Smetonan ja Voldemaraksen välillä kasvavaa erimielisyyttä ja viime mainitun jatkuvaa eristymistä puolueovereistaan ja lausuin loppusanoikseni, että "diktaturin rakenteessa on jo havaittavissa "rakoelmia", joiden vaarallisuutta ei käy epäileminen".

Käydessäni Kaunaksessa viime elokuun puolivälissä olin taas huomaavinani, että edellämainituissa suhteissa olisi tapahtunut jonkunlainen käänne parempaan päin ja tätä käsitystäni tukivat myös ne informatiot, joita sain sikäläisiltä Tanskan ja Tšekkoslovakkian asianhoitajilta, joista edellinen on tarkoin seurannut Liettuan oloja 7 vuoden ajan ja joista jälkimmäinen on tunnettu varsin hyväksi havaintojen tekijäksi. Tiedottaessani tällöin käynnistäni (raportti N:o 16) pidin mahdollisena lausua, "että nykyinen järjes-

telmän jatkumisesta ei tällä hetkellä ole mitään epäilyä ja että Voldemaraksen asema on pikemminkin vahvistunut kuin heikentynyt siitä kun ensi kertaa s.o. viime helmikuussa olin tilaisuudessa esittämään käsitykseni sisäisestä tilanteesta Liettuassa", mihin lausuntaan tosin liitin varauksena, että "muutamien päivien oleskelu ankaran diktaturin maassa ei millään muotoa ole riittävä selvän kuvan saamiseksi oloista siellä". Diktaturi onkin säilynyt, mutta se on muuttanut luonnetta, se on muuttunut henkilödiktatuurista jälleen puoluediktatuuriksi, jollaisena se Liettuassa aluksi syntyikin.

Tieto Voldemaraksen ja hänen ministeriönsä erosta on saamistani tiedoista päättäen tullut Kaunaksessakin yllätyksenä kaikille muille kuin tautininkai-puolueen johtaville piireille. Niinpä konsulimme Kaunaksessa, joka on ollut toimessaan siellä jo 6 vuotta, mainitsee asiaa koskevassa ilmoituksessaan, että "tieto täälläkin tuli kuin salama kirkaalta taivaalta, sillä tuskinpa sellaista ihmistä löytyikään, joka olisi pitänyt sitä mahdollisena, että Voldemaras'in hallitus olisi voitu erottaa".

Tämän Liettuassa uskomattomalta tuntuvan tapahtuman kuluista ja syistä olen koettanut eri tahoilta hankkia tietoja ja luulen, joltisellakin varmuudella, voivani esittää seuraavaa.

Voldemaraksen lähdettyä Kansainliiton yleiskokoukseen Geneveen kääntyivät useat ministeriön jäsenet, joiden turvattomuuden tunne oli entisestään kasvanut, presidentti Smetonan puoleen suoranaissilla valituksilla Voldemarasta vastaan. Tyytymättömien etupäässä olivat sisäministeri Musteikis, joka Voldemarasta vastaan tehdyn murhayrityksen jälkeen oli joutunut huonoihin kirjoihin ja valistusministeri Shakenis, jota Voldemaras syytteli siitä, että tämä ei kyennyt tarpeellisella voimalla ja ripeydellä panemaan toimeen yliopiston uudelleenjärjestelyä. Presidentti, joka - huolimatta huhutuksessa pidetyistä sovintojuhlista ja Voldemaraksen hänen suhteensa jossain määrin muuttuneesta taktikasta - ei nähtävästi ole voinut unohtaa Voldemaraksen puolelta tapahtuneita valtansa ja etuoikeuksiansa loukkauksia ja joka ainakin sisäpoliittisessa suhteessa kuuluu puolueensa maltillisimpiin aineksiin, näki tällöin ministeriön merkittävimpänä jäsenenä tukemana mahdollisuuden taivuttaa Voldemarak-

sen hänen kotiuduttuaan muuttamaan menettelytapojaan, varsinkin suhteessa työtovereihinsa ja antamaan takeita eräissä poliittisissa ohjelmakohdissa. Tällöin luultavasti asianosasten kesken sovittiin jo siitä, että Voldemaraksen on poistuttava kabinetin johdosta, jos hän asettuu non possumus kannalle.

Voldemarasta vastaan muodostui siis hänen Genevessä olleessaan rintama, joka tosin ei ollut lavea, mutta sitä tukevampi. Tämän rintaman tukevuutta vahvisti vielä Genevestä saapuneet tiedot Voldemaraksen osalle tulleista epäystävällisyyksistä ja hänen tahdon esiintymisensä vähemmistökyseymystä käsiteltäessä, jolloin hän m.m. ylisteli Neuvosto-Venäjää ja sen järjestystä, mikä hänen kannaltaan luonnollisesti oli vain taktikoimista, mutta mikä kuulemani mukaan on saanut Liettuassa hyvin huonon vastaanoton.

Kaunakseen palattuaan on Voldemaraksella ollut tiheitä ja pitkiä neuvotteluja presidentti Smetonan kanssa, joihin neuvotteluihin useimmiten on ottanut osaa joitakin muitakin vallitsevan regimin miehiä. Sikäli kun saamiini tietoihin voi luottaa, on Voldemarakselle näiden kuluessa esitetty seuraavat vaatimukset:

- 1) uusista dekreteista ja asetuksista on etukäteen ja jo niiden valmistusasteella neuvoteltava presidentin kanssa eikä asetettava häntä, kuten usein on sattunut, "fait accompli" n" eteen,
- 2) pääministerin ei ole sekaannuttava muiden ministeriöjen toimintaan kuin niiden, jotka ovat välittömästi hänen johtonsa alla.
- 3) fascistinen järjestö "Rautainen Susi" on pakotettava kuriin ja järjestykseen ja sen omavaltaisuudesta (m.m. juutalaisia vastaan järjestetyt pogromit viime elokuun alussa) on tehtävä loppu, sekä
- 4) diktaturikaudella vahvistettua perustuslakia on edes asteettaisesti koetettava saattaa voimaan.

Nämä ovat olleet päävaatimukset, mutta todennäköistä on, että myöskin suhde maan katoliseen kirkkoon ja Vatikaaniin on ollut

keskustelujen alaisena.

Missä määrin Voldemaras on osoittanut edes osittaistakaan halua myöntyä näihin vaatimuksiin, ei ole tiedossani. Lopputulos on joka tapauksessa ollut kielteinen ja kuluvan kuun 19 p:n iltana jätti hän ja samalla hänen kabinetinsä erohakemuksensa tasavallan presidentille, mihin tämä myös suostui.

Kaikki tämä on tapahtunut näennäisesti aivan rauhallisesti, aivan kuin missä parlamenttarisessa maassa tahansa. Yllätysten varalta oli kuitenkin sisäministerin toimesta kriittisimpänä ajankohtana pidätetty useita upseereja ja asetettu kotiarestiin, samoin kuin eräitä "Rautaisen Suden" johtohenkilöitä. Lennätinlaitos ja sanomalehdet olivat myös asetetut entistä ankaramman valvonnan alaisiksi.

Uuden ministeriön muodostamisen jätti presidentti välittömästi langolleen, rahaministeri Tubelikselle. Mutta samalla hän myöskin kääntyi odottamatta Tubeliksen paluuta parannusmatkalta Tšekkoslovakiasta Voldemaraksen puoleen pyytäen hänen edelleenkin ottamaan hoitaakseen ulkoministerin salkkua. Vastaus oli, kuten arvata soppi, kielteinen ja kaiken varalta kiirehti Voldemaras jo seuraavana päivänä (20/9) lehdistön edustajille antamassaan haastattelussa vakuuttamaan, että vetoaminen hänen apunsa uuden hallituksen muodostamisessa on turha yritys. "Voin vastata jyrkästi ja varmasti", lausui hän, "etten enää ryhdy mihinkään valtiolliseen toimintaan, en täällä eikä ulkomailla. Kun vastaanotin pääministerin salkun, ilmoitin samalla, että jos minun on tästä toimesta erottava, niin en ota mitään muita velvollisuuksia suorittaakseni. Tämä on lopullinen päätökseni." Ja tiedusteluun lähimmistä suunnitelmistaan vastasi hän lyhyesti: "Tällä hetkellä ajattelen ennen kaikkea tulevaa huoneustoaani".

Sopivan ulkoministerin löytäminen uuteen hallitukseen näytti Voldemaraksen kieltäytyttyä tuottavan hallituksen muodostajalle suuria vaikeuksia. Riassa ehti jo liikkua huhuja siitä, että presidentti Smetona olisi muka taipuvainen menemään Canossaan ja turvautumaan uudelleen Voldemarakseen, varsinkin kun suuri osa upseeristoa,

ehkäpä senenemmistökin, olisi asiain niin vaatiessa valmis aktiivisestikin kannattamaan yhä edelleen häntä. Saadakseen hallituksensa kokoon, päätti Tubelis tällöin ottaa rahaministeriön ohella johtoonsa myöskin ulkoministeriön, ainakin toistaiseksi, ja niinmuodoin oli uusi hallitus viime maanantain iltana (21/9) valmis seuraavassa kokoonpanossa:

Tubelis,	pää-, raha- ja väliaikainen ulkoministeri,
Shilinskas,	oikeusministeri,
Mustekis,	sisäministeri,
Warjakois,	sotaministeri,
Aleksa,	maatalousministeri,
Shakenis,	valistusministeri, ja
Wileishis,	kulkulaitosministeri.

Lukuunottamatta viimeainittua, kuuluivat ne kaikki edelliseen hallitukseen ja hoitivat samoja salkkuja, paitsi Warjakois, joka kulkulaitosministeristä siirtyi sotaministeriksi. Puolueväriiltään kuuluvat ne kaikki tautinikאי-puolueeseen, paitsi Aleksa ja Mustekis, jotka kuitenkin kaikessa oleellisessa hyväksyvät puolueen ohjelman.

Uusi pääministeri Tubelis (synt. 1882) on ammattisivistykseltään agronomi. Hän kuului jo Liettuan ensimmäiseen hallitukseen maatalousministerinä. Seuraavassa hallituksessa hän oli opetusministerinä ja viimeisessä hallituksessa taas rahaministerinä. Häntä pidetään Liettuan olojen hyvänä tuntijana, mutta politikkona sanotaan hänen olevan epämääräisen ja epäitsenäisen. Tämän huomioonottaen voinee nykyistä hallitusta syyllä sanoa smetonan omaksi hallitukseksi.

Mitä uuden hallituksen ohjelmaan tulee, on uusi pääministeri sen suhteen ollut verrattain pidättyväinen lausunnoissaan. Sanomalehdille antamassaan haastattelussa on hän kuitenkin tahtonut painostaa sitä, että uusi hallitus tulee jatkamaan samaa yleistä suuntaa kuin edellinenkin, joskin sen päähuomio tulee kohdistumaan ensi sijassa maan sisäpolitiikkaan. Nimenomaan se vaikoo kiinnittämään mitä vahvinta huomiota maatalouden tilaan, liikenneyhteyksien kehittä-

tämiseen ja Liettuan taloudellisen elämän yleistason kohottamiseen". Päiväjärjestykseen astuvat kunnallisten itsehallintojen vaalit, jotka ovat "ensimmäinen askel sisäiseen uudestijärjestämiseen ja vakinnuttamiseen".

Mitä eduskuntavaaleihin tulee, niin on tämä kysymys pääministerin mielestä "monimutkainen ja vaatii paljon valmistelua." Oppositioapuolueille jätetään mahdollisuus työskennellä laillisen oppositiom puitteissa. "Mitä erikoisesti sosialidemokratiseen puolueeseen tulee, niin ei sitä vainota siksi, että se on sosialistinen tai demokratinen puolue, vaan sen johdosta, ettei se ole pitänyt mahdollisena julkisesti erottautua emigrantti-oppositiosta, joka on luonteeltaan valtionvastainen."

Ulkopolitikan keskeiseksi kysymykseksi jää pääministerin mielestä edelleen kysymys suhteista Puolaan. Tämä kysymys vaikeutuu hänen sanainsa mukaan sen johdosta, että "Puolan hallitus jatkuvasti kannattaa Liettuan aktiivisia emigrantteja, mistä äskenen Pletshkaitis'en tapaus on selvänä todistuksena". Liettua tulee joka tapauksessa pyrkimään ystävällisiin ja hyviin suhteisiin kaikkien naapuriensa kanssa ja haluaa, etteivät "mitkään sivulta tulevat, muiden valtojen etujen kanssa yhteydessä olevat momentit pääsisi häiritsemään tämän ystävällisen naapuruuselämän mahdollisuuksia."

Tämä nyt uuden pääministerin ohjelmalausunnosta, jonka kokonaisuudessaan jo olen lähettänyt Ministeriölle (kirje 25/9 N:o 529). Se ei käsittäkseni suoranaisesti sido mininkään, mutta sisältää epäilemättä erinäisiä kohtia, joissa Liettuan oppositiokin voi nähdä valon pilkahduksia. Tähän tapaan näyttää pääministerin lausunnon käsittävän kristillisten demokratian pää-äänenkannattaja "Rytas", joka samalla takaa Liettuan yleisen mielipiteen tyydytyksellä ottaneet vastaan tiedon uuden kabinetin muodostamisesta. Toisaalta taas "Lietuvos Aidas", tautininkain päälentti, lausuu ilonsa ilmi siitä, että uusi hallitus tulee noudattamaan edeltäjänsä ohjelmaa ja kulkemaan sen jälkiä.

Tulevaisuus, enkä jo läheinenkin, saa näyttää, kummallako näistä on iloonsa enemmän syytä.

Riassa, syyskuun 26 p:nä 1929.

P. H. H. H.

12/2
5/20

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/16.

ASIA:

Ministeri Kyntösen raportti no 18.
Riika

2/10-29.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 547.

Riika, lokakuun 2 pnä. 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
26/10/29		
4/10-29	50	LAL
RYHMÄ	OLUO	ASIA
5	C16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 18, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Voldemaras Liettuan tapahtumista.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

R. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

R i i k a

Tiedotus N:o 18.

ULKOASIAINLAHETYSTÖ		
26/369 (a) D. 13 29.		
4/10-29	52	LIII
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Voldemaras Liettuan tapahtumista.

Viime syyskuun viimeisenä päivänä on prof. Voldemaras myöntänyt liaudininkai-puolueen päälehdelle "Lietuvos Žinios" haastattelun, minkä lehti samana iltana julkaisi erityisessä lisälehdessä. Tämä sisältää eilisen / 1/10/ "Sevodnjan" mukaan seuraavaa:

* Uusi pääministeri Tubelis - lausui prof. Voldemaras - on sijoittanut valtiollisen elämän keskukseen tasavallan presidentin. Yleensä ei kuitenkaan valtion päämiestä pitäisi vetää valtiollisiin kiistakysymyksiin, koska vastuuta ei kannan hän vain hallitus. Mitä nykyiseen pulaan tulee, ei sitä minun mielestäni ole pidettävä hallituspulana vaan valtiollisena pulana, mikä tulee jatkumaan kauan.

Edelleen prof. Voldemaras lausui, että hänen mielestään sen jälkeen kun Länsi-Europassa ennen pitkää yleinen rauhoittuminen tapahtuu, tulee sitä seuraamaan poliittisen aseman tarkistus Itä-Europassa, missä yhteydessä Liettua joko voittaa tai menettää, mutta hänen politiikkaansa ei kukaan kykene jatkamaan.

Nykyisen pulan syynä pitää prof. Voldemaras tautininkai-puolueen keskuskomitean 6 jäsenen toimintaa.

Jo vuonna 1927 - lausui prof. Voldemaras - tämä komitea kävi taistelua minua vastaan, jolloin suojelusjärjestöjen puheenjohtajalta, Putvinskis-vainajalta tiedusteltiin, kenen puolelle nämä järjestöt tulisivat tässä taistelussa asettumaan. Kuluvana kesänä muuan hyvin asioista perillä oleva tuttavani kertoi minulle, että hänelle on tunnettua, että minun syrjäyttämiseni on siirretty syk-

syyn. Tämän johdosta matkustin lentokoneella Polankaan, missä tasavallan presidentti oleskeli, koska halusin ennen matkaani Geneveen saada selvyyttä kysymykseen, nautinko edelleenkin täyttä luottamusta. Presidentti ilmoitti minulle, että hän luottaa minuun. Kuitenkin sain Geneveen tietoja, että taistelu minua vastaan oli saanut jyrkemmän luonteen ja siksi matkustin, jättäen kaikki, Kaunakseen.

Kysymykseen siitä, mihin ne henkilöt pyrkivät, jotka kävivät taistelua prof. Voldemarasta vastaan, vastasi tämä:

- Siitä olen kaikista vähemmän tietoinen. Ainoastaan yhden asian voin sanoa: tautininkai-puolueen keskuskomitean puheenjohtaja on saanut ministerisalkun.

- Olisiko ehkä siinä pulan koko syy?

- Viime aikoina, vastasi prof. Voldemaras - minulla oli neuvotteluja Olitshin piiripäällikön Aravičius'en kanssa hänen nimitämisestään sisäasiainministeriksi, minkä tein tasavallan presidentin antamasta tehtävästä. Mitä tulee seima-vaaleihin, suunnittelin niiden toimeenpanoa ensi keväänä.

Kysymykseen siitä, käydäänkö ehkä vielä hänen kanssaan neuvotteluja hänen astumisestaan uuteen ministeriöön, prof. Voldemaras vastasi:

- Sen jälkeen kun minulle oli ilmoitettu, että olen erotettu, ei mistään neuvotteluista voi olla puhetta, sitä vähemmän kuin minä en ole jättänyt erohakemusta.

- Mihin aiotte ryhtyä vastaisuudessa?

Prof. Voldemaras kumoo "Times'in" ja "Le Temps'in" ilmoitukset siitä, että hän muka on kieltäytynyt poliittisesta toiminnasta maassa.

- Minä kieltäydyin ulkoministerin paikasta - lausui Voldemaras - mutta se ei merkitse, että luopuisin sisäpolitisesta toiminnasta. Jos syntyy vakava pula, en aio jäädä passiviseksi ja pidän velvollisuutenani auttaa aseman pelastamista."

Haastattelunsa lopussa Voldemaras ironisesti vielä huomautti, että Liettuan sensuri varmaan tulee uhraamaan puoli päivää

sen tarkastamiseen. Hän kuitenkin lausui toivovansa, että - koska ei ollut mitään takeita siitä, ettei haastattelu kaikesta huolimatta tulisi alkuperäisessä muodossaan julkisuuteen - sen julkaiseminen sallittaisiin.

Ylläolevassa haastattelussa, jonka olen katsonut olevan syytä esittää in extenso "Sevodnjan" mukaan, kiinnittää ennen muuta huomiota Voldemaraksen ilmoitus siitä, että hänet on erotettu ja lisäksi, että hän ei aio jäädä toimeettomaksi tapahtumain syrjästäkatsokaksi. Edellämämainitussa suhteessa on hänen ilmoituksensa ristiriidassa virallisen ilmoituksen kanssa, jälkimmäisessä taas hänen oman aikaisemman haastattelunsa kanssa, jossa hän nimenomaa julisti vastaista täydellistä passivisuuttaan. "Voin vastata jyrkästi ja varmasti", lausui hän kukistumisensa jälkeen / 20/9/ sanomalehdistön edustajille, " etten enää ryhdy mihinkään valtiolliseen toimintaan, en täällä enkä ulkomailla" ja jatkoi, että " tämä on minun lopullinen päätökseni."

Ymmärtääkseen tämän äkillisen ja jyrkän mielipiteen muutoksen, täytyy edellyttää, että tilanne on hänen käsityksensä mukaan muuttunut ja käynyt hänelle edullisemmaksi kuin hallituspulan aikana. Jos tosiaankin niin on, ei mitään poliittista rauhoittumista Kaunaksessa tule tapahtumaan ja uusi hallitus saa varustautua kaikenlaisten yllätysten varalta.

Ei ole niinmuodoin kummaksuttava, että tautininkain päälehti "Lietuvos Aidas", joka hallituspulaan saakka oli Voldemaraksen uskollinen säestäjä, varsin ärtyisästi käy seuraavana päivänä / 1/10/ kommentoimaan tämän edellä alleviivaamiani ilmoituksia.

Lehti alkaa huomautuksella, että Voldemaras ei tässä viime haastattelussaan enää puhu palaamisestaan yliopistoon, kuten hänen aikaisemmasta haastattelustaan saattoi arvailla. Nyt hän jo ilmoittaa että hän ei aio kieltäytyä osaanotosta sisäpolitiikkaan. "Mutta mihin tulee kohdistumaan tämä osaanotto", kysyy lehti ja jatkaa: "Tähän kysymykseen on selvästi vaikea vastata, mutta täytyy olettaa, että tämä professorin toiminta ei tule olemaan sensuroimistyötä. Muuten pro-

fessorin kylläkin, oltuaan yli kaksi vuotta pääsensorina, täytyy olla pätevä kysymyksissä, mitä on sensuroitava, mitä ei. Siihen, mitä hän ennen ei voinut kärsiä, on hän nyt rakastunut - hän haluaa ryhtyä työhön, jota ei sensuroida."

"Nykyinen hallitus ei ole vielä ehtinyt ottaa yhtään askelta ulkopolitiikan alalla - kirjoittaa lehti - ja professorin lausunto käy jo varsin pessimistiseen suuntaan. Mutta kuka mahtaa olla siihen syypää? Hänhän itse on johtanut ulkopolitikkaa ja Liettuan on nyt korjattava hyviä tai huonoja satoja tämän politiikan tuloksena".

Voldemaraksen julistus, että kukaan ei kykene hänen politiikkaansa jatkamaan, antaa lehdelle aiheen huomauttaa: "Täytyy olettaa, että haastattelija huonosti ymmärsi professoria, joka luultavasti tahtoi sanoa: "Oltuaan kolme vuotta ulkopolitiikan johdossa hän ohjasi sitä siten, että ainoakaan liettualainen politikko ei enää kykene löytämään siitä selvää tietä."

Mitä tulee Voldemaraksen lausuntoon, että kyseessä on ei hallituspula vaan valtiollinen pula, ei "Lietuvos Aidas" voi sitä ymmärtää. Kun Voldemaras oli pääministerinä, ei mitään pulaa ollut, vaan se alkoi vasta sen jälkeen kun hän joutui pois hallituksesta. Nyt voi käsittää, miksi Voldemarasta ei miellytä uuden pääministerin ilmoitus, että valtiollisessa elämässä on etualalla presidentti Smetona. Nyt käy selville, että ainoastaan Voldemaras voi henkilökohtaisesti olla etualalla. L'état, c'est moi. Tämän keskeisen henkilön poistuessa pitäisi Liettuan nyt joutua uuteen pulaan.

Edelleen lehti ironisoi Voldemaraksen valitusta siitä, että jo v. 1927 "kuusikko" / kuusi tautininkain keskuskomitean jäsentä / kävi taistelua häntä vastaan. Tämä ^{on} sitäkin vaikeampaa ymmärtää, kun Voldemaras vielä vuotta myöhemmin valittiin puolueen kunniajäseneksi ja suostui ottamaan tämän kunnianosotuksen vastaan. Jos tällainen "kuusikko" tosiaan olisi ollut olemassa, ei Voldemaras varmaankaan olisi häikäillyt käyttää sitä vastaan niitä metodeja, joita hän on käyttänyt yleensä vastustajiaan kohtaan.

Inhetyksellä ottaa lehti taas vastaan sen Voldemaraksen vakuutuksen, että hän valmisteli seima-vaaleja kevääksi, kun "kai-kille on kuitenkin tunnettua, että professori edellisenä ja sitä edellisinä vuosina haastatteluissaan vakuutteli tultavan julkaise-maan lakeja paino-oloista, sensurista j.n.e. Lupauksia ja jälleen lupauksia."

"Kaikkein kummallisinta", lausuu lehti lopuksi, "on Vol-demaraksen ilmoitus siitä, että hän ei ole jättänyt erohakemusta. Kui-tenkin tiedonannon siitä, että kaikki ministerit ovat pyytäneet eroa, julkaisi tietotoimisto "Elta", joka oli itse professorin valvonnan alla, ja kenen edustajaksi hän olisi voinut jäädä koko kabinetin ero-tessa?"

Kuten "Lietuvos Aidas'en" ylläesitetystä pääkirjoituksesta voi havaita, ~~lehti~~ ja luonnollisesti myös nyt vallassa olevat piirit ottaneet Voldemaraksen viime haastattelun jonkinlaisena " sodanjulis-tuksena" vastaan. Kuulemani mukaan on myös poliittinen jännitys Kaunasis-sa, joka jo oli laskemassa, saanut haastattelusta ja sen vastineesta uutta virikettä.

Riassa, lokakuun 2 p:nä 1929.

P. J. Heikkinen

110/100

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Kypriksen raportti n:o 19.

Riika

5/10 1919.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 556.

Riika, lokakuun 5 p:nä 1929.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	27/369 h.e.	29
8/10.29	2	Lil
5	C 16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetyksen tiedonantoja N:o 19, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

Välikohtaus Balodis - Lattik.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,
Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 19.

ULKOASIAINMINISTERIO		
27/369/ae D. 10 29		
8/10-29	to	LIK
RYHMÄ	LOK. N:o	ASIA
5	C 16	

Välikohtaus Balodis - Lattik.

Toissapäivänä / 3/10 / oli " Rigasche Rundschau " luettavana otsakkeella "selvitetty väärinkäsitys ulkoministerien Balodiksen ja Lattikin välillä" seuraava uutinen, joka samana päivänä on esiintynyt muissakin lehdissä täällä:

" Palattuaan Genevestä on kenraali Laidoner eilen antanut sanomalehdistön edustajille haastattelun, missä hän työstä Kansainliitossa lausui seuraavaa:

"Päättäneessä yleiskokouksessa työskentelimme me läheisessä yhteistyössä muiden valtakuntien ja varsinkin läheisten naapurien ja Pohjois-Europan valtuuskuntien kanssa. Tämä yhteistyö on syventynyt vuosi vuodelta ja kantaneepäilemättä vastaisuudessa hyviä hedelmiä näiden valtioiden välisissä suhteissa.

Kuitenkin on minun huomautettava eräästä epäsoinnusta, nimittäin välikohtauksesta Viron ja Latvian ulkoministerien yhteistyössä. Meidän ministerimme ei nimittäin onnistunut latvialaisen virkaveljensä sairauden vuoksi häntä tavata samalla kun pahat kielet tiesivät puhua, että Latvian ministeri sairaudestaan huolimatta oli ottanut vastaan sanomalehdistön edustajat.

Tämä vähäinen välikohtaus ei luonnollisestikaan merkitse sitä, että meiltä olisi kokonaan puuttunut kosketus Latvian valtuuskunnan kanssa - useista kysymyksistä neuvotel-

tiin yhdessä - mutta kuitenkin tekee mainittu välikohtaus sitä omituisemman vaikutuksen, kun samanaikaisesti puhuttiin ministeri Balodiksesta tulevana Tallinnan ministerinä. Minä olen vakuutettu, että tällä väärinkäsityksellä ei vastaisuudessa tule olemaan mitään seurauksia molempain kansain yhteistyölle."

Ministeri Balodis on ylläolevan haastattelun johdosta antanut eri lehdille välittömästi selityksensä tapahtumasta, mikä "Segodnjan" mukaan kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

"Lääkärin antaman ohjeen mukaan olin minä pakoitettu jäämään muutamiksi päiviksi vuoteeseen. Ennen sitä olin sopinut sanomalehdistön edustajien vastaanotosta ja kun tätä vastaanottoa ei voitu peruuttaa tai siirtää toistaiseksi ja muutakaan pääsyä asiasta ei ollut, minun täytyi, huolimatta sairaudestani, laskeutua huoneustostani talon alakerrokseen, missä sanomalehdistön vastaanotto tapahtui.

Saman päivän aamuna ilmoitettiin puhelimitse, että virolainen virkaveljeni, ministeri Lattik ennen lähtöään Genevestä haluaisi minua tavata ja keskustella kanssani. Määrättyä hetkeä tapaamisellemme ei ollut asetettu, oli vain sovittu, että ministeri Lattik tulisi luokseni 4 - 5 iltapäivällä.

Jo heti sanomalehtimiesten vastaanoton jälkeen muuan Latvian valtuuskunnan jäsen ilmoitti minulle, että samaan aikaan kun sanomalehtimiehet alkoivat kokoontua, ilmaantui myös Viron ministeri Lattik, joka huomattuaan sanomalehtimiehet, meni pois, ilmoitettuaan että hän saapuu uudelleen hieman myöhemmin.

Minulle ei jäänyt muuta kuin valittaa, että ministeri Lattikin ei onnistunut tavata minua, mutta minä toivoin vielä samana iltana saavani hänet nähdä ottaen huomioon ministerin lupauksen saapua vielä uudelleen luokseni. Ministeri Lattikia ei minun kuitenkaan enää onnistunut tavata Genevessä.

Kenraali Laidoner, jonka kanssa myöhemmin tapasimme Genevessä, ei puhunut minulle asiasta mitään ja siitä, että tähän valitettavaan tapaukseen kiinnitetään jotain huomiota, kuu-

len nyt vasta ensi kerran. Valitan vilpittömästi, että tällainen tapaus, sattui, mutta joka tapauksessa, kaikki on tapahtunut vastoin minun tahtoani ja ilman mitään tarkoitusta minun puoleltani. Mistään halusta päästä tapaamasta virolaista virkaveljeäni ei voi olla puhettakaan. Tahdon uskoa, että tämä tapaus ei jätä mitään jälkeä hyviin naapuruussuhteisiin Latvian ja Viron välillä. Yleensä ei tällaisista asioista minun mielestäni tulisi puhua sanomalehdistössä eikä antaa niille mitään merkitystä.

Mitä tulee minun ehdokkuuteeni lähettilääksi Tallinnaan, oli se minulle yhtä tuntematonta Genevessä kuin se on minulle nyt Riiasa. "

Saadakseni jotain selvyyttä asiaan käännyin Viron tšekäläisen lähettilään Virgon puoleen, joka yleensä on ollut avomielinen Latvian ja Viron välisistä suhteista puhuttaessa. Hän mainitsi saaneensa Lattikilta shifferisanoman Genevestä, missä tämä ilmoitti palaavansa Tallinnaan Riian kautta, mutta samalla pyysi, ettei hänen matkastaan ja pysähtymisestään Riiasa mitään ilmoitettaisi Latvian viranomaisille. Lattikin saavuttua kertoi hän heti havainneensa, että jotain oli Genevessä tapahtunut, mutta enempää ei hän saanut Lattikista irti. Vasta seuraavana päivänä oli hän Tallinnasta puhelimitse saanut kuulla edelläesitetystä välikohtauksesta. Hänen tietojensa mukaan oli ministeri Balodis heti hävinnyt hotellinsa hallista, kun Lattik sinne saapui. Molemmat ministerit olivat siis hänen versioninsa mukaan havainneet toisensa, mutta tapaamisesta ei tullut mitään. Niinikään ei ministeri Balodis ollut Virgon ilmoituksen mukaan saapunut Lattikin Genevessä järjestämille päivällisille.

Tiedustellessani syytä tähän välikohtaukseen ei Virgo voinut esittää muuta kuin, että ministeri Balodis ei aina muka " jaksa suhtautua Viroon ystävällisesti. " On sattunut niinkin,

että hän Tallinnassa käydessään, kuten esim. viime toukokuussa Helsingistä palatessaan, on käyttänyt Viron oloista puhuesaan puhetapaa, joka on lähennellyt ironiaa !/!. Niinikään ovat molempien maiden ulkoministerien konferenssit, joiden pitäisi, mikäli mahdollista, tapahtua ainakin joka toinen, ellei joka kuukausi, käyneet ministeri Balodiksen aikana perin harvinaisiksi. Viimeksi oli ministeri Balodis Tallinnassa juuri mainitulla Helsingin-matkallaan.

Omalta osaltaan mainitsi Virgo myöskin saaneensa kokea kohtelua, josta helposti voisi tehdä numeroa, jos tahtois. Hän on kuitenkin sanainsa mukaan yleensä koettanut olla "yhtä ja toista" huomaamatta ja vain joskus maksanut samalla mitalla.

Mitä muuten tulee ministeri Balodiksen mahdolliseen siirtymiseen Tallinnan lähettilään paikalle, mitä täällä on mainittu hänen mahdollisena paluupaikkanaan ulkoministerikautensa päätyttyä, ei se Virgon mielestä olisi suinkaan eduksi virolais-latvialaisille suhteille. Mahdollista saattaisi tämän viime tapahtuman jälkeen olla myös se, että *agrement'ia* ei hänelle tultaisi Viron taholta myöntämään.

Missä määrin tämä Virgon antama selitys välikohtauksen syistä pitää virolaiselta näkökulmalta paikkansa ja onko ulkoministeri Balodis siinä määrin persona ingrata Virossa, ovat asioita, joita täältä käsin en voi tarkistaa.

Riassa, lokakuun 5 p:nä 1929.

P. J. Heikkinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Ministeri Hynnisen raportti n° 20.

Riika 16/10 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 570.

Riika, lokakuun 16 p:nä 1929

ULKOASIAIMINISTERIÖ		
No 29/370 p.d. 1029		
21/10-29	72	LM
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 16	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttini N:o 20, mikä käsittelee taistelua sairaskes-
soista Latviassa.

R. Heikkinen

Taistelu sairaskassoista Latviassa.

Viime päivien huomattavimmaksi sisäpolittiseksi kiistakysymykseksi täällä on kohonnut kysymys sairaskassojen uudelleenjärjestelystä. Hallituksessa, joka jo hallitusohjelmassaan oli luvannut ryhtyä sosialivakuutuksen ja erittäinkin sairausvakuutuksen uudistamiseen, on sosialiministerin laatima ehdotus "muutoksista sairaskassalakiin ja muutoksista maalaisväestön vakuutuslakiin" jo kevästä saakka ollut pohdinnan alaisena, mutta asian ratkaisu on saanut siirtyä keskinäisten erimielisyyksien takia kuukaudesta kuukauteen. Nämä erimielisyydet eivät kuitenkaan ole koskeneet siinä määrin uuden lain sisältöä kuin kysymystä siitä, missä järjestyksessä tämä laki on annettava t. s. onko laki julkaistava saeiman istuntokausien väliajalla hallitusmuodon 81 artiklan hallitukselle suoman oikeuden nojalla vai onko se jätettävä esityksenä saeimalle sen uudelleen kokoontuessa kuluvaan kuun 22 p:nä. Hallituskoalitiioon kuuluvien saeiman jäsenten neuvottelukokouksessa toissapäivänä / 14/10 / pääsi jyrkempi kanta suurella enemmistöllä voitolle, mihin tulokseen koalition eheyden säilyttämiseksi myös vähemmistö mukautui. Eilis-päivänä / 15/10 / päätti hallitus yksimielisesti hyväksyä lakiehdotuksen sellaisenaan ja julaista sen välittömästi virallisessa lehdessä. Hallituksen päätöstä vastaan ilmoitti tosin vastalauseensa valtakunnan kontrollöri Ivanoff / sos.-dem. / , jonka

mielestä asiaa ei olisi voitu ratkaista eilisessä hallituksen istunnossa, koska sitä ei ollut merkitty aikaisemmin hallituksen jäsenille jaetulle esityslistalle.

Uuteen sairaskassalakiin sisältyvät pääasiassa seuraavat muutokset:

1/ Sairaskassojen hallinnon muodostavat puoleksi työnantajat, puoleksi työntekijät sen sijaan, että tähän asti sen muodostivat yksinomaan työntekijät. Ellei puheenjohtajasta voida sopia sairaskassan hallinnon omassa piirissä, asettaa hänet toimeensa hallitus.

2/ Sairaskassojen lukumäärä supistetaan 43:sta 15:een.

3/ Hallituksen näihin asti avustuksena suorittamista 2 %:sta varataan vastaisuudessa eli ensi toukokuun 1 p:stä lukien toinen puoli vanhuusvakuutuksen hyväksi.

4/ Sairaskassan jäsenten sairausavun nauttimisajan korkein määrä korotetaan puolesta vuodesta vuoteen.

Mitä maalaisväestön vakuutuslain muutoksiin tulee, sisältävät ne pääasiassa seuraavaa:

1/ Kuntien valtuutettujen toimet sairaskassoissa lakkauteaan, minkä kautta saadaan syntymään laskelmien mukaan 200.000 latin vuotuinen säästö.

2/ Vakuutusmaksu lasketaan talouksien kannattavaisuuden perusteella, ja jokainen talous, jonka tuottama vuositulo on alle 2500 latin / n. 19.000 mk. /, vapautetaan vakuutusmaksusta kokonaan.

3/ Sairaskassojen hallinnon jäsenistä valitsevat vakuutusmaksuja suorittavat taloudet 5 ja niistä vapautetut taloudet 3 hallituksen nimittäessä puheenjohtajan.

Porvarillisella taholla voi huoletti sanoa näitä muutoksia tervehdittävän suurella tyytyväisyydellä. Tähänastisen lain puitteissa on nimittäin sairaskassoista kehittynyt mahtava järjestö, mikä niin suhteessa kuin toisessakin on ollut sosialidemokratien ja osittain kommunistienkin käytettävä. Sairaskassojen tuloja, jot-

ka vuosi vuodelta ovat kasvaneet / v. 1923 2.5 milj. latia, v. 1925 9.7 milj. latia, v. 1928 14.7 milj. latia /, on melkoiselta osalta käytetty tarkoituksiin, jotka, kuten porvarillisella taholla katsotaan, ovat sairaskassatoiminnalle aivan vieraita. Niinkään väitetään, että sairaskassojen hallinnon yhteyteen on perustettu verrattain hyvin palkattuja, vähätöisiä toimia, joihin on sijoitettu sosialidemokratisen puolueen piirisihteereitä ja "piiskureita". Sairaskassojen hallintokoneisto on, niin sanotaan, paisutettu tarpeettoman suureksi ja kalliiksi ja alistettu toimimaan sosialidemokratisen puolueen etujen mukaisesti. Nykyisissä 42 sairaskassassa oli viime vuoden lopussa toimessa pyörein luvuin 400 jäsentä ja revisoria, 2500 valtuutettua ja 500 kansliavirkkailijaa. Useissa niistä ovatkin hallintomenot muodostaneet 20 - 24 % kaikista menoista. Mitään tarkastuselintä sen varsinaisessa mielessä ei ole ollut, ja työnantajat, jotka ovat suorittaneet vakuutusmaksuina 4 % työllästensä palkoista s. o. puolet kaikista sairaskassojen tuloista, eivät, enemmän kuin valtiokaan, ole millään muotoa voineet vaikuttaa sairaskassojen varojen käyttöön. Tyytymättömyys heidän tahollaan on siis vallan helposti ymmärrettävissä.

Sen sijaan ovat sosialidemokratit ja kommunistit pitäneet tähänastista järjestelmää suorastaan mallikelpoisena, tekisi mieli sanomaan "tabuna", johon ei ole sallittava koskea. Olen kuulut sanottavan, että nykyisen hallituksen ohjelmaan sisältynyt lupaus sairaskassojen uudelleenjärjetelystä otettiin näillä tahoilla vastaan suoranaisena sotahaasteena. Tämä erikoinen herkkyys ja pienienkin muutosehdotusten torjuminen saattaa syrjästäkatojankin epäilemään sitä, että kyseessä ei ole vain vakuutusteknilliset seikat vaan myös puoluepolittiset näkökohdat ja laskelmat.

Sanoma siitä, että hallitus eilispäivänä tulisi perustuslain 81 artiklan nojalla hyväksymään ja julkaisemaan uuden lain sairaskassoista, oli saattanut koolle sekä sosialidemokratisen puolueen keskuskomitean että ammattijärjestöjen keskustustoimiston. Kun tieto hallituksen tekemästä päätöksestä jo ennen kokousten alkua

oli saanut vahvistuksen, saattoivat molemmat kokoukset myöskin tehdä ratkaisunsa. Ne päättivät, kuten jo etukäteen oli vihjailtu, julistaa mielenosoituksena hallitusta vastaan koko maan käsitettävän suurlakon kuluvaan kuun 18 päiväksi ja jättää tämän järjestämisen erikoisvaltuutettujensa huoleksi.

Joskaan ei ole olemassa mitään epäilystä siitä, että tehdastyöväestö noudattaa lakkokehoitusta, näyttää kuitenkin tällä hetkellä siltä, että suurlakkoa sen sanan varsinaisessa merkityksessä ei tule syntyään. Rautatiet, posti-, lennätin- ja puhelinlaitos tulevat kaikesta päättäen ilman suurempia häiriöitä toimimaan. Sisäministeri on tänään iltalehdille ilmoittanut, että hallituksella on tarpeeksi voimakeinoja pitääkseen ne toiminnassa ja estääkseen rauhallisen työn häiritsemisyrietykset. Valtion virkamiesten osanotto lakkoon ei hänen mielestään yleensä ole todennäköistä, "koska nämä tietävät, mitä seurauksia siitä saattaa olla".

Merkillepantava on myös se suuri rauhallisuus, millä maan porvarillinen lehdistö on ottanut vastaan tiedon suurlakon julistamisesta. Latvian yhteiskuntarakenteen katsotaan jo olevan siksi voimakkaan ja terveen, että suunniteltu suurlakko tulee jäämään vain mielenosoitukseksi ilman mitään haitallisempia seurauksia. Sosialidemokratinen lakkojohto tulee myös varmaan tekemään parhaansa säilyttääkseen kurin ja järjestyksen.

Sen sijaan on luonnollista, että saeiman kokoonnuttua oppositio tulee esiintymään kaikella mahdollisella jyrkkyydellä hallitusta vastaan ja että uuden sairaskassalain julkaiseminen perustuslain 81 artiklan nojalla tulee olemaan hyökkäysten tuki-kohta.

Riassa, lokakuun 16 p:nä 1929.

P. J. Hyman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Kynnisen raportti no 21.

Riika

21/10 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 585.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/370/ao. 1929		
25/10-79	21 p.	lokakuu 1929.
Riika	lokakuu	21 p.
RYHMÄ	C. STU	ASIA
5	C 16.	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Ministeriölle
raporttini N:o 21, mikä käsittelee suurlakkoa Latviassa
ja lisätiedotuksen sairaskassoista.

R. J. Kinnunen

SUOMEN LÄHETYSTÖ
RIIASSA.

Tiedotus N:o 21.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
30/870/1929		
25/10-29	52	LT
RYHMÄ	C. 16	ASIA
5	C/16	

1. Suurlakko Latviassa.

Kuten raportissani N:o 20 / 16/10 1929 / olen Ministeriölle tiedottanut, päättivät sosialidemokrattisen puolueen keskuskomitea ja ammattijärjestöjen keskustoimisto mielenosoituksena hallituksen julkaisemaa uutta sairaskassalakia vastaan järjestää koko Latvian käsittävän suurlakon kuluvan kuun 18 päiväksi. Kokouksissa, joissa asia päätettiin, oli kuulunut ääniä, jotka vaativat suurlakon jatkumista "aina voitolliseen loppuun", mutta tämälantapaisia vaatimuksia ei enemmän taholla kuin toisellakaan liene pidetty vakavassa mielessä tehtyinä.

Tiedon suurlakon julistamisesta otti, kuten jo edellämaitutussa raportissani olen huomauttanut, niinhyvin hallitus kuin maan porvarilliset piirit suurella rauhallisuudella vastaan. Näytettiin olevan vakuutettuja siitä, että suurlakkoa sen sanan varsinaisessa merkityksessä ei tule syntyemään. Tämän optimismiin onkin kulunut 18 päivä osoittanut oikeutetuksi.

Suurlakko-käsitteeseen teorian mukaan epäilemättä kuuluu, että sen syntyessä " kaikki pyörät pysähtyy " ja että ainoastaan ne työmuodot, jotka lakkojohto kulloinkin hyväksyy, häiriöttä jatkuvat. Tältä näkökannalta lähtien voi sanoa, että Latvian suurlakko ehdottomasti epäonnistui.

Mitä valtion hallussa oleviin liikennemuotoihin tulee, toimivat ne ilman pienintäkään häiriötä. Rautatiet, posti ja lennätin eivät näyttäneet tietävän suurlakkojulistuksesta yhtään mitään. Sen sijaan olivat Riian raitiotiet, osa linja- ja vuokra-autoja lakossa. Ilmoituksen mukaan oli noin 2/3 raitiotieläisistäkin saapunut tavalliseen aikaan aamulla työhönsä, mutta raitioiteiden johto peläten lakkolaisten ryhtyvän mielivaltaisuuksiin ei halunnut avata liikennettä, mistä sitä on muutamissa lehdissä ankarasti moitittu.

Katukuva Riiasa oli mitä rauhallisin. Myymälät ja toimitot olivat poikkeuksetta avoinna ja kuten Neuvosto-Venäjän hiljan tänne saapunut lähettiläs, käydessäni seuraavana päivänä hänen luonaan, minulle sanoi, " muukalainen saapuessaan eilen Riikaan, ei olisi huomannut mitään muuta poikkeuksellista kuin että raitiotiet olivat jostain syystä epäkunnossa ".

Erityisesti on syytä panna merkille, että tehdastyöväestö, joka yleensä noudattaa ammattijärjestön ohjeita ja määräyksiä, osoitti tällä kertaa suoranaista omapäisyyttä. Tämä oli havaittavissa varsinkin suurimpien tehtaiden työläisten menettelyssä. Niinpä esim. kumitehdas " Quadrat'in " 1000 työmiehestä noudatti lakkokehoitusta ilmoituksen mukaan noin 30 työmiestä, konepaja " Feniks'in " 800 työmiehestä vain 6. Sosialiministeriön virallisen ilmoituksen mukaan otti lakkoon osaa Riiasa noin 21.000 työmiestä eli 40 % työmiesten kokonaismäärästä.

Maaseudulla ja maaseutukaupungeissa on saapuneiden ilmoitusten mukaan jokapäiväisen elämän häiriytyminen suurlakkopäivänä ollut vieläkin vähäisempi kuin Riiasa. Lakossa olleiden työmiesten yhteinen lukumäärä, Riika lukuunotettuna, muodostanee vain 20 % koko Latvian työväestöstä.

Lakon epäonnistuminen, mitä sosialidemokratilla taholla kylläkin koetetaan parhaan mukaan kieltää, on epäilemättä suurelta osalta katsottava hallituksen tarmokkaiden toimenpiteiden ansioksi. Eri ministeriöt olivat antaneet tarkkoja ohjeita alaisil-

leen, poliisi oli mobilisoitu viimeiseen mieheen ja sotaväki oli väruillaan kasarmeissa. Liikenteen turvaamiseksi oli varattu ylimääräisiä teknillisiä apuvoimia, niiden joukossa lähes puolitoistatuhatta teknillistä ylioppilasta, jotka vapaaehtoisesti olivat tarjonneet hallitukselle palveluksiaan.

Päättyneen suurlakon merkityksestä ja sen tuloksista voidaan tietenkkin, kuten kaikesta muustakin maailmassa, väitellä - " Sozialdemokrats " rohkeni seuraavana päivänä ilman muuta julistamaan, että suurlakko onnistui 80 %:lla - mutta syrjästäkatsoja ei voi olla toteamatta, että viime perjantain suurlakko kaikessa oleellisessa merkitsi hallituksen ja sen takana olevien piirien voittoa. Samalla voinee myös vastaisuutta silmälläpitäen sanoa, että kuluvan kuun 18 päivän jälkeen suurlakko poliittisena taisteluseena on menettänyt paljon siitä kai'usta, mikä sillä menneiltä vuosilta vielä täällä on ollut.

Niistä monista lausunnoista, joita suurlakon johdosta on annettu, kiinnittyy huomio ennenkaikkea kahteen, nim. pääministeri Čelmins'in vastaukseen " Brihva Seme'lle " suurlakon merkityksestä ja ent. ulkoministeri Čielens'in / sos.-dem. / vastaukseen samaan kysymykseen " Socialdemokrats'issa ".

Pääministeri pitää sosialidemokratien yritystä julistaa suurlakko siitä syystä, että sairaskassalain muutokset ovat tapahtuneet perustuslain 81 artiklan nojalla, " täysin epäoikeutettuna ja sentähden mitä ankarimmin tuomittavana ". On epämätöntä, että sosialidemokratinen puolue ei tällaisen menettelyn kautta kasvata kansaa eikä vahvista demokratiaa enemmän kuin parlamenttarismiaan, vaan päinvastoin järkyttää niitä sekä antaa lisäksi itseltään poliittisen köyhyyden todistuksen. Sentähden on suorastaan iloittava siitä, että lakko uhrauksista ja vaivoista huolimatta ei onnistunut ja että sosialidemokratinen puolue on saanut ei ainoastaan työmiehiltä vaan myöskin valtionvirkamiehiltä ja porvarillisen yhteiskunnan laveimmilta piireiltä ansaitun palkkansa - yleisen ja jakamattoman tuomitsemisen ".

Čielens'in mielestä on suurlakko, huolimatta siitä, että se porvarillisten sanomalehtien väitteiden mukaan epäonnistui, "joka tapauksessa tärkeä poliittinen tapahtuma, jolle tullaan omistamaan huomiota kauas yli Latvian rajojen". Saeiman ensi istuntokausi tulee olemaan "taisteluistuntokausi" ja se on näyttävä, että Čelmins'in hallituksen alus on joutuva ankaraan aallokkoon. Taistelun on alottava "lavea välikysymys prokuraattorin toiminnasta, takavarikoista, hallinnollisista kostotoimenpiteistä ja sotaväen vetämisestä omistavan porvariston luokkataisteluun".

Porvarillisten lehtien toimitukselliset lausunnot käyvät yleensä samaan suuntaan: ne tuomitsevat lakon ja toteavat mielihyvällä sen epäonnistumisen. Varsin suorasukaisina tässä suhteessa esiintyvät kansallisen blokin "Latvis" ja maalaisliiton pää-äänenkannattaja "Briva Seme", joka loppusanoinaan lausuu: "Ei tarvitse olla profeetta eikä kortistakatsoja voidakseen ennustaa, että eilispäivän mukana on alkanut työmiesten taistelu ei ainoastaan sairaskassoissa vaan myös muissakin järjestöissä sosialidemokratian pakkovaltaa vastaan. Kansallinen ja demokratinen Latvis voi pitää tätä taistelua tervetulleena ja siksi ei tämä päivä ole merkitystä vailla." "Rigasche Rundschau'ssa" lausuu "vasemmistolaisuudesta" muilla porvarillisilla tahoilla usein moitittu tri Schie-
man m.m.:" Sosialidemokratinen puolue on tehnyt kuulumattoman tyhmyyden vetäessään suurlakon erinomaisen välikappaleen taisteluun, mikä ei koskenut työväen ehtoja, vaan puolueen rahakukkaroa. Jälleen on ehdottoman melun taktikka päässyt voitolle vakavan politiikan asiallisesta harkinnasta".

Ainoana soraäänenä porvarillisessa rintamassa on merkillepantava "Jaunakas Sinas'in" artikkeli otsakkeella "Kenelle se oli tarpeen". Lehden mielestä olisi, jos vastakkaisia näkökohtia oli mahdoton sovittaa yhteen, sairaskassakysymys^{pitänyt} jättää eduskunnan ratkaistavaksi." Mutta nyt se on joutunut kadulle. Mielestämme keskusryhmät eivät ole tässä tapauksessa täyttäneet omaa poliittista tehtä-

väänsä välttääkseen maalle vahingollisen ristiriidan ja kärjistyksen eri yhteiskuntaryhmien välillä".

Riassa, lokakuun 20 p:nä 1929.

R. H. H. H.

//

7

5

2. Vieläkin sairaskassoista.

Täydennykseksi taistelua sairaskassoista esittävään raporttiin N:o 20 ja huomioonottaen Ministeriön sähkösanoman N:o 45 pyydän esittää seuraavaa.

Latvian nyt kumottu sairaskassalaki oli oikeastaan koodifioitu laitos Venäjän vallan aikana, tarkemmin sanoen v. 1912 täällä niinkuin muuallakin keisarikunnan alueella voimaan astuneesta sairaskassalainista ja sitä täydentävistä asetuksista. Monien muiden lainsäädännöllisten tehtävien kasaantuessa saeimaan ei se saanut osakseen, kuten myöhemmin huomattiin, perinpohjaisempaa valmistelua ja kun sairaskassat v. 1922 sen perusteella alottivat toimintansa, ei ainakaan porvarillisella taholla oltu selvillä siitä, mikä mahtava organisaatio niistä oli ennen pitkää syntyvä.

Sairaskassojen käydessä pakolliseksi jokaisen työntekijän suhteen ja maan taloudellisen toiminnan elpyessä nousi sairaskassojen jäsenten lukumäärä varsin nopeasti. Kahden vuoden kuluttua niiden perustamisesta oli jäsenluku paisunut jo yli 2-kertaiseksi ja viime vuonna s. o. kuuden vuoden kuluttua yli 5-kertaiseksi, kuten seuraavat numerot osoittavat:

	Miehiä:	Naisia:	Yhteensä:
v. 1922	32.670	13.738	46.408
v. 1923	50.881	25.259	76.140
v. 1924	69.616	36.224	105.840

	Miehiä:	Naisia:	Yhteensä:
v. 1925	78.353	50.284	128.637
v. 1926	84.415	55.415	139.830
v. 1927	90.140	58.704	148.844
v. 1928	93.589	65.212	158.801

Jäsenluvun nopeasti noustessa ovat myös sairaskassojen tulot vastaavasti lisääntyneet. Muodostettuaan v. 1923, kuten edellisessä tiedotuksessani jo olen maininnut, 2.5 milj. latia, nousivat ne kuluneena vuonna jo 14,7 milj. latiin. Lisäksi on huomioon otettava, että sairaskassojen toiminta tuloksena kassamaksujen runsaudesta, mistä työntekijät ovat itse suorittaneet vain 1/4, on joka vuosi säännöllisesti jättänyt melkoisen ylijäämän, mikä viime vuosina on vaihdellut 400.000 - 500.000 latin välillä. V. 1923 kirjattiin ylijäämää kokonaista 1.3 milj. latia, mutta kun tämä tulos herätti maassa suurta huomiota ja porvarillisessa sanomalehdistössä alkoi kuulua ääniä sairaskassamaksujen alentamisesta, väheni seuraavan vuoden ylijäämä noin 0.3 milj. latiin.

Joka tapauksessa on sairaskassojen taloudellinen asema vahvistumistaan vahvistunut ja monet niistä ovat voineet hankkia itselleen omia taloja ja järjestää toipumiskoteja ja siirtoloita. Tätä vastaan ei kellään, joka harrastaa yhteiskunnallisia parannuksia, voinekaan olla mitään huomauttamista. Huomautukset voivat vain koskea sitä, että sairaskassoista niistä voimassaolleen lainsäädännön puitteissa on kehitetty, kuten edellisessä tiedotuksessani jo olen esittänyt, voimakas sosialidemokratinen tukikohta, jonka avulla on voitu edistää sosialidemokratisen puolueen toimintaa ja pyrkimyksiä.

Niinpä on sairaskassojen omistamiin taloihin sijoitettu vuokratilaisiksi ~~socialidemokratisia~~ sosialidemokratisia piiri- ja valistusjärjestöjä, jotka, kuten väitetään, asuvat niissä puoli-ilmaiseksi. Sairaskassojen toimihenkilöt rekrytoidään pitkin linjaa sosialidemokratista piireistä ja puolueansioille annettaneen paikkoja täytettävissä oleellinen merkitys. Eräs kertojani oli tietävinään, että esim.

nuorelle lääkärille päästäkseen sairaskassan palvelukseen olisi paras suositus sosialidemokratisen puolueen jäsenkirja.

Ottaen huomioon kaiken ylläolevan ja sen, mitä edellisessä tiedoituksessani sairaskassoista olen esittänyt, ei ole kummaksettava, että porvarillinen Latvia on melko suurella yksimielisyydellä vaatinut sairaskassalainsäädännön uudistamista ja että hallitus on, kotvan epäröityään, lopuksi yksimielisesti ratkaisunsa tehnyt.

Riassa, lokakuun 21 p:nä 1929.

P. J. Kinninen

5902

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Byrnisen raportti no 22.

Riika

7/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 623.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 31/370 ka. 13 29		
13/11-29	13	LIIL
RYHMÄ 5	OSASTO C16	ASIA

Riika, marraskuun 9 p:nä 1929.

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Ministeriölle Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 22, joka käsittää seuraavat tiedotukset:

1. Tubeliuksen hallituksen alkutaipaleelta.
2. Voldemaraksesta ja hänen mahdollisuuksistaan.

P. H. ...

LIGAT PAPER

SUOMEN LÄHETYSTÖ
RIIASSA

Tiedotus N:o 22.

ULKOASIAMINISTERIÖ		
31/370 ka. D. 19 29		
13/11-29	152	LII
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	16.	

Tabeliuksen hallituksen alkutaipaleelta.

Kun Tubelis syyskuun lopulla muodosti Liettuan uuden hallituksen, näytti siltä, että uusi hallitus saisi varustautua erinäisten yllätysten varalle. Voldemaras, joka välittömästi eronsa jälkeen "lopullisena päätöksensä" ilmoitti luopuvansa valtiollisesta toiminnasta sekä kotona että ulkomailla, antoi pian lehdistölle uuden haastattelun, jossa hän peruutti tämän päätöksensä ja julisti, että hänellä ei ole mitään halua jäädä toimeettomaksi tapahtumain syrjästäkatojaksi. Nuoremmissa upseeripiireissä oli havaittavissa kiihottumista ja Šaulis'iin sijoitettu 8:s jalkaväkirykmentti lienee ensi hetkessä ollut valmis "kulkemaan omaa tietään", puhumattakaan nuorisjärjestöstä "Rautaiset sudet", joka viime aikoina oli erityisesti ollut Voldemaraksen suosiossa ja hänen toimestaan nauttinut huomattavaa avustusta valtiovaroista.

Noista syyskuun sähköisistä päivistä on nyt kulunut kuutisen viikkoa ja niiden aikana on uusi hallitus, sen voi luullakseni huoletti sanoa, ehtinyt vakauttaa asemansa. Polittinen jännitys maassa on päivä päivältä lauennut ja "Liettuassa hengitetään nyt helpommin kuin vuosikausiin", kuten muuan ulkomainen edustaja minulle lausui.

Tähän tulokseen on huomattavasti vaikuttanut presidentti Smetonan selvä kannanotto. Uutta hallitusta pidetään, ja syyli-

lä kyllä, hänen "omana" hallituksenaan ja tietoisuuden leviäminen siitä on ollut omiaan lauhduttamaan kiihtyneidenkin tautininkai-puolueen miesten mieliä. Toisaalta on Voldemaraksen hallitusneuvotteluissa osoittama non possumus-kanta ja hänen tahdittomuutensa haastatteluissaan, joita hän on julkaissut opposition lehdissä, sekä aikaisemmin salatut, mutta nyttemmin jokseenkin tunnetuiksi tulleet tosiasiat hänen mielivaltaisuuksistaan ja myös hänen yksityiselämästään, vieraannuttaneet monia hänen entisistä kannattajistaan. Tällä hetkellä voinee sanoa tautininkai-puolueen valtavan enemmistön tukevan nykyistä hallitusta, mitä käsitystä osaltaan vahvistaa myös puolueen keskuskomitean yksimielinen julkilausuma.

Mitä taas oppositiopuolueihin tulee, voidaan niiden taholla panna merkille oleellisesti suopeampi suhtautuminen nykyiseen hallitukseen kuin sen edeltäjään. Jo se tosiasia, että Voldemaras on poissa, vaikuttaa siellä rauhoittavasti mieliin. Lisäksi odotetaan, että nykyinen hallitus tulee sekä sisä- että ulkopolitiikassaan kulkemaan lähempänä opposition linjoja ja hakemaan kosketusta sen kanssa.

Sisäpolittisessa suhteessa voidaankin jo katsoa hallituksen ottaneen askeleen, mikä merkitsee jonkunlaista regimen muutosta. Lokakuun lopulla määrättiin toimitettavaksi kunnallishallintojen vaalit, mitkä jatkuvat paraikaa aina kuluvan kuun 12 päivään saakka. Samalla näytään otaksuvan, että kyseessä on "koepallo", toisin sanoen, jos vaalien tulos on hallituksen kannalta katsoen tyydyttävä, voidaan ehkä jo ensi kesänä odottaa saeimavaaleja ja siis edes osittaista siirtymistä parlamenttarismin.

Joskin Tubelis varovaisuussyistä katsoi tarpeelliseksi ohjelmalausunnossaan alleviivata Liettuan ulkopolitiikan muuttumattomuutta ja jatkuvaisuutta, varsinkin suhteessa Puolaan, on jo havaittavana merkkejä siitä, että Liettua haluaa vapautua siitä eristyneisyydestä, johon se Voldemaraksen valtakaudella on jatkuvasti joutunut. Käynnilläni Tubeliksena luona saatoin havaita hänen

harrastavan lähenemistä uudelleen Itämerenmaihin ja Skandinaviaankin ja samansuuntaisia lausuntoja on ollut luettavissa myös puolivirallisessa "Lietuvos Aidaksessa". Uusi hallitus on jo päättänyt tulevan vuoden alusta asettaa itsenäisen lähetystön - lähettilääksi kai tulee Suomessa aikoinaan asiainhoitajana ollut Savickis - Skandinavian maita varten Tukholmaan, missä näihin asti on ollut akkreditoitu Liettuan Riian-lähettiläs. Pääsihtseri Žauniuksen ilmoituksen mukaan on itsenäisen lähetystön perustaminen Helsinkiinkin ollut vakavan harkinnan alaisena, mutta rahataloudellisista syistä on tästä suunnitelmasta ollut pakko toistaiseksi luopua. Niinkään ovat vuosikausia kestäneet Liettuan ja Latvian väliset kauppasopimusneuvottelut saaneet uutta vauhtia ja johtanevat ennen nykyisen provisorion päättymistä tulokseen.

Uuden hallituksen järjestelytoimia ja suunnitelmia edistää osaltaan maan helpottunut taloudellinen tila. Kuluvan vuoden sato on ollut runsaampi kuin koskaan aikaisemmin maailmansodan jälkeen, millä Liettuan kaltaisessa maatalousmaassa on aivan ensiluokkainen merkitys. Lisäksi tuo Ruotsin tulitikkustrustin kanssa valmisteltu ja näinä päivinä lopullisesti allekirjoitettava monopolisopimus mukanaan 6 milj. dollarin suuruisen lainan, mikä avaa hallitukselle uusia mahdollisuuksia vuoroaan odottaviin uudistuksiin, varsinkin maaseudun luotto-olojen uudelleen järjestämiseen.

Niin suhteellisesti suotuisissa merkeissä kun uusi hallitus tällä hetkellä käykin jatkamaan työtään, on kuitenkin luultavaa, että sen kokoonpanossa tulee tapahtumaan joitakin muutoksia. Sisäministeri Musteikis, jonka Voldemaras, kuten aikaisemmin jo olen maininnut, oli päättänyt Genevestä palattuaan erottaa ja joka sittemmin viime mainitun eron yhteydessä näytteli huomattavaa osaa, saanee kuulemani mukaan ennen pitkään jättää paikkansa. Oppositio puolueiden taholla on hän "musta lammas", ja hallituspuoluekaan ei häntä puolueeseen kuulumattomana ja kuten sanotaan "heikkona organisatorina" halunne nykyisellä paikallaan säilyttää. Hänen seuraajanaan mainitaan kenraali Merkis, yksi tautininkai-puolueen huomattavimpia mie-

hiä, jota Voldemaras ei voinut sietää Kaunaksessa ja joka parisen vuotta sitten nimitettiin Klaipedan / Memel / alueen kuvernöriksi.

Kyseenalasta on myöskin jaksako pääministeri itse kauankaan olla hallituksen johdossa. Häntä vaivaa verisuonten kalkkiutuminen ja lisäksi vielä vaikeanpuoleinen silmätauti, mikä pakottaa häntä käyttämään sidettä toisella silmällään. Ulkonäöltään tekee hän perin väsyneen ja sairaloisen vaikutuksen. Kuulemani mukaan pitäisikin hänen vuoden vaihteessa lähteä pitemmälle parannusmatkalle Saksaan, jolloin hänen tehtäviään hoitaisi joko Aleksa tai Merkis, luultavimmin viimeainittu.

Hallitusta muodostaessa otti Tubelis toistaiseksi haltuunsa myös ulkoministerin salkun, koska Washingtonin- ja Berlinin-lähettiläiden kieltäytyttyä oli vaikea löytää sopiva ehdokas ulkoministeriksi. Tosiasiallisesti on ulkopasioita hoitanut pääsihteeri Žaunius, joka Voldemaraksen läheisenä työtoverina tuntee kaikki Liettuan ulkopolitikan langat. Häntä onkin jo useampaan otteeseen mainittu tulevana ulkoministerinä ja todennäköistä tällä hetkellä on, että hänen nimityksensä tulee lähipäivinä tapahtumaan. Esteenä olleet perheseikat - ennen kaikkea hänen nykyisen avioliittonsa laillistuttaminen - ovat tietämäni mukaan juuri viikon vaihteessa saatu järjestymään. - Tri Žauniuksen poliittinen orientoituminen käy Saksaan päin, mikä myöskin on helposti ymmärrettävissä, kun tietää hänen alkuaan olleen Saksan alamaisen ja ottaneen osaa maailmansotaan Saksan armeijassa.

Siinä tapauksessa että Žaunius tulee nimitetyksi ulkoministeriksi, tulee nykyiseen hallitukseen kuulumaan kolme puolue-tonta jäsentä: Aleksa, Musteikis ja Žaunius. Tämä seikka saattaa osaltaan kiirehtää hallitsevan puolueen halua korvata Musteikis Merkiksellä, mistä jo ylempänä olen maininnut.

Riiassa, marraskuun 7 p:nä 1929.

P. J. K...

2. Voldemaraksesta ja hänen mahdollisuuksistaan.

Sen jälkeen kun Voldemaraksen valtakausi Liettuan diktaattorina oli odottamatta päättynyt, avautui hänelle vielä mahdollisuus pelastaa suuri osa vallastaan ja merkityksestään uuden hallituksen ulkoministerinä, minkä paikan presidentti Smetona sovinnollisuuden ja varovaisuuden vuoksi tahtoi hänelle edelleen uskoa. Neuvotteluissa on sitä hänelle myös tarjottu, mutta turhaan. Voldemaraksen vastaus on ollut kielteinen ja jyrkkä: hän ei tule koskaan astumaan hallitukseen, johon kuuluvat Tubelis, Musteikis ja Aleksa.

Tämä jyrkkyys, joka olisi joskus saattanut käydä kohta-lokkaaksi hänen johtamalleen Liettuallekin, on ollut sitä ainakin hänelle itselleen. Hän on jäänyt syrjään ja hän saa nähdä sen uskomattoman ihmeen, että Liettuaa voidaan hallita ilman häntäkin. Puolueensa on jättänyt hänet oman onnensa nojaan, presidentti Smetona on häneen täysin kyllästynyt ja oppositiopuolueilta ei hänellä liene syytä mitään apua odottaa, joskin niiden lehdet ovat hänen mielenpurkauksiaan toistaiseksi palstoillaan painattaneet.

Mitä nimenomaan presidentti Smetonaan tulee, on hän kuulamani mukaan vasta nykyisen hallituksen aikana päässyt selville siitä, mitä ulkoasiain alalla Voldemaraksen johdolla tosiaankin on tehty ja tapahtunut. Viimemainittu on tietoisesti salannut häneltä tosiasioita tai esittänyt ne kokonaan toisessa valossa. Ker-

tojani - joka asemansa kautta tuntee yhtä ja toista - sanain mukaan on Voldemaraksella ollut kotonakin kahdenlaista ulkopoliittikaa, toinen, jota on noudatettu ulkoministeriössä, ja toinen, josta on puhuttu ja neuvoteltu presidentin linnassa. Tämä pitäne paikkansa varsinkin suhteissa Vatikanin kanssa. Ymmärrettävissä niinmuodoin on, että presidentin suhtautuminen Voldemarakseen tulee olemaan kielteistä laatua.

Viime viikkojen kuluessa on myös Voldemaraksen yksityiselämästä päässyt liikkeelle juttuja, jotka Liettuan pienissä oloissa saattavat tuntua hyvinkin oudoilta ja jotka eivät suinkaan hänen yhä muutoinkin harvenevaa kannattajajoukkoaan lisää. Etenkin on puheenaihetta antanut hänen suhteensa oopperalaulajatar Kurmitte'en, jonka nykyinen hallitus aluksi karkoitti Kaunaksesta, mutta joka hiljan on saanut oikeuden palata jälleen pääkaupunkiin. Kurmitella näyttää kaikesta päättäen olleen hyvä halu "tehdä politiikkaa" ja varsinkin sopivasti sijoittaa ystäviään Voldemaraksen "suosituksen" voimalla, mistä sisäministeri Musteikis nyttemmin on uskaltanut esittää sopivia esimerkkejä.

Asiain viimeaikaisen kehityksen perusteella ei liene liioiteltua sanoa, että Voldemaras on nykyään luettava "menneisiin" politikoihin ja hänen mahdollisuutensa löytää joku poliittinen ponnauslauta ovat tällä hetkellä varsin kyseenalaisia. Mitä taas ehkä kaukaisemmassa tulevaisuudessa tulee tapahtumaan, siitä on vaikea käydä mitään päättelemään.

Mutta mitä tekee nykyään Voldemaras? Se on kysymys, jonka kuulee toistuvan alinomaan, varsinkin täällä Riiassa. Saman kysymyksen kertoi Yhdysvaltain lähettiläs tehneensä presidentti Smetonalle hiljan ja saaneensa lyhyen vastauksen: "En tiedä, en ole häntä kotvaan tavannut."

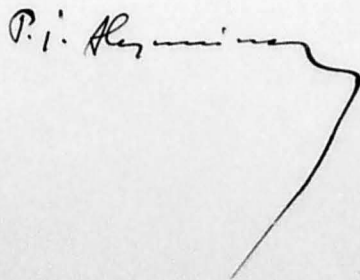
Tosiasiallisesti pidetään häntä tarkoin silmällä, vieläpä niin tarkoin, että hän joku aika sitten katsoi olevan syytä huomauttaa tästä sisäasiainministerille. Ilmoituksensa mukaan tämä taas antoi Voldemaraksen tietää, että jos tämä suojelustapa ei hän-

tä miellyttä, hän voi vapaasti valita jonkun toisen maan oleskelupaikakseen.

Etsiessään uutta toimialaa Voldemaras aluksi kääntyi yliopiston puoleen, jonka opettajakuntaan kuuluvana hän edelleenkin itseään piti, joskaan hän pitempään aikaan ei ollut pitänyt siellä luentoja. Yliopiston filosofinen tiedekunta katsoi asiata toisin. Vastauksessaan se huomauttaa, että professori, joka neljän lukukauden aikana luentovapautta pyytämättä ei ole antanut opetusta, yliopiston ohjesäännön mukaan automatisesti poistetaan opettajaluettelosta. Sitäpaitsi hänen aikaisempi opetusaineensa on jaettu kahteen eri professuriin, jotka kummatkin jo on asianmukaisesti täytetty. Saamansa vastaus ei luonnollisestikaan ole Voldemarasta tyydyttänyt, mutta erään haastattelun mukaan aikoo hän "jättää asian status quo'hon eikä ryhdy enempiin toimenpiteisiin". Niiden hyödyttömyydestä saattaa sivumennen sanoen olla vain yhtä mieltä, kun tietää, että Voldemaras juuri viime keväänä ja kesänä on käynyt kiihvasta taistelua yliopistoa vastaan ja tahtonut kokonaan hävittää sen itsehallinnon.

Tämän epäonnistumisensa jälkeen Voldemaras on koettanut etsiä jotakin yksityistointa, mutta ainakin toistaiseksi tuloksetta. Tällä hetkellä näyttääkin luultavimmalta, että hän näkee itsensä pakoitetuksi siirtymään ulkomaille. Hallitukselle olisi luonnollisesti tämä ratkaisu otollisin, sillä Voldemaras kukistuneenakin merkitsee eräänlaista irritamenttia Liettuan pienissä oloissa. Tässä tapauksessa lienee hallitus hyvinkin taipuvainen myöntämään hänelle elinkautisen eläkkeen.

Riassa, ^{marssi} syyskuun 7 p:nä 1929.

P. J. A.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *D.*

OSASTO: *C/16.*

ASIA:

Ministerij' Byominen raportti no 23.

Riika

29/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 670

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
3 32/880/ae	
3/12-29	N ^o
RYHMÄ	OSASTO
5	E 16
Riika, marraskuun 30 p:nä 1929.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 23, mikä käsittää seuraavan tiedotuksen:

"Landeswehrin" asiasta ja sen seurauksista.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus:

P. J. Procopé

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. P r o c o p é,

H e l s i n k i

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIKA.

Tiedotus N:o 23.

ULKOASIA		MINISTERIÖ	
No 32 1570		12/29	
3/12/29	No		
PIIRI	OSASTO		
5	C16		

"Landeswehrein" asiasta ja sen seurauksista.

Viime lauantaita / 23/XI / vastaan yöllä päätti Latvian saeima, kuten aikanaan olen Ministeriölle sähköteitse ilmoittanut, 51 äänellä 39 vastaan 6 edustajan pidättäytyessä äänestyksestä hyväksyä kansanäänestyksen kautta saeiman uudelleenkäsiteltäväksi saatetun lakiehdotuksen "Landeswehrein" entisten jäsenten poissulkemiseksi osuudesta "maafondiin" s.o. agrarilain nojalla suurtilojen omistajilta vieraannutettuihin maa-alueisiin. Ratkaisu tapahtui 6 äänen enemmistöllä - äänestyksestä pidättäytyneiden katsotaan saeimain muukaan vastustavan kulloinkin esilläolevaa esitystä - mikä niin taholla kuin toisellakin vaikutti jossain määrin yllättävältä. Ennakkolaskelelmien mukaan pidettiin nimittäin luultavana äänten jakautumista tasan tai korkeintaan 2 äänen enemmistöä lakiehdotuksen hyväksi.

Lakiehdotuksen puolesta äänestivät opposition ohella nykyisestä hallituskoalitiosta demokratinen keskus ja uutisviljelijät, jotka yleensäkin eivät nykyisessä koalitiiossa oikein tunnu viihtyvän ja joiden yhä tiheämmin käyvät erikoisvaatimukset ennemmin tai myöhemmin johtanevat hallituksen hajoamiseen. Lopputuloksen määräsi kuitenkin venäläinen vähemmistö, joka kotvan epäiltyään suurimmalta osaltaan asettui lakiehdotusta kannattamaan.

Nyt hyväksytyksi tullutta "Landeswehriä" koskevaa lakiehdotusta, sen alkusyitä ja sen vaiheita olen yksityiskohtaisesti käsitellyt tiedotuksessani "sisäisestä tilanteesta Latviassa" / N:o 14 3/8 1929 / sekä sitä seuraavassa tiedoituksessani kansanäänestyksen tuloksesta, joten en katso tarpeelliseksi tätä kaikkea enää toistaa. Kuitenkin lienee vielä syytä alleviivata, että pohjimmaisena aiheena tähän sosialististen ryhmien vireillepanemaan alotteeseen on niiden pyrkimys hinnalla millä hyvänsä pirstata hallituskoalitiota ja siten vapautua nykyisestä Čelmins'in hallituksesta, jota syyllä tai syyttä vasemmiston taholla pidetään taantumuksellisempana, mitä Latvialla on koskaan ollut. Tässä tarkoituksessa eivät alotteentekijät periaatteistaan huolimatta arastelleet käyttää hyväkseen kansan laajoissa kerroksissa menneiden aikojen perintönä yhä vieläkin kytevää vihaa saksalaisia "paroneja" kohtaan, joiden uudelleen kasvavasta vaikutusvallasta nykyisen koalition aikana käytiin agitatorisessa sävyssä puhumaan ja kirjoittamaan temmaten siten mukaan ja alotteen taakse osan porvaristoa ja porvarillista sanomalehdistöä. "Lätti ja varsinkin lättiläinen maatyömies suhtautuu varsin herkästi ja ymmärrettävästi vihamielisesti saksalaiseen vaikutukseen sekä sen suunnitelmalliseen ja laskettuun toimintaan" totesi kansanäänestyksen alkaessa Latvian suurin porvarillinen lehti "Jaunakas Sinas". Kuvaavaa mielialalle maassa on, että "Landeswehriä" koskeva poikkeuslaki on ainoa lakiehdotus, joka tultuaan ensin saeimassa hylätyksi, on kansanäänestyksellä saatettu sinne uudelleen ja lopuksi tullut siellä hyväksytyksi, muodostaen siten merkkitapauksen Latvian poliittisessa historiassa.

Käytännössä ei "Landeswehrin" entisten jäsenten asettaminen poikkeusasemaan muiden vapaussodan sotilaiden suhteen suuria-kaan merkitse, sillä heistä on ainoastaan vähäinen määrä joko saanut tai ilmoittautunut halukkaaksi saamaan osuutensa "maafondista". Mutta periaatteellisesti ei tapahtunut ratkaisu ole saksalaiselle vähemmistölle Latviassa suinkaan samantekevää. Se tuntee, kuten saei-

massa lakiehdotusta käsiteltäessä ja saksalaisessa lehdistössä on lausuttu, "kansallisuutena saaneensa iskun, josta on vaikea toipua". / Firelso/. Epämätöntä myös on, katselipa asioita kuinka tyyneesti tahansa, että uusi laki ei ole omiaan vahvistamaan kansalaissopua ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta puolueriitaisuuksista ennestäänkin kärsivässä maassa.

Erityisesti on saksalaisten kiihtymys kohdistunut Čielens'iin, joka sekä saeimassa että "Socialdemokrats'issa" on johtanut taistelua "Landeswehria" vastaan. Tälle "entiselle ystävälle" omistaa nyt maltillisena pidetty tri Schieman otsakkeella "Jingon voitto" "Rigasche Rundschau"ssa pääartikkelin / 23/XI /, josta ystävyys jo on kaukana, lausuen m.m. seuraavaa:

" Te olette siis voittaneet, herra Čielens. Mutta mitä Te olette saavuttanut?

Te olette saavuttanut sen, että saksalaisen ryhmän täytyy vetäytyä pois poliittisesta elämästä ja että se pakotettuna luopumaan yhteistoiminnasta toisten puolueiden kanssa on menettänyt osan liikkumisvapaudestaan. Lyhyesti sanottuna, Te olette tehneet kaiken voitavanne työntääksenne saksalaisen ryhmän oikealle. Te olette riistäneet vastoin kaikkea oikeudellisuutta ja kohtuutta oikeuden maahan muutamilta tuhansilta saksalaisilta, jotka kuuluvat niihin kansan köyhälistökerroksiin, joita te sanotte edustavanne, ja täyttäneet heidän mielensä katkeruudella valtiota kohtaan, jolle saksalainen ryhmä jo oli heidät aikoja sitten voittanut ja joka nyt heitä kansallisuutensa takia vainoaa harjoittaen väkivaltaa.

Te olette ulottaneet agrarilain "sosialisen" vaikutuksen, mikä eli kohdistuva vain "paroneihin ja suurtilallisiin" kansan köyhimpiin kerroksiin siinä tapauksessa, että nämä kuuluvat määrättyyn kansallisuuteen.

Te olette saavuttaneet, että Latvia, jota kansainvälisissä konferensseissa on mainittu terveen vähemmistöpolitiikan mallima-

na, on nyttemmin poikkeuslain tahraama, minkä vähemmistövihollisesta suunnasta ei kenelläkään voi olla epäilystä. Ja ulkomaat tulevat tietämään, että tämänkaltaisen epäkansanvaltaisen lain alkuunpanija on Latvian sosialidemokratia".

Siihen nähden että kaksi koalitioon kuuluvaa saeimaryhmää oli äänestänyt poikkeuslain puolesta, katsoi saksalainen ryhmä koalition särkyneen ja kutsui edustajansa oikeusministeri Berendtin pois hallituksesta. Samalla ryhmä kuitenkin on saattanut pääministerin tietoon, että se kaikessa oleellisessa tulee edelleen tukemaan nykyistä hallitusta, jota se varsinkin poikkeuslain hyväksymisen jälkeen pitää itseään lähempänä kuin mahdollisesti syntyvää vasemmistohallitusta.

Saksalaisen ryhmän luovuttua koalitiosta on hallituksen asema joka tapauksessa sekä asiallisesti että muodollisesti muuttunut. Sen sijaan että sillä näihin asti on ollut takanaan 55 edustajaa saeimassa, on sillä tällä hetkellä muodollisesti vain 49 t. s. se on enemmistöhallituksesta muuttunut vähemmistöhallitukseksi, jonka ikä ja mahdollisuudet riippuvat saksalaisen ryhmän lojalisuuden varassa.

Asiain näin ollen ei voi kieltää, että sosialististen ryhmien taistelu hallitusta vastaan, olisi ollut tuloksetonta. Koalitiion asemaa vaikeuttaa vielä keskinäiset erimielisyydet, varsinkin hankaukset kansallisen ryhmän sekä demokratisen keskuksen ja uutisviljelijäin välillä, joista molemmat viimeainitut mielellään näkisivät kansallisen ryhmän luopuvan hallituksesta, jos tämän uudelleen muodostaminen vain jollain tavoin olisi mahdollinen. Sovinnon hintana vaatinee demokratinen keskus ennen pitkään, että kansallisen ryhmän on korvattava nykyinen sotaministeri, jota vastaan myös sosialistisilla ryhmillä näyttää olevan erityistä kaunaa, jollakin toisella henkilöllä. Kaiken lisäksi on demokratisessa keskuksessa ilmaantunut tyytymättömyyttä omaan mieheensä, ulkoministeri Baldikseen, joka ryhmänsä piirissä on esiintynyt "Landeswehr"-lakia vastaan.

Ennustelematta tällä kertaa mitään yksityiskohtaisempaa pidän kuitenkin luultavana, että "Landeswehr"-jutulla tulee olemaan vielä sekä suoria että varsinkin epäsuoria seurauksia Latvian poliittisessa elämässä.

Riassa, marraskuun 29 p:nä 1929.

P. J. Hynninen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeri Hynnisen rap. no 24.

Riikka

30/12 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 726.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

N:o 1 / 300 luv. 30

3/2.30.

5

C 16

Riika, joulukuun 31 p:nä 1929

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian
Lähetystön tiedonantoja N:o 24, mikä käsittää seuraavan
tiedotuksen:

Čelmins'in hallituksen asemasta

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

P. Kuningas

Herra

Ulkoasiainministeri Hj. J. Procopé,

H e l s i n k i.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIASSA.

Tiedonantoja N:o 24.

LÄHETYS- ja PÄÄSTYKSEN MINISTÉRIÖ		
1300 h. n. 1930		
3/7-30	49	LINE
RYHMÄ	LUKUNUMERO	ALUE
5	C16	

Čelmins'in hallituksen asemasta.

Kuten jo aikaisemmin olen huomauttanut, on saeiman sosialististen ryhmien asenne nykyiseen hallitukseen, jos mahdollista, syksyn kuluessa entisestäänkin vielä jyrkistynyt. Hallituskoalition rikkomisen ja hallituksen kaatamisen voi sanoa olleen saeiman sekä kevät- että syysistuntokaudella heidän poliittisen ohjelmansa päävaatimuksen, jonka hyväksi on joskus katsottu voitavan uhrata jotakin puolueen periaatteistakin, kuten esim. aikaisemmin selostamani "Landeswehrein"-juttu epäämättä osoittaa. Mutta joskin kyseellisten ryhmien hyökkäyshalu on, kuten sanottu, pikemminkin vahvistunut kuin heikentynyt, on näiden taktiikassa ollut havaittavissa melkoinen muutos. Saeiman kevätistuntokaudella seurasi välikysymys toistansa katkeamattomassa sarjassa ja monesti mitä vähäpätöisimmistä asioista. Syysistuntokaudella sen sijaan on välikysymysten lukumäärä ollut paljon vähäisempi, mutta ne ovat olleet huolellisemmin valittuja ja siksi taitavasti asetettuja, että milloin tämä, milloin tuo hallituksen takana alkuperäisesti olleesta 16 ryhmästä on joko tuntenut halua tai nähnyt itsensä valitsijoitensa vuoksi pakoitetuksi merkitsemään koalitiosta eroavan kantansa ja yhtymään välikysymyksen tekijöihin. Varsinkin demokratiseen keskukseen kuuluvat ryhmät ja osittain myös uutisviljelijät ovat useamman kuin kerran valmistaneet muille koalitioryhmille yllätyksiä.

Tämä opposition taitava taktikka onkin nyt vienyt siihen, että Čelmins'in hallitus, kuten jo ajemmin olen tiedottanut, on muuttunut enemmistöhallituksesta vähemmistöhallitukseksi. Sen sijaan että sillä muodostuessaan oli tukenaan 57 edustajaa, on sen takana nykyään suoranaisesti vain 49 edustajaa. Sen säilyminen riippuu nykyään kokonaan siitä, kuinka kauan koalitiosta "Landeswehr"-jutun takia eroamaan joutunut saksalainen vähemmistöryhmä antaa sille kannatuksensa.

Oppositio on välikysymystensä kautta voinut johtaa asiat myös siihen, että kaksi hallituksen jäsentä on joutunut eroamaan. Saksalaisen ryhmän edustajana ollut oikeusministeri Berendt jätti paikkansa "Landeswehr"-jutun yhteydessä ja armeijan uudelleenjärjestämistä koskeva välikysymys pakotti kansallisen ryhmän luopumaan toisesta edustajastaan hallituksessa, sotaministeri Ozols'ista, kuten aikanaan olen Ministeriölle tiedottanut. Näiden virkaerojen kautta ei hallituksen asema ole suinkaan vahvistunut, sillä henkilökohtaisesti eivät uudet ministrit, joiden nimittämisestä pääministeri teki ilmoituksen joululomalle lähtevän saeiman viimeisessä istunnossa, vastanne edeltäjiään.

Tämä koskee varsinkin uutta oikeusministeriä, latgalaisiin progressisteihin / Trasunin ryhmä / kuuluvaa Pabehrs'ia / synt. 1891 /. Hän on aikoinaan harjoittanut lainopillisia opintoja Pietarin yliopistossa ja kirjoittautunut myöhemmin Riian yliopiston lainopilliseen tiedekuntaan, mutta ei ole suorittanut mitään tutkintoja. Siihen nähden että Latviassa oli aluksi tuntuva puute juristeista, pääsi hän kuitenkin maalle rauhantuomariksi ja on viimeksi toiminut Latgalenissa piirioikeuden jäsenenä.

Uusi sotaministeri kenraali Wahzeetis, joka on maan vanhin tykistöupseeri / synt. 1871 /, on alusta alkaen ottanut osaa Latvian tykistön järjestelyyn. Armeijan uudelleenjärjestelyn yhteydessä sai hän viime syyskuussa eron vakinaisesta palve-

luksesta ja hänen virkauransa katsottiin päättyneeksi. Hän ei ole ottanut osaa puolue-elämään, mutta lukeutuu kansalliseen ryhmään, kuten edeltäjänsäkin.

Mutta samalla kun hallituksen vapaat paikat on saatu täytetyksi, on sukeltautunut esiin uusi vaikeus. Kysymys koskee tällä kertaa ulkoministerin paikkaa. (Ministeri Balodis, joka siirtyi Jurashevskyn hallituksesta nykyiseen hallitukseen demokratisen keskuksen, lähinnä latgalelaisten progressistien edustajana, on odottamatta menettänyt ryhmänsä kannatuksen, mihin seikkaan jo viittasin "Landeswehrin"-juttua koskevassa tiedotuksessani, ja jättäneen paikkansa ennen pitkää, luultavasti jo ennen saeman uudelleen kokoontumista, mikä tapahtuu tulevan tammikuun 21 p:nä.

Ministeri Balodiksen asema nykyisessä hallituksessa ei suinkaan ole ollut vahva, mutta hänen eroaan ennen hallituksen mahdollista kaatumista ei kukaan vielä viime syksynä olisi osannut ennustaa. Sen sijaan pidettiin todennäköisenä, että hän ei enää tulisi siirtymään ulkoministerinä uuteen hallitukseen, vaikkapa hänen puolueensa ottaisi osaa sen muodostamiseen. Hänen väitettiin ottavan ulkopolittiset ohjeensa Ulmanikselta ja Bergiltä ja, kuten minulle on nimenomaan sanottu, osoittavan itsenäisyyttä ainoastaan kylmäkiskoisuudessa Liettuaa ja Viroa kohtaan. Niin ikään on tahdottu nähdä, että tärkeidenkin asiain hoito on "mukavuussyistä" siirtynyt kokonaan ulkoministeriön määrätuille virkamiehille.

Tarkasteltaessa syytä Balodiksen ja hänen ryhmänsä väliin rikkumiseen, lienee vielä syytä viitata erääseen seikkaan, joka - niin vähäpätöinen kuin se itse asiassa onkin - useiden mielestä on ollut alkusyytä kriisiin. Vanhastaan oli Balodiksella hyvät suhteet "Jaunakas Sinas'een", jonka toimitukseenkin hän on aikoinaan kuulunut. Viime kesänä täällä tapahtuneen Ruotsin kuninkaan vierailun aikana tunsin lehteä omistava ja sitä johtava "dynastia" itsensä tahallisesti syrjäytetyksi ja kohdisti tästä, aiheettomasti kylläkin, tyytymättömyytensä ulkoministeriin. Lehden kanta häneen nähden joka tapauksessa entisestään oleellisesti

. muuttui ja lopuksi oli erilaisten tekijäin yhteisvaikutuksesta tulos sama demokratisen keskuksenkin taholla.

Samalla kuin kysymys Balodiksen erosta on käynyt aktua-liseksi, ellei tahtoisi sanoa asiallisesti jo ratkaistuksi, on asi-anomaisella taholla neuvoteltu hänen sopivasta sijoittamisestaan. Lähettiläspaikoista on tällä hetkellä vapaa ainoastaan Tallinna ja huolimatta siitä, että Virossa tunnetusti ei ole mitään erityis-tä esirakkautta nykyistä Latvian ulkoministeriä kohtaan, mistä sei-kasta myös ministeri Vuorimaa hiljan eräässä raportissaan on huo-mauttanut, näyttää luultavimmalta, että hänet kuitenkin sinne ni-mitetään. Prahan paikka, josta myös on puhuttu, on vielä saeimassa pohdinnan alaisena eikä ole aivan varmaa tullaanko sitä perusta-maankaan ja Tukholmasta, jonne asianomainen epäilemättä mieluummin menisi, ei Zarin halua millään muotoa siirtyä Tallinnaan.

Mitä tulee kysymykseen uudesta ulkoministeristä, ei sen ratkaisu tule olemaan suinkaan helppo. Se tulee myös osittain riip-pumaan siitä, onnistuuko pääministeri yrityksissään taivuttaa prog-ressivisiä uutisviljelijöitä / Skujeneekin ryhmä / liittymään koa-litioon, mistä neuvottelut paraikaa ovat käynnissä. Ensi aluksi tu-lee hän kaikesta päättäneen itse ottamaan haltuunsa ulkoasiain joh-don.

Riiassa, joulukuun 30 p:nä 1929.

P. J. Skujeneek

592

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Ministeriön kokouksen raportti no 1.

Ruoka

9/1 1929

N:o 11.

Riika, tammikuun 9 p:nä 1929.

2 / 868 fac. D. 13 29		
2 / 2-29	№	Liik.
KYIMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheisena saan kunnioittaen lähettää Teille Riian Lähetystön tiedonantoja N:o 1, joka käsittää seuraavat tiedotukset:

1. Loeben käynti Riassa, ja
2. Latvia ja Litvinovin ehdotus.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

B. Kinninen

Herra

Ulkoasiainministeri H. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

RIIASSA.

Tiedonantoja N:o 1.

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
2/1865 ne. 1. 1929		
12/2-29	NO	LI.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	016	

Sisältää:

1. Loeben käynti Riassa..... siv.1-4.
2. Latvia ja Litvinovin ehdotus..... siv.5-7.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
2 1965 No. D. 1929		
12/1-29	RS	LR
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
5	C16	

1. Loeben käynti Riassa.

Riassa on näinä päivinä tapahtunut tavallista huomattavampi vierailu. Reichstag'in puhemies Loebe on uhrannut osan joululomastaan esitelmämatkaan Baltian maihin, saapuen Riikaan kuluvaan kuun 3 p:nä ja lähtien täältä eilen edelleen Tallinnaan, josta häntä on saapunut vastaanottamaan salonki-vaunulla Viron ulkoministeriön sanomalehtijaoston päällikkö. Paluumatkansa hän lienee suunnitellut tapahtuvaksi Helsingin ja Tukholman kautta, mutta luopui siitä saatuaan täällä kuulla Tallinnan ja Helsingin välisten laivavuorojen supistumisesta.

Esitelmäpitäjän kutsujana esiintyi täällä muodollisesti "Vereinigung reichsdeutscher Republikaner." Uutisisaassa ovat myöskin tšekäläiset lehdet katsoneet olevan syytä nimenomaan huomauttaa, että käynnillä ei ole mitään poliittista merkitystä. Samaa seikkaa alleviivaa eilen pääartikkelissaan "Sevodnja" lisäten kuitenkin sanan "välitöntä" harvennettuna.

Virallisella taholla on hra Loebelle osoitettu täällä "yksityiskäynnillä" täyttävä huomaavaisuutta. Siitä on osoituksena esitelmäitsijän käynti tasavallan presidentin luona ja vastakäynti, eduskunnan teekutsut, sekä hallituksen jäsenten läsnäolo esitelmätilaisuudessa. Lisäksi voi mainita, että hra Loebe asui täällä eduskunnan puhemiehen, tri Kalnins'in luona, minkä kuitenkin voi panna vanhan puolueveruuden tiliin.

puhuessani eilen erään eduskunnan ulkoasiain valio-
kunnan jäsenen kanssa käynnin mahdollisesta tarkoituksesta,
oli hän taipuvainen asettamaan sen yhteyteen virallisen
Saksan viime aikoina Latviaa ja Viroa kohtaan osoittaman
suuremman mielenkiinnon, ellei sanoisi kasvaneen ystävälli-
syyden kanssa. Viralliselle Saksalle ei Latvian itsenäisyys
ole hänen mielestään "niin yhäntekevää kuin aikaisemmin",
mikä tarkistettu kannanotto tuli näkyviin m.m. Saksan sano-
malehdistössä Latvian 10-vuotisjuhlien yhteydessä. Loeben
Baltian matkaa saattoi hänen mielestään pitää "virallisen
Saksan huomaavaisuutena Latviaa ja Viroa kohtaan".

Esitelmässään "Zehn Jahre deutscher Republik", mikä
pidettiin "Mustapäiden" salissa, ja mitä kuulemaan oli saa-
punut suurin osa hallituksen ja melkoinen määrä eduskunnan
jäseniä, Saksan, Venäjän ja Viron lähettiläät - viimeainit-
tu lunastamalla pääsylipun - hra Loeb suurin piirtein ku-
vaili Saksan poliittista ja yhteiskunnallista kehitystä ku-
luneina 10 vuonna. Hänen mielestään oli näiden vuosien ku-
luessa tasavaltainen ajatus Saksassa oleellisesti vahvistu-
nut ja koonnut ympärilleen yhä suurempia joukkoja. Samaa oli
havaittavissa myöskin tasavallan uuden symbolin, sen lipun
suhteen, varsinkin sen jälkeen kuin Hindenburg, jolla samoin-
kuin Ebertillekin, esitelmässä omistettiin kauniita sanoja,
oli asettunut tässäkin suhteessa tasavaltalaiselle kannalle.

Käsiteltyään lisäksi vielä korvaus- sekä miehitetyn
alueen tyhjentämiskysymystä - kolmea R:ää kuten leikillisesti
on sanottu: Republik, Reparation, Räumung - siirtyi esitel-
möitsijä lempiajatuksensa, "Anschluss"iin". Siinä tapaukses-
sa, että Itävallan liittyminen Saksaan tulee tulevaisuudessa-

kin kohtaamaan ylivoimaisia vaikeuksia muiden valtain taholta, avautui hänen mielestään molemmille maille mahdollisuus lähestyä toisiaan hallinnon, oikeudenkäytön ja taloudellisella y.m. aloilla siinä määrin, että rajapyykit kadottavat kaiken merkityksensä.

Lopuksi kosketteli esitelmöitsijä kansallista vähemmistökyseystä. Kansallisten vähemmistöjen oikeudet Latviassa olivat hänen mielestään siksi turvatut, että hänelle ei jäänyt muuta kuin toivoa, että saksalaiset vähemmistöt muissakin maissa saavuttaisivat vastaavan aseman. Jokainen positiivinen tulos tässä suhteessa merkitsee sisäisen rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden lisäämistä.

Tämän julkisen esitelmän lisäksi piti hra Loebe eilen ennen matkalle lähtöään Kansantalolla esitelmän latvialaisille puolustovereilleen aiheesta "Die Aufgaben des Sozialismus in Europa". Kuulemani mukaan kuvaili esitelmöitsijä siinä Saksan sosialidemokratian saavuttamia voittoja kuluneella vuosikymmenellä ja kehoitti siinä Saksan sosialidemokratian tavoin vetämään täälläkin rajat entistä selvemmillä kommunistien suhteen.

Latvian lehdistö on suhtautunut vieraaseen ja myöskin hänen esitelmänsä myötämielisesti, joskin latviankielisissä kansallisissa lehdissä kirjoitusten sävy on melko pidätetty. Poikkeuksen säännöstä muodostaa kommunistinen "Darbs un Maise", mikä kirjoituksessaan "vastavallankumouksellinen saksalainen sosialidemokratia" m.m. lausuu: "ei jää siihen, että vain kenraalit sekä salaa että julkisesti matkustavat Baltian maissa muodostaakseen Neuvostotasavaltaa vastaan tähdättyä liittoa, vaan myöskin sosialidemokratit

tekevät voitavansa Neuvostotasavallan saartamiseksi edistämällä vallankumouksellisen työväenliikkeen vainoamista Suomessa, Virossa ja Latviassa sekä järjestämällä agitatiota neuvostovaltaa vastaan."

Riassa, tammikuun 7 p:nä 1929.

P. J. Kumpulainen

2. Latvia ja Litvinovin ehdotus.

V.t. ulkoasiainkomissari Litvinovin Puolalle ja Liettualle tekemä ehdotus Kellogin sopimuksen voimaansaattamisesta ennen sen yleistä ratifiointia on, kuten tunnettua, tullut tavallaan uuteen vaiheeseen Liettuan päätöksen kautta välittömästi ilmoittaa suostuvansa siihen ja samalla tarjoutua välittäjäksi Latvian ja Viron suostuttamiseksi siihen. Liettuan esitys asiassa jätettiin Kaunasissa ulko-ministeriöön kutsutuille Latvian ja Viron lähettiläille viime perjantaina (4/I), jotapaitsi Liettuan tšekäläinen lähettiläs jätti sen eilen (7/I) täällä ulkoministeri Balodikselle. Sen muodostavat Liettuan memorandum ja Litvinovin lause, venäjänkielinen nootti Puolalle ja Liettualle sekä noottiin liittyvä venäjänkielinen ehdotus allekirjoitettavaksi pöytäkirjaksi, joista ulkoasiainministeriö täällä on luvannut antaa minulle jäljennökset, ja jotka tulen viipymättä Ministeriölle edelleenlähettämään.

Kyseellinen Liettuan memorandum kuuluu seuraavasti: "Die Regierung Sowjetrusslands hat der litauischen Regierung abschriftlich ein Protokollprojekt und ein Begleitschreiben zur Kenntnis gebracht, die Sowjetrussland der Regierung Polens übersandt hat und die sich auf die sofortige Inkraftsetzung des Kelloggpaktes beziehen. Nachdem die litauische Regierung dieses Material einer gründlichen Prüfung unterzogen hatte, hat sie den Beschluss gefasst, sich dem räterussischen Vorschlag anzuschließen, falls die Inkraftsetzung des Kelloggpaktes zwischen Polen und der Räteunion im Einklang mit dem vorgelegten Protokollprojekt und entsprechend dem Artikel 4 des Paktes durchgeführt wird. Von dieser Absicht ist die Sowjetregierung bereits in Kenntnis gesetzt worden. Im Interesse der Aufrecht-

erhaltung des Friedens würde die Regierung Litauens es begrüßen, wenn die baltischen Staaten, mit denen sie eine enge Zusammenarbeit aufrechtzuerhalten bestrebt ist, sich diesem Pakt anschließen würden."

Ylläoleva asiakirja ja Liettuan tarjoutuminen välittäjäksi asiassa on tehnyt täällä lyhyesti sanoen kaikkea muuta kuin hyvän vaikutuksen. Täällä katsotaan, että Liettua on tällä esiintymisellään ehkä selvemmin kuin millään muulla osoittanut läheisen orienttoitumisensa Neuvosto-Venäjään päin. Olen kuullut sellaisiakin arveluja, että tämä "näyttämöllepano" olisi mahdollisesti sovittu jo etukäteen ennen Litvinovin ehdotuksen jättämistä Puolalle. Hieman samantapaisen vihjauksen näyttää tekevän "Rzeczpospolita", joka vainuaa asiassa "Spreen varrella olevan ystävämme" vaikutusta.

Kuinka tämän seikan kanssa nyt lieneekään, täällä pidetään joka tapauksessa outona, että Litvinovin ehdotusta ei ole jätetty suoraan Latvialle ja Virolle vaan kiertoteitse ja Liettuan välityksellä, jonka halusta sopimuksiin ja sovinnollisuudesta rajanaapureihinsa nähden täällä ei ole yksinomaan hyviä kokemuksia. Oudoksumista ei myöskään ole vähentänyt se seikka, että Liettuan tšekäläinen lähettiläs keskiviikkona (2/I) asiaa häneltä tiedusteltaessa oli sitä mieltä, että Liettua tuskin tulee ehdotukseen suostumaan ja seuraavan päivän lehdissä täällä jo oli luettavana uutiset ei ainoastaan Liettuan myönteisestä vastauksesta Neuvosto-Venäjälle vaan ~~myös~~ myös sen itselleen ottamasta välittäjätehtävästä muihin Baltian maihin nähden.

Merkillepantavaa asiassa on myöskin se, kuten Baltian maiden jaoston päällikkökin ulkoministeriössä minulle huomautti, että välittäjäksi ryhtynyt valtio itse puolestaan memoranduminsa mukaan ainoastaan ehdollisesti - edellyttämällä Puolan mukaantulon - hyväksyy ehdotuksen, jota se kui-

tenkin suosittelle muille.

Mitä tulee Latvian hallituksen kantaan Litvinovin ehdotuksen suhteen, käy se, olematta mitenkään "kiinnilyöty", saamieni tietojen mukaan seuraavaan suuntaan. Latvia on aikonaan ilmoittanut suostumuksensa Kellogin sopimukseen ja on sitä mieltä, että se asiain nykyisessä vaiheessa ei näe mitään pakottavaa syytä erikoissopimuksien solmimiseen samalla pohjalla. Siinä tapauksessa, että Kellogin sopimus syytä tai toisesta ei tulisi yleisesti ratifioiduksi, olisi asiain tila tietenkin toinen ja tällöin olisi Latvia ilman muuta valmis neuvottelemaan naapuriensa kanssa samansuuntaisesta sopimuksesta.

Saamani käsityksen mukaan ei Latvia tule antamaan vastaustaan ennenkuin Puola on tehnyt ratkaisunsa. Jos tämä - vastoin sitä, mitä täällä tällä hetkellä tiedetään - olisi selvästi myönteinen, on asema tietenkin huomattavasti toinen ja Latvian hallituksen kannanotto uuden harkinnan varassa.

Latvian pervarillinen sanomalehdistö on toistaiseksi rajoittunut asiassa uutisluontoisiin selostuksiin, joista kuitenkin voi huomata eri lehtien enemmän tai vähemmän kielteisen kannan. Sen sijaan on ent. ulkoministeri Čielens "Sozialdemokraten" issa" uskollisena aikaisemmalle suunnalleen melko lämpimästi suositellut Litvinovin ehdotukseen yhtymistä. Luonnollisesti on myös kommunistinen lehdistö kiirehtinyt antamaan asialle siunauksensa.

Lienee lopuksi syytä mainita, että Liettuan oppositiolehdet näyttävät uskaltavan asettua asiassa selvästi Woldemarasia vastaan. Jyrkimmin kirjoittaa opposition oikean siiven äänenkannattaja "Rytas", joka katsoo Liettuan hallituksen menetelleen hätäillen ja harkitsemattomasti suositellessaan muille Litvinovin ehdotusta, mikä palvelee yksinomaan Moskovan agitatioitarkoituksia.

Riassa, tammikuun 8 p:nä 1929.

P. J. Rymminki